

LUONNOS 27.6.2018

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi henkilötietojen käsittelystä Tullissa sekä eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki henkilötietojen käsittelystä Tullissa. Lakia sovellettaisiin Tullin suorittamaan henkilötietojen käsittelyyn. Esityksessä huomioidaan Euroopan unionin tietosuoja-asetuksen ja tietosuojadirektiivin aiheuttamat muutostarpeet. Lisäksi huomioidaan nykyiseen lakiin verrattuna eräät kansalliset erityisesti Tullin rikostorjuntaa sekä tullin ja verovalvontaa koskevat tietojen käsittelytarpeet.

Yksityisyyden suojan varmistamiseksi olisi säädettävä henkilötietojen käsittelytarkoituksista ja niiden luovuttamista koskevista edellytyksistä.

Esitykseen sisältyy lisäksi ehdotukset uudistetusta henkilötietojen käsittelystä Tullissa annettusta laista johtuvat muutokset seuraaviin lakeihin: Euroopan unionin jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten välisen tietojen ja tiedustelutietojen vaihdon yksinkertaistamisesta tehdyn neuvoston puitepäättöksen lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäättöksen soveltamisesta annetun lain muuttamisesta, rikostorjunnasta Tullissa annetun lain muuttamisesta, pakkokeinolain 57 §:n muuttamisesta, poliisin, Tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetun lain 6 §:n muuttamisesta, eräiden alusten ja niitä palvelevien satamien turvatoimista ja turvatoimien valvonnasta annetun lain 17 §:n muuttamisesta, Eurojustia koskevan päätöksen eräiden määräysten täytäntöönpanosta annetun lain 10 §:n muuttamisesta, Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 12 §:n muuttamisesta, sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain 91 §:n muuttamisesta, maataloustuotteiden markkinajärjestelystä annetun lain 46 g §:n muuttamisesta, autoverolain 87 a §:n muuttamisesta, Euroopan yhteisön rajan yli kuljetettavan käteisrahan valvonnasta annetun lain 7 §:n muuttamisesta, valmisteverotuslain 4 a §:n muuttamisesta ja sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 322 §:n muuttamisesta. Muutokset ovat pääasiassa viittaussäännöksiä tarkistuksia.

Lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	5
1 JOHDANTO.....	5
2 NYKYTILA.....	5
2.1 Suomen lainsäädäntö ja käytäntö.....	5
Yleistä.....	5
Tietosuojalaki.....	6
Laki henkilötietojen käsittelystä Tullissa.....	6
Tullin henkilörekisterit.....	7
Henkilötietojen käsittelyn erityissäännökset.....	8
Tietojen käyttäminen ja luovuttaminen.....	8
Tietojen poistaminen ja arkistointi.....	8
Tarkastusoikeus.....	9
Erinäiset säännökset.....	9
2.2 Kansainväliset velvoitteet.....	9
EU:n tietosuojalainsäädäntö.....	9
Euroopan neuvoston yleissopimukset.....	10
Ulkomainen lainsäädäntö.....	11
Kolmansien maiden kanssa tehdyt tulliyhteistyösopimukset.....	11
2.3 Nykytilan arviointi.....	12
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	12
3.1 Tavoitteet.....	12
3.2 Toteuttamisvaihtoehdot.....	13
Rekisteriperusteinen sääntely ja käsittelytarkoituksiin perustuva sääntely.....	13
3.3 Keskeiset ehdotukset.....	15
Käsittelytarkoituksiin perustuva henkilötietojen käsittely.....	15
Yhteensopiva henkilötietojen käsittely.....	16
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	16
4.1 Taloudelliset vaikutukset.....	16
Yleistä.....	16
Valtiontaloudelliset vaikutukset.....	17
Vaikutukset yrityksiin.....	17
Vaikutukset kansantalouteen ja kokonaistaloudelliset vaikutukset.....	18
4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	19
Tulli.....	19
Muut viranomaiset.....	20
Kolmansien maiden viranomaiset.....	21
Tekniset käyttöyhteydet.....	23
4.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset.....	23
4.4 Vaikutukset yhdenvertaisuuteen, lapsiin ja sukupuolten tasa-arvoon.....	25
Vaikutukset yhdenvertaisuuteen.....	25
Vaikutukset lapsiin.....	26
Vaikutukset rikoksentorjuntaan ja turvallisuuteen.....	27
5 ASIAN VALMISTELU.....	27

5.1	Valmisteluvaiheet ja -aineisto.....	27
5.2	Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen.....	28
6	RIIPPUVUUS MUISTA ESITYKSISTÄ	28
	YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	30
1	LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT.....	30
1.1	Laki henkilötietojen käsittelystä Tullissa.....	30
	1 luku - Yleiset säännökset	30
	2 luku - Henkilötietojen käsittely.....	32
	3 luku. Tietojensaantioikeudet	43
	4 luku. Henkilötietojen luovuttaminen.....	46
	5 luku. Henkilötietojen poistaminen, tarkistaminen ja arkistointi	49
	6 luku. Rekisteröidyn oikeudet	53
	7 luku. Erinäiset säännökset.....	56
1.2	Laki Euroopan unionin jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten välisen tietojen ja tiedustelutietojen vaihdon yksinkertaistamisesta tehdyn neuvoston puitepäätöksen lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäätöksen soveltamisesta annetun lain muuttamisesta.....	58
1.3	Laki rikostorjunnasta Tullissa annetun lain muuttamisesta	58
1.4	Laki pakkokeinolain 57 §:n muuttamisesta	58
1.5	Laki poliisin, Tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetun lain 6 §:n muuttamisesta	58
1.6	Laki eräiden alusten ja niitä palvelevien satamien turvatoimista ja turvatoimien valvonnasta annetun lain 17 §:n muuttamisesta.....	58
1.7	Laki Eurojustia koskevan päätöksen eräiden määräysten täytäntöönpanosta annetun lain 10 §:n muuttamisesta	58
1.8	Laki Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 12 §:n muuttamisesta.....	58
1.9	Laki sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain 91 §:n muuttamisesta	58
1.10	Laki maataloustuotteiden markkinajärjestelystä annetun lain 46 g §:n muuttamisesta ..	58
1.11	Laki autoverolain 87 a §:n muuttamisesta	58
1.12	Laki Euroopan yhteisön rajan yli kuljetettavan käteisrahan valvonnasta annetun lain 7 §:n muuttamisesta	58
1.13	Laki valmisteverotuslain 4 a §:n muuttamisesta	58
1.14	Laki sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 322 §:n muuttamisesta	58
2	TARKEMMAT SÄÄNNÖKSET JA MÄÄRÄYKSET	58
3	VOIMAANTULO.....	58
4	SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS	59
4.1	Yksityiselämän suoja	59
	Henkilötietojen käsittely	59
	Henkilötietojen luovuttaminen.....	63
4.2	Yhdenvertaisuus.....	65
4.3	Säätämisyjärjestyksen arviointi.....	66
	LAKIEHDOTUKSET	67
	LAKIEHDOTUKSET	67
	henkilötietojen käsittelystä Tullissa	67
	LIITE	84
	RINNAKKAISTEKSTIT	84
	2. Laki Euroopan unionin jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten välisen tietojen ja tiedustelutietojen vaihdon yksinkertaistamisesta tehdyn neuvoston puitepäätöksen	

lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäätöksen soveltamisesta annetun lain muuttamisesta.....	84
3. Laki rikostorjunnasta Tullissa annetun lain muuttamisesta	86
4. Laki pakkokeinolain 57 §:n muuttamisesta.....	88
5. Laki poliisin, Tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetun lain 6 §:n muuttamisesta.....	89
6. Laki eräiden alusten ja niitä palvelevien satamien turvatoimista ja turvatoimien valvonnasta annetun lain 17 §:n muuttamisesta.....	90
7. Laki Eurojustia koskevan päätöksen eräiden määräysten täytäntöönpanosta annetun lain 10 §:n muuttamisesta	91
8. Laki Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 12 §:n muuttamisesta	92
9. Laki sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain 91 §:n muuttamisesta.....	93
10. Laki maataloustuotteiden markkinajärjestelystä annetun lain 46 g §:n muuttamisesta	94
11. Laki autoverolain 87 a §:n muuttamisesta	95
12. Laki Euroopan yhteisön rajan yli kuljetettavan käteisrahan valvonnasta annetun lain 7 §:n muuttamisesta	95
13. Laki valmisteverotuslain 4 a §:n muuttamisesta	96
14. Laki sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 322 §:n muuttamisesta	97

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Esityksen tarkoituksena on säätää uusi henkilötietojen käsittelyä Tullissa koskeva laki. Tullia koskevan lain uudistaminen on osa laajempaa Euroopan unionin ja jäsenvaltioiden henkilötietojen käsittelyä koskevaa kokonaisuudistusta.

Uudistuksen taustalla on Euroopan unionin antama asetus (EU) 2016/679, annettu 27 päivänä huhtikuuta 2016, luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta, jäljempänä *yleinen tietosuoja-asetus tai EU:n tietosuoja-asetus*, sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/680 luonnollisten henkilöiden suojelusta toimivaltaisten viranomaisten suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä rikosten ennalta estämistä, tutkimista, paljastamista tai rikoksiin liittyviä syytetoimia tai rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanoa varten sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja neuvoston puitepäättöksen 2008/977/YOS kumoamisesta, jäljempänä *rikosasioiden tietosuojadirektiivi*. Yleistä tietosuoja-asetusta ja rikosasioiden tietosuojadirektiiviä on alettu soveltaa toukokuusta 2018 alkaen. Uudistuksen yhteydessä on ehdotettu kumottavaksi vuodesta 1999 asti kaikkeen henkilötietojen käsittelyyn Suomessa sovellettu yleinen henkilötietolaki (523/1999). Yleisen tietosuoja-asetuksen rinnalla sovellettaisiin ehdotettua yleistä tietosuojalakia (HE 9/2018 vp). Tietosuojadirektiivi pannaan täytäntöön kansallisesti henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettavalla lailla (HE 31/2018 vp), jäljempänä *rikosasioiden tietosuojalaki*, jota sovelletaan ehdotetun henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain rinnalla.

Tietosuojapaketin tavoitteena on päivittää ja nykyaikaistaa aikaisempaan henkilötietodirektiiviin sekä puitepäättökseen sisältyneet periaatteet, ottaen erityisesti huomioon informaatioteknologian nopea kehitys sekä jatkuvasti kasvava henkilötietojen käsittelyn määrä. Uudistuksen erityisenä sisällöllisenä tavoitteena on parantaa rekisteröityjen oikeuksia, vahvistaa EU:n sisämarkkinoita, varmistaa henkilötietojen suojan korkea taso rikosasioita käsiteltäessä ja yhteiskunnassa muutoinkin, varmistaa tietosuojasääntelyn noudattaminen ja valvonta sekä edistää henkilötietojen liikkuvuutta.

2 Nykytila

2.1 Suomen lainsäädäntö ja käytäntö

Yleistä

Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Viranomaisten rikosasioissa suorittamaa henkilötietojen käsittelyä koskevat yleislakeina henkilötietolaki (523/1999) ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettu laki (621/1999, jäljempänä julkisuuslaki).

Henkilötietolain lisäksi Suomessa on voimassa runsaasti henkilötietojen käsittelyä koskevaa erityislainsäädäntöä. Esimerkiksi Tullin lisäksi poliisin ja Rajavartiolaitoksen henkilötietojen käsittelystä on säädetty erityislainsäädännössä.

Tietosuojalaki

Tietosuojalailla on tarkoitus kumota yleinen henkilötietolaki (523/1999). Henkilötietolailla oli pantu täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 95/46/EY yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta, jäljempänä *henkilötietodirektiivi*.

Tietosuojalain tarkoituksena on täsmentää ja täydentää yleistä tietosuojasetusta siinä annetun kansallisen liikkumavaran puitteissa. Lakia sovelletaan tietosuojasetuksen 2 artiklan soveltamisalan mukaisesti henkilötietojen käsittelyyn, joka on osittain tai kokonaan automaattista, sekä sellaisten henkilötietojen käsittelyyn, jotka muodostavat rekisterin osan tai joiden on tarkoitus muodostaa rekisterin osa. Tietosuojalain nojalla tietosuojasetusta sovelletaan lisäksi henkilötietojen käsittelyyn tietosuojasetuksen 2 artiklan 2 kohdan a alakohdan (toiminta, joka ei kuulu Euroopan unionin lainsäädännön soveltamisalaan) ja b alakohdan (yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka) toiminnan yhteydessä, jollei muualla laissa toisin säädetä. Tietosuojalakia ei sovelleta henkilötietojen käsittelyyn, jota luonnollinen henkilö suorittaa yksinomaan henkilökohdaisessa tai kotitalouttaan koskevassa toiminnassa eikä rikosasioiden tietosuojadirektiivin soveltamisalaan kuuluvaan henkilötietojen käsittelyyn.

Tietosuojalain 2 luvussa säädetään käsittelyn oikeusperusteesta eräissä tapauksissa, kuten erityisiä henkilötietoryhmiä koskevasta käsittelystä sekä rikustuomioihin ja rikkomuksiin liittyvästä käsittelystä. 3 luvussa säädetään kansallisesta valvontaviranomaisesta, tietosuojavaltuutetusta. 4 luvussa säädetään oikeusturvasta ja seuraamuksista. 5 luvussa säädetään tietojenkäsittelyn erityistilanteista, kuten tieteellisiä ja historiallisia tutkimustarkoituksia varten sekä rajoituksista rekisterinpitäjän velvollisuuteen toimittaa tietoja rekisteröidylle. 6 luvussa on säännökset mm. vaitiolovelvollisuudesta ja ilmoittajan henkilöllisyyden suojaamisesta.

Laki henkilötietojen käsittelystä Tullissa

Laki henkilötietojen käsittelystä Tullissa (639/2015), jäljempänä *Tullin henkilötietolaki*, tuli voimaan 1 päivänä kesäkuuta 2015. Lain säätäminen oli osa tullilainsäädännön kokonaisuudesta, jossa vanha tullilaki jaettiin kolmeen erilliseen lakiin. Tullin henkilörekistereistä sekä henkilötietojen käsittelyä koskevista asioista säädettiin Tullin henkilötietolaissa. Tullin rikos- ja rikostorjuntaa koskevista asioista laissa rikostorjunnasta Tullissa (623/2015). Muista Tullin tehtävistä ja toimivaltuuksista säädettiin uudessa Tullilaissa (304/2016). Tullin henkilötietolain lähtökohtana oli, että tuolloin voimassa olleesta henkilötietolaista ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetusta laista poiketaan vain, jos se on tullitoiminnan tehokkuuden turvaamiseksi tai Euroopan unionin tull- tai muita tietojärjestelmiä koskevien määräysten huomioon ottamiseksi välttämätöntä. Sanotuista laeista poikettiin laissa lähinnä arkaluonteisten tietojen keräämistä ja tallettamista, rekisteröidyn tarkastusoikeutta sekä henkilötietojen käyttöä ja luovuttamista koskevien säännösten osalta. Laissa säädetään lisäksi myös Tullin henkilörekisterien perustamisesta, henkilörekisterien tietosisällöstä, tietojen käsittelystä, rekisterinpitäjästä, henkilörekisterien tietojen säilytysajoista, kansallisesta ja kansainvälisestä tietojenvaihdosta sekä rekisterien käytön valvonnasta.

Rikostorjuntaan liittyvän viranomaisyhteistyön ja tiedonvaihdon tehostamiseksi Tullin henkilötietolaki on säädetty mahdollisemman pitkälle yhdenmukaiseksi henkilötietojen käsittelystä poliisitoimissa annetun lain kanssa. Merkittävimmät erot johtuvat näiden viranomaisten erilaisista tehtävistä, käytössä olevista tietojärjestelmistä ja rekistereistä.

Tullin henkilökisterit

Tullin henkilötietolain 2 luvussa säädetään Tullin valtakunnallisista, pysyvistä ja automaattisen tietojenkäsittelyn avulla ylläpidettävistä tietojärjestelmistä ja muista henkilökistereistä sekä rekisterien perustamisesta ja rekisterinpitäjästä. Tietojärjestelmäkustannusten säästämiseksi poliisi, Tulli ja Rajavartiolaitos käyttävät yhteiskäyttöisiä järjestelmiä. Oikeudellisesti viranomais-ten itse tallentamat tiedot muodostavat ko. viranomaisen henkilökisterin.

Rikostorjunnan tietojärjestelmä. Lain 3 §:ssä on säädetty rikostorjunnan tietojärjestelmästä, johon saa tallettaa tullivalvonnan- ja tullirikostorjunnan kannalta tarpeellisia tietoja, jotka käyttö-tarkoituksen, henkilöluokkien ja tietosisällön osalta on tyhjentävästi laissa säädetty.

Tiedustelurekisteri. Lain 4 §:ssä on säädetty tiedustelurekisteristä, jonne saa kerätä ja tallettaa tullirikosten estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi ja syyteharkintaan saattamiseksi tarpeellisia henkilötietoja. Tietoja saa tallettaa henkilöistä, joiden on syytä epäillä syyllistyvän tai syyllistyneen rikokseen, josta saattaa seurata vankeutta, tai myötävaikuttavan tai myötävaikut-taneen rikokseen, josta saattaa seurata vähintään vuosi vankeutta. Tiedot ovat pääosin yhden-mukaisia edellä mainitun rikostorjunnan tietojärjestelmään talletettavien tietojen kanssa, sa-moin kuin tiedustelujärjestelmää pääpiirteissään vastaavan poliisin henkilötietolain 4 §:ssä tar-koitetun epäiltyjen tietojärjestelmän tietoluettelon kanssa.

Tullivalvonnan tietojärjestelmä. Lain 5 §:ssä säädetty tullivalvonnan tietojärjestelmä on Tullin valtakunnalliseen käyttöön tarkoitettu pysyvä, automaattisen tietojenkäsittelyn avulla ylläpidet-tävä henkilökisteri. Tullivalvonnan tietojärjestelmän tarkoituksena on parantaa ja tehostaa tul-livalvontaa. Tietojärjestelmä tehostaa tullivalvontaa varmistamalla tullien, verojen ja maksujen oikeellisuutta, tavaroiden tuonti- ja vientirajoitusten noudattamista sekä muiden tullitoimenpi-teiden oikeaa kohdentamista. Järjestelmän avulla on toteutettu myös unionin tullikoodeksin 46 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu automaattiseen tietojenkäsittelymenetelmään perustuva riski-analyysi, johon tullitarkastusten, satunnaistarkastuksia lukuun ottamatta, on unionin tullilain-säädännön mukaan perustuttava. Tässä lakiesityksessä ei ehdoteta säädetäväksi tullivalvonnan tietojärjestelmässä käsiteltävistä henkilötiedoista, koska sen ei katsota olevan tarpeen tietos-uoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan e-alakohdan, jonka mukaan henkilötietojen käsittely on lainmukaista, jos käsittely on tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekiste-rinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi, ja 3 kohdan nojalla. Tullin valvontatehtävät perustuvat joko siihen, että se valvoo itse toimeenpanemansa lainsäädännön noudattamista (esi-merkiksi tulliverotus) tai sitten sille on säädetty nimenomainen tehtävä valvoa tietyn lainsääd-ännön noudattamista esimerkiksi tavarantoimittajan tai maastaviennin yhteydessä.

Rekisterikilpien ja konttien kuvaus- ja tunnistusjärjestelmä. Lain 6 §:ssä säädetty rekisterikil-pien ja konttien kuvaus- ja tunnistusjärjestelmä on rikosten estämiseksi, selvittämiseksi ja syy-teharkintaan saattamiseksi tarkoitettu Tullin valtakunnalliseen käyttöön tarkoitettu pysyvä, au-tomaattisen tietojenkäsittelyn avulla ylläpidettävä tietojärjestelmä, johon teknisessä valvon-nassa Suomen valtakunnan rajan ylityspaikoilla saatavat rekisteri- ja muut tunnistetiedot sekä teknisen valvonnan kuvat kulkuneuvoista ja konteista tallentuvat.

Tullin muut henkilökisterit. Lain 7 §:ssä on säädetty muiden kuin edellä kuvattujen Tullin pysyvien, automaattisen tietojenkäsittelyn avulla ylläpidettävien valtakunnallisten tietojärjes-telmien ja rekistereiden perustamisen edellytyksistä. Pykälä vastaa pääpiirteissään nykyisen po-liisin henkilötietolain 6 §:ää. Pykälän 1 momentin mukaan Tullin valtakunnallisessa käytössä voi olla tilapäisiä tai manuaalisesti ylläpidettäviä rekistereitä. Rekisterit voivat sisältää Tullille laissa säädettyjen valvonta ja rikostorjuntatehtävien suorittamiseksi tarpeellisia henkilötietoja.

2 momentissa säädetään Tullin tilapäisistä rikostiedustelu – ja analyysirekistereistä. Yhden tai useamman Tullin toimintayksikön käyttöön voidaan perustaa tilapäinen rekisteri, jossa saa yhdistää, tallettaa ja muuten käsitellä 3–6 §:ssä tarkoitettujen Tullin tietojärjestelmien ja henkilörekistereiden tietoja, Tullin yksittäisen tehtävän suorittamisen yhteydessä saatuja rikostiedustelu-, tarkkailu- ja havaintotietoja sekä muita tarpeellisia tietoja, joita Tullilla on 13 §:n nojalla oikeus saada, tarpeellista rikosanalyysiä varten sellaisten tullirikosten estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi, joista saattaa seurata vankeutta.

Henkilötietojen käsittelyn erityissäännökset

Tullin henkilötietolain 3 luvussa säädetään Tullin henkilötietojen käsittelyn erityissäännöksistä, joihin kuuluu muuan muassa arkaluontoisten tietojen käsittely sekä henkilön fyysisiin ominaisuuksiin tunnistetietojen tietoturvasäännökset. Luvussa säädetään lisäksi salaisilla tiedonhankintakeinoilla saatujen ylimääräisten tietojen sekä yksittäiseen tehtävään liittymättömien tietojen käsittelystä. Merkittävä osa luvusta käsittelee lisäksi Tullin oikeutta saada tietoja muiden viranomaisten, yhteisöjen ja yhtymien sekä teleyritysten rekistereistä. Luku sisältää myös säännökset muiden viranomaisten tietojen luovuttamisesta Tullille suorakäyttöisesti tai tietojoukkona tallettamalla.

Tietojen käyttäminen ja luovuttaminen

Tullin henkilötietolain 4 luvussa säädetään Tullin tietojen käyttämisestä ja luovuttamisesta. Luvussa säädetään tietojen käyttämisestä niiden keräämis- ja tallettamistarkoitukseen sekä muuhun kuin niiden keräämis- ja tallettamistarkoitukseen. Luvun merkittävin osa säätelee Tullin oikeudesta luovuttaa henkilörekistereistään tarpeellisia tietoja muille viranomaisille salassapitosäännösten estämättä ja myös teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona.

Tietojen poistaminen ja arkistointi

Tullin henkilötietolain 5 luvussa säädetään Tullin eri rekisterien sisältämien tietojen poisto- ja arkistointisäännöksistä sekä säännöksistä virheellisiksi todettujen tietojen käsittelystä.

Tullin kansainvälinen tietojenvaihto

Tullin henkilötietolain 6 luku sisältää muun muassa Tullin kansainväliseen lainvalvontayhteistyöhön liittyvän henkilötietojen käsittelyn erityissäännökset. Luvussa säädetään sekä Tullin oikeudesta luovuttaa tietoja ulkomaiselle viranomaiselle tai kansainväliselle järjestölle, että Tullin toiselta valtiolta tai kansainväliseltä elimeltä saatujen tietojen käsittelystä. Luvussa on säännökset tietojen luovuttamisesta tulliyhteistyöneuvostolle (Maailman tullijärjestö, WCO), muille tulliviranomaisille ja kansainvälisen rikospoliisijärjestölle (Interpol) sekä sen jäsenvaltion poliisiviranomaiselle tai muulle viranomaiselle, jonka tehtäviin kuuluu oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, yleisen turvallisuuden ja järjestyksen ylläpitäminen, rikosten ennalta estäminen, selvittäminen tai syyteharkintaan saattaminen. Luku sisältää myös säännökset siitä, millä edellytyksillä tietoja voidaan luovuttaa valtiolle, joka ei ole kansainvälisen rikospoliisijärjestön jäsenvaltio sekä lisäksi säännökset siitä, millä edellytyksillä Tulli voi luovuttaa näitä tietoja muuhun kuin niiden keräämis- ja tallettamistarkoitukseen. Lisäksi luku sisältää säännökset tietojen luovuttamisesta teknisellä käyttöyhteydellä tai tietojoukkona Euroopan talousalueeseen kuuluvalla toimivaltaisella viranomaiselle.

Tarkastusoikeus

Tullin henkilötietolain 7 sisältää rekisteröidyn tarkastusoikeutta sekä tarkastusoikeuden rajoittamista koskevat säännökset

Erinäiset säännökset

Lain 8 luku sisältää erinäiset säännökset Tullin henkilötietojen käsittelyn valvonnasta, Tullin oikeudesta asettaa uhkasakko tietojen luovutusvelvollisuuden tehosteeksi eräissä tilanteissa sekä mahdollisuudesta antaa tarkempia säännöksiä teknisen käyttöyhteyden avaamisessa käytetyistä menettelytavoista, tietojen luovuttamisesta päättämisessä, tarkastusoikeuden käyttämisessä sekä henkilötietojen käsittelyn valvonnassa.

2.2 Kansainväliset velvoitteet

EU:n tietosuojalainsäädäntö

Yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta 24 päivänä lokakuuta 1995 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 95/46/EY (*henkilötietodirektiivi*) on ollut kaksi pääasiallista tavoitetta, turvata henkilötietojen suoja perusoikeutena ja varmistaa henkilötietojen vapaa liikkuvuus sisämarkkinoilla. Henkilötietodirektiiviä sovelletaan sekä viranomaisten että yritysten suorittamaan henkilötietojen käsittelyyn. Direktiiviä on täydennetty useilla erityissääöksillä, mukaan lukien niin sanottu sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivi, teletunnistetiетоjen säilyttämistä koskeva direktiivi ja neuvoston puitepäättös 2008/977/YOS, jota sovelletaan poliisiyhteistyössä ja rikosoikeudellisessa yhteistyössä (*tietosuojapuitepäättös*). Tietosuojapuitepäättöstä sovelletaan henkilötietojen käsittelyyn poliisiyhteistyössä ja rikosoikeudellisessa yhteistyössä, jotka perustuvat Euroopan unionista annetun sopimuksen VI osastoon. Tietosuojapuitepäättöksen soveltamisala ei siten ulotu kansalliseen henkilötietojen käsittelyyn, vaan pelkästään EU:n jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten välisiin henkilötietojen luovutuksiin. Puitepäättös sisältää myös artiklan henkilötietojen siirrosta kolmansiin maihin ja kansainvälisille järjestöille sekä henkilötietojen luovuttamisesta jäsenvaltioissa sijaitseville yksityisille, ja sen 26 artiklassa säädetään puitepäättöksen suhteesta kolmansien maiden kanssa tehtyihin sopimuksiin.

Henkilötietodirektiivi ja tietosuojapuitepäättös korvataan uudella EU:n tietosuojalainsäädännöllä. Direktiivillä vahvistetaan säännökset henkilötietojen suojaamiseksi tilanteissa, joissa niitä käsitellään rikosten torjumista, tutkimista, selvittämistä ja syytteenpanoa tai rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanoa varten (*tietosuojadirektiivi*). Asetuksella vahvistetaan EU:n yleinen tietosuojakehys (*tietosuoja-asetus*). Uusi EU:n tietosuojalainsäädäntö perustuu Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 16 artiklan 2 kohtaan, joka on Lissabonin sopimuksella käyttöön otettu uusi oikeusperusta henkilötietojen käsittelyä koskevalle lainsäädännölle. Sen mukaan unioni voi antaa henkilötietojen käsittelyä koskevaa lainsäädäntöä unionin oikeuden soveltamisalaan kuuluvilla aloilla. Lainsäädäntöuudistuksen tavoitteena on luoda Euroopan unionille ajanmukainen, vahva, yhtenäinen ja kattava tietosuojakehys, vahvistaa yksilön oikeuksia ja sisämarkkinaulottuvuutta, tarkistaa rikosasioissa tehtävää poliisi- ja oikeudellista yhteistyötä koskevia tietosuojasäännöksiä, huomioida tietosuojan globaali ulottuvuus erityisesti digitaalisissa palveluissa sekä tehostaa tietosuojasääntöjen täytäntöönpanon valvontaa.

Oikeus henkilötietojen suojaan on perusoikeus, joka vahvistetaan Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 16 artiklan 1 kohdassa ja EU:n perusoikeuskirjan 8 artiklassa. Artikla liittyy läheisesti myös yksityiselämän suojan takaavaan perusoikeuskirjan 7 artiklaan ja Euroopan ih-

misoikeussopimuksen 8 artiklaan. EU:n tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan oikeus henkilötietojen suojaan ei ole kuitenkaan luonteeltaan absoluuttinen, vaan sitä on tarkasteltava suhteessa sen tehtävään yhteiskunnassa. Oikeuteen voidaan kohdistaa rajoituksia, jotka ovat oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään. Henkilötietojen suojalla on liittymäkohtia myös muihin EU:n perusoikeuskirjassa vahvistettuihin perusoikeuksiin.

Yleisesti sovellettava tietosuoja-asetus on suoraan sovellettavaa oikeutta, joka ei edellytä erityistä täytäntöönpanoa lukuun ottamatta täydentävää sääntelyä. Tarvittava täydentävä lainsäädäntö sisältäisi esimerkiksi tietosuojaviranomaisia, oikeusturvaa ja seuraamuksia koskevat säännökset ja säännöksiä käsittelyn oikeusperusteista eräissä asetuksen mahdollistamisessa tilanteissa. Kansallinen täydentävä lainsäädäntö on lisäksi tarpeellista esimerkiksi silloin, kun henkilötietojen käsittely perustuu rekisterinpitäjän lakisääteiseen velvoitteeseen tai silloin, kun käsittely on tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi.

Asetuksen ja direktiivin säännökset, jotka koskevat yleisiä henkilötietojen käsittelyyn liittyviä periaatteita, rekisterinpitäjää ja henkilötietojen käsittelyä sekä tietosuojaviranomaisia, ovat pääosin toisiaan vastaavia. Tällä on tarkoitus varmistaa, että yleiset henkilötietojen käsittelyä koskevat vaatimukset ovat mahdollisimman yhdenmukaiset jäsenvaltiosta tai rekisterinpitäjästä riippumatta. Oleelliset säästöerot liittyvät direktiivin soveltamisalaan kuuluvien viranomaisten suorittaman henkilötietojen käsittelyn erityisluonteeseen rikosasioina, erityisesti siltä osin kuin kyse on mahdollisuuksista rajoittaa rekisteröidyn oikeuksia direktiivin soveltamisalaan kuuluvissa tapauksissa. Asetuksen soveltamisalaan kuuluu lähtökohtaisesti kaikki viranomaisten suorittama henkilötietojen käsittely, jollei se kuulu direktiivin soveltamisalaan.

Euroopan neuvoston yleissopimukset

Tietosuoja-asetuksen ja tietosuojadirektiivin nojalla Euroopan komissio voi antaa kolmansien maiden riittävän tietosuojan tasoa koskevia päätöksiä, joilla on merkitystä siirrettäessä henkilötietoja kolmansiin maihin. Komission tulisi näitä päätöksiä tehdessään arvioida kyseessä olevan maan kansainväliset velvoitteet, mukaan lukien erityisesti tietosuojaa koskevat sopimusvelvoitteet. Euroopan neuvoston puitteissa on vuonna 1981 tehty yleissopimus No 108 henkilötietojen suojasta, johon viitataan tietosuojadirektiivin johdanto-osan 68 kappaleessa. Euroopan neuvoston yleissopimus ja laki eräiden sen määräysten hyväksymisestä (269/1992) on saatettu Suomessa voimaan asetuksella (36/1992). Euroopan unionin jäsenvaltioiden välisissä tilanteissa sovelletaan ensisijaisesti EU:n tietosuojalainsäädäntöä, mutta kaikki EU:n jäsenvaltiot ovat ratifioineet yleissopimuksen No 108. Yhteensä yleissopimuksen on ratifioinut tähän mennessä 50 valtiota. Yleissopimukseen liittyy lisäpöytäkirja (No 181) rajat ylittävistä henkilötietojen siirroista.

Yleissopimuksen määräykset tarjoavat minimisuojan henkilötietojen käsittelyssä kaikille sen ratifioineiden valtioiden alueilla oleskeleville henkilöille sekä rajat ylittävissä henkilötietojen siirroissa. Henkilötietojen siirtojen tapauksessa Euroopan neuvoston yleissopimusta sovellettaisiin asetuksen ja direktiivin kolmansia maita koskevien säännösten lisäksi esimerkiksi niissä tilanteissa, joissa EU:n jäsenvaltion toimivaltainen viranomainen siirtää henkilötietoja kolmanteen maahan. Sovellettavaksi voisi tulla kuitenkin myös kyseessä olevan maan kanssa tehty kahdensivlinen sopimus, joka sisältää määräykset tietosuojasta tai määräykset, joissa viitataan kansalliseen lainsäädäntöön. Euroopan neuvoston yleissopimus on parhaillaan uudistettavana ja uusi yleissopimus korvaa sopimuksen No. 108, kun riittävä määrä Euroopan neuvoston jäsenvaltioita on ratifioinut sen. Yleissopimuksen määräysten soveltamisen rajoittaminen on mahdollista merkittävän yleisen edun vuoksi, esimerkiksi kansallisen turvallisuuden ja puolustuksen perusteella.

Euroopan neuvostolla on myös eräitä muita yleissopimuksia, jotka sisältävät henkilötietojen käsittelyä koskevia säännöksiä. Tullin toiminnan näkökulmasta merkitystä on tietoverkkorikollisuuden torjuntaa koskevalla yleissopimuksella No 185 sekä sen lisäpöytäkirjalla No 189. Tietoverkkorikollisuutta koskevaa yleissopimusta sovellettaisiin muun muassa henkilötietojen jädymttämiseen ennen oikeusapumenettelyä.

Euroopan neuvosto on lisäksi antanut suosituksen R(87)15 henkilötietojen käytön sääntelemisestä poliisialalla. Euroopan neuvoston on viimeksi vuonna 2013 teettänyt selvityksen suosituksen täytäntöönpanosta Euroopan neuvoston jäsenvaltioissa. Selvityksen mukaan suositus on kokonaisuutena pantu melko laajalti täytäntöön eikä poliisisektorin osalta arvion mukaan ole tarvetta kiireellisiin lisätoimiin. Selvityksessä kuitenkin huomioidaan, että Euroopan neuvoston jäsenvaltioiden lainsäädäntö ei kaikilta osin ole sillä tasolla, mitä Euroopan komission ehdottama direktiivi EU:n osalta edellyttäisi. Selvityksessä suositetaan harkittavaksi oikeudellisesti sitovaa instrumenttia lainvalvontaviranomaisten henkilötietojen käsittelyä varten, kiinnittäen huomiota myös tiedusteluviranomaisten toimintaan ja kansalliseen turvallisuuteen. Selvityksen mukaan vaihtoehdot voisivat olla joko kattava yleissopimus, jonka soveltamisalaan kuuluisi myös Tullin henkilötietojen käsittely, tai erillinen lisäpöytäkirja joko tietosuojayleissopimukseen tai tietoverkkorikollisuutta koskevaan yleissopimukseen.

Ulkomainen lainsäädäntö

Rikosasian käsittelyn yhteydessä sovellettava henkilötietolainsäädäntö on EU-maissa nykyisellään verraten epäyhtenäistä. Tämä johtuu muun muassa siitä, että henkilötietodirektiivi ei koskenut tällaista käsittelyä. Myöskään tietosuojapuitepäätöksen täytäntöönpano ei ole johtanut jäsenmaiden kansallisen lainsäädännön merkittävään lähentymiseen puitepäätöksen soveltamisalan rajauksista sekä sen jäsenvaltioille jättämästä liikkumavarasta johtuen.

Koska EU:n jäsenmaiden lainsäädäntö on rikosasioiden tietosuojadirektiivin kansallisen täytäntöönpanon vuoksi parhaillaan merkittävästi muuttumassa, ja koska direktiivi asettaa varsin kattavia ja yksityiskohtaisia vaatimuksia kansalliselle lainsäädännölle, ei tässä esityksessä ole taroituksenmukaista tarkemmin kuvata muiden maiden voimassa olevaa lainsäädäntöä. EU-maiden nykyistä lainsäädäntöä tarkastellaan vaikutustenarviointiasiakirjassa, jonka komissio julkaisi yhdessä direktiiviehdotuksen kanssa [SEC(2012) 72 final].

Kolmansien maiden kanssa tehdyt tulliyhteistyösopimukset

Rikosasioiden tietosuojadirektiivin 61 artiklan mukaan henkilötietojen siirtoa kolmansiin maihin tai kansainvälisille järjestöille edellyttävät kansainväliset sopimukset, joita jäsenvaltiot ovat tehneet ennen 6 päivää toukokuuta 2016 ja jotka ovat unionissa kyseisenä päivänä voimassa olleen oikeuden mukaisia, ovat edelleen voimassa, kunnes niitä muutetaan tai ne korvataan tai kumotaan.

Suomea sitovat kansainväliset sopimukset, joissa on henkilötietojen käsittelyä koskevia määräyksiä. Tällaisia sopimuksia ovat muun muassa tulliyhteistyön yleissopimukset sekä monen - että kahdenväliset tulliyhteistyösopimukset. Suomi on liittynyt esimerkiksi Pohjoismaiden kesken solmittuun monenväliseen sopimukseen keskinäisestä avunannosta tulliasioissa. Suomella on kahdenvälisiä tulliyhteistyösopimuksia muun muassa seuraavien EU:n ulkopuolisten valtioiden kanssa: Amerikan Yhdysvallat, Venäjän federaatio, Makedonia, Uzbekistan, Valko-Venäjä, Kosovo, Azerbaidzhan, Argentiina ja Uruguay.

2.3 Nykytilan arviointi

Nykyisen henkilötietojen käsittelyä Tullissa koskevan lain hallintovaliokunnan eduskuntakäsittelyssä laatimassa mietinnössä (HaVM 54/2014 vp — HE 351/2014 vp) hallintovaliokunta totesi, että esityksessä on ymmärrettävästi käytetty mallina poliisin henkilötietolakia valmisteltaessa lakiehdotusta henkilötietojen käsittelystä Tullissa (jäljempänä lakiehdotus, ellei muuta lausuta). Hallintovaliokunta on kiinnittänyt eri yhteyksissä myös huomiota poliisin henkilötietolain kokonaisuudistuksen tarpeeseen, koska nykyinen laki on rakenteeltaan ja sisällöltään varsin monimutkainen. Asia on noussut esiin muun muassa hallintovaliokunnan mietinnössä HaVM 26/2013 vp koskien hallituksen esitystä poliisin henkilötietolain muuttamisesta (HE 66/2013 vp). Eduskunta on edellyttänyt hallintovaliokunnan mietinnön pohjalta antamassaan vastauksessa, että hallituksen on käynnistettävä mahdollisimman pian poliisin henkilötietolain kokonaisuudistus ja että sen yhteydessä tulee huomioida muiden seikkojen ohella EU:ssa valmisteilla olevan uuden tietosuojalainsäädännön lopullinen sisältö ja vaatimukset kansalliselle lainsäädännölle sekä hallintovaliokunnan mietinnöstä HaVM 26/2013 vp ilmenevät lain rakennetta ja sisältöä koskevat huomautukset mukaan lukien poliisin henkilötietolaissa tarkoitettujen rekisterien valvonnan kehittäminen. Samassa yhteydessä tulee tarkistaa myös Rajavartiolaitoksen henkilötietolain säännökset. Lisäksi hallintovaliokunta totesi, että tässä yhteydessä tulee myös tarkistaa henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain säännökset. Myös perustuslakivaliokunta on lausunnossaan kiinnittänyt tähän asiaan huomiota.

Nykyisen henkilötietojen käsittelyä Tullissa koskevan lain voimaantulon jälkeen on jo ilmennyt tarpeita sen muuttamiseksi. Nämä muutostarpeet ratkeavat pääosin sääntelytavan muutoksella, ja ne käyvät tarkemmin ilmi yksityiskohtaisista perusteluista.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tavoitteet

Esitys täydentäisi tietosuojadirektiivin yleisesti sovellettavaa täytäntöönpanolainsäädäntöä sekä EU:n tietosuoja-asetusta ja sitä täydentävää tietosuojalakia siltä osin kuin tarvittavat täytäntöönpanosäännökset eivät sisälly mainittuihin säädöksiin. Esityksen keskeisin tavoite on, että uusi Tullin henkilötietolaki täyttäisi EU:n tietosuojalainsäädännön vaatimukset, ottaen huomioon rikostorjunnan, tulli- ja verovalvonnan tarpeet sekä perus- ja ihmisoikeuksien suojaa koskevat vaatimukset.

EU:n perusoikeuskirjan 7 artiklan mukaan jokaisella on oikeus siihen, että hänen yksityis- ja perhe-elämäänsä, kotiaan sekä viestejään kunnioitetaan. Perusoikeuskirjan 8 artiklan 1 kohdan mukaan jokaisella on oikeus henkilötietojensa suojaan. Toisen kohdan mukaan tietojen käsittelyn on oltava asianmukaista ja tapahduttava tiettyä tarkoitusta varten ja asianomaisen henkilön suostumuksella tai muun laissa säädetyn oikeuttavan perusteen nojalla. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimien on oikeuskäytännössään katsonut yksityiselämään liittyvien henkilötietojen rekisteröinnin kuuluvan Euroopan ihmisoikeussopimuksen yksityiselämän suojaa koskevan 8 artiklan soveltamisalaan. Tuomioistuimien on todennut sopimusrikkomuksen muun muassa silloin, kun kansallinen lainsäädäntö ei ole sisältänyt säännöksiä tietosisällöistä, tietojen säilytysajoista ja niistä henkilöryhmistä, joista tietoja on saanut kerätä.

Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen käytännön mukaan lainsäätäjän liikkumavaraa rajoittaa tämän säännöksen lisäksi myös se, että henkilötietojen suoja osittain sisältyy samassa momentissa turvatun yksityiselämän suojan piiriin. Kysymys on siitä, että lainsäätäjän tulee turvata

tämä oikeus tavalla, jota voidaan pitää hyväksyttävänä perusoikeusjärjestelmän kannalta kokonaisuudessaan. Perustuslakivaliokunta on käytännössään pitänyt henkilötietojen suojan kannalta tärkeinä sääntelykohteina ainakin rekisteröinnin tavoitetta, rekisteröitävien henkilötietojen sisältöä, niiden sallittuja käyttötarkoituksia mukaan luettuna tietojen luovutettavuus sekä tietojen säilytysaikaa henkilörekisterissä ja rekisteröidyn oikeusturvaa. Näiden seikkojen sääntelyn lain tasolla tulee lisäksi olla kattavaa ja yksityiskohtaista. Perustuslakivaliokunnan ratkaisukäytännön mukaan nämä näkökohdat soveltuvat henkilötietojen käytön sääntelyyn laajemminkin.

Esityksen tavoitteena on saattaa Tullin henkilötietosäännökset yhdenmukaisiksi erityisesti poliisin ja rajavartiolaitoksen uudistettavina olevien säännösten kanssa sellaisissa tapauksissa, joissa Tullin toiminta on yhdenmukaista kyseisten viranomaisten toiminnan kanssa. Erityisesti Tullin rikostorjuntatoiminta edellyttää yhdenmukaisia säännöksiä muiden rikostorjuntaa suorittavien viranomaisten kanssa. Tätä edellyttää myös jatkuvasti kehittyvä PTR-yhteistyö, jossa entistä enemmän pyritään hyödyntämään tietojärjestelmien yhteiskäyttöä.

Esityksessä ehdotettu suurin muutos koskee sääntelytekniikan muutosta, jonka tarkoituksena on tehdä laista helpommin sovellettava. Toisaalta esityksen tavoitteena on noudattaa perustuslain ja ihmisoikeussopimusten tulkintakäytännössä esitettyjä vaatimuksia lainsäädännön yksityiskohtaisuudesta ja tarkkarajaisuudesta. Esityksen tavoitteena on myös saattaa lainsäädäntö vastaamaan toimintaympäristön ja tullilainsäädännön muutoksista johtuvia keskeisiä ja tärkeitä henkilötietojen käsittelyn ja tietosuojan tarpeita sekä korjata lainsoveltamisessa ilmi tulleita epäkohtia. Muutosten seurauksena on lisääntynyt tarve varmistaa tiedonvaihdon, rikostiedustelun ja avoimiin lähteisiin perustuvan tiedonhankinnan perusteella saatavien henkilötietojen asianmukainen käsittely.

3.2 Toteuttamisvaihtoehdot

Nykyisin voimassa oleva Tullin henkilötietolaki on suhteellisen uusi laki ja siinä on toteutettu rekisteriperustaista sääntelyä. EU:n tietosuojalainsäädännön kokonaisuudistuksen aiheuttamat muutostarpeet Tullin henkilötietolakiin olisi voitu toteuttaa muuttamalla nykyistä lakia. Tavoitteena kuitenkin on, että Tullin henkilötietosäännökset ovat yhdenmukaisia erityisesti poliisin ja rajavartiolaitoksen kanssa sellaisissa tapauksissa, joissa Tullin toiminta on yhdenmukaista kyseisten viranomaisten toiminnan kanssa. Myös hallintovaliokunta on todennut nykyisen Tullin henkilötietolain eduskuntakäsittelyssä, että rikostorjunnan tehokkuuden ylläpitäminen edellyttää Tullin henkilörekisterilainsäädännön yhdenmukaistamista nykyistä enemmän erityisesti poliisin vastaavan lainsäädännön kanssa (HaVM 54/2014). Koska poliisin ja Rajavartiolaitoksen henkilötietolait on päätetty uudistaa kokonaan, niin tämän johdosta Tullin henkilötietolain uudistaminen kokonaan on tarpeen.

Rekisteriperusteinen sääntely ja käsittelytarkoituksiin perustuva sääntely

EU:n uusi tietosuojalainsäädäntö ja Europol-asetuksen henkilötietojen käsittelyä koskevat säännökset perustuvat käsittelytarkoituksiin. Niissä ei siis säädetä rekisteriperusteisesti mitä tietoja kuhunkin rekisteriin saa tallentaa, vaan mihin tarkoituksiin henkilötietoja saa käsitellä. Rekisteriperusteisen sääntelyn etuna voidaan pitää sitä, että henkilötietojen käsittelyä koskevana sääntelynä se on perustuslakivaliokunnan edellyttämällä tavalla selkeää, tarkkarajaista ja yksityiskohtaista. Voimassa olevan Tullin henkilötietolain tietojärjestelmiä koskevasta säännöksistä ilmenee yksityiskohtaisesti, mitä tietoja kuhunkin tietojärjestelmään saa tallettaa. Perustuslakivaliokunta kiinnitti huomiota nykyistä Tullin henkilötietolakia säädettäessä lain 3 §:n 3 momentin 2 kohtaan, jonka mukaan Tulli saa oikeuden tallettaa havaintotietoja sekä 11 §:n mukaan salaisilla tiedonhankintakeinoilla saatuja ylimääräisiä tietoja. Perustuslakivaliokunta kuitenkin

katsoi, että havaintotietojen rekisteröinti toteuttaa riittävän täsmällisyyden vaatimukset edellyttäen, että Tulli huolehtii siitä, että sille ilmoitettujen tietojen rekisteröinnin ehtona on tietojen luotettavuuden varmistaminen. Lisäksi perustuslakivaliokunta kiinnitti huomiota lain 4 §:n 2 momenttiin, jonka mukaan tiedustelurekisteriin saa tallettaa muun muassa henkilön oman turvallisuuden tai viranomaisten työturvallisuuden kannalta välttämättömät tiedot. Valiokunta huomautti, että säännöksessä on ainakin osittain kysymys niin sanotuista arkaluonteisista tiedoista. Tämän vuoksi on erityisen tärkeää, että sallitut tietosisällöt ilmenevät säännöksestä mahdollisimman tyhjentävästi (PeVL 71/2014 vp.)

Henkilötietoja käsittelevän Tullin virkailijan näkökulmasta on myös selkeää, mihin käsiteltävät henkilötiedot on talletettava, kun kyse on rekisteriperusteisesta sääntelystä. Tarkkarajaisuutta koskevat ongelmat voimassa olevassa laissa liittyvät enemmän tietojen luovuttamista ja yhteensopivaa henkilötietojen käsittelyä koskevaan sääntelyyn, joka on myös osittain päällekkäistä uuden EU:n tietosuojalainsäädännön kanssa. Voimassa olevassa laissa säädetään siitä, mihin muuhun tarkoitukseen henkilötietoja voi luovuttaa, mutta näiden säännösten on valmistelun aikana arvioitu olevan jossain määrin puutteellisia.

Täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden osalta rekisteriperusteinen ja käyttötarkoituserusteinen sääntely eivät tosiasiallisesti eroa merkittävästi toisistaan. Perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännöstä ilmenevä henkilötietojen käsittelyä koskeviin säännöksiin liittyvä yksityiskohtaisuuden ja tarkkarajaisuuden vaatimus arvioidaan mahdolliseksi toteuttaa sekä rekisteriperusteisella että käsittelytarkoituksiin perustuvalla sääntelyllä. Käsittelytarkoituksiin perustuva sääntely olisi kuitenkin luonteeltaan yksinkertaisempaa. Lainvalmistelun yhteydessä on arvioitu sitä, missä määrin lain säännöksiä olisi mahdollista yksinkertaistaa varmistaen kuitenkin samalla, että sääntely on riittävän tarkkarajaista ja yksityiskohtaista. Käsittelytarkoituksiin perustuvan sääntelyn etuna on pidetty sitä, että sillä vältettäisiin tarvetta muuttaa lainsäädäntöä aina, kun tietojärjestelmiin on tarpeen tehdä muutoksia. Myös EU:n uusi tietosuojalainsäädäntö ja Euro-pol-asetuksen henkilötietojen käsittelyä koskevat säännökset perustuvat käsittelytarkoituksiin. Lisäksi olisi huomioitava, että EU:n tietosuojalainsäädäntö edellyttää, että sen vaatimusten on koskettava kaikkea henkilötietojen käsittelyä käytetystä käsittelytekniikasta ja teknologiasta riippumatta.

Käsittelytarkoitussidonnaiseen henkilötietojen käsittelyyn perustuvan sääntelyn arvioidaan selkiyttävän tietosuoja-asetukseen ja tietosuojadirektiiviin perustuvaa henkilötietojen käsittelytarkoitusten jakamista alkuperäisiin käsittelytarkoituksiin ja niiden kanssa yhteensopivaan henkilötietojen käsittelyyn. Se myös tarkentaisi sääntelyn suhdetta toisaalta tietosuoja-asetukseen ja toisaalta tietosuojadirektiiviin, ottaen huomioon niiden toisistaan poikkeavat soveltamisalat, jotka kuitenkin kummankin säädöksen osalta perustuvat käsittelytarkoituksiin. EU:n tietosuojalainsäädännössä ei myöskään säädetä vaatimuksesta antaa kansallista lainsäädäntöä henkilörekistereistä, vaan siitä, että henkilötietojen käsittelyn on oltava lainmukaista ja sillä on oltava hyväksyttävä oikeusperusta.

Käsittelytarkoituksiin perustuvissa säännöksissä olisi kuitenkin huomioitava edellä mainittu perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännöstä ilmenevä yksityiskohtaisuuden ja tarkkarajaisuuden vaatimus. Yksinkertaistettu sääntely lisäisi rekisterinpitäjän ohjeistuksen tarvetta. Sääntelyn tarkkarajaisuutta koskevan vaatimuksen näkökulmasta on syytä kiinnittää huomiota siihen, että ohjeistuksella ei saisi kuitenkaan täydentää rekisterien tietosisältöä, vaan tarkentaa, millä tavalla säännöksiä olisi tulkittava. EU:n tietosuojalainsäädännössä määritellyt käsittelytarkoitukset edellyttävät myös jossain määrin sen tarkentamista, mitkä käsiteltävistä asioista liittyvät tietosuojadirektiivin soveltamisalaan ja mitkä jäisivät suoraan sovellettavan tietosuoja-asetuksen soveltamisalaan. Tämän olisi ilmentävä lain tasolla. Tietosuojadirektiivin osalta sääntelyssä olisi

kiinnitettävä huomiota siihen, että direktiivissä säädettyä minimitasoa tietosuojalle ei saisi heikentää. Tietosuojan tasoa saisi pelkästään tiukentaa. Myös tietosuoja-asetuksen soveltamisalan osalta säännöksissä olisi varmistettava, että siihen liittyvällä henkilötietojen käsittelyllä on hyväksyttävä oikeusperusta ja rekisteröidyn oikeuksien rajoitukset ovat välttämättömiä ja oikeasuhtaisia.

Käsittelytarkoituksiin perustuvan sääntelyn mahdollisena haittana voidaan pitää sitä, että lain säännökset jättäisivät loppukäyttäjän kannalta epäselväksi sen, mihin tietojärjestelmän osiin tai rekistereihin henkilötiedot olisi talletettava, mikä voisi lisätä virheiden riskiä. Uusi sääntely edellyttäisi rekisterinpitäjän antamaa ohjeistusta ja koulutusta, jota toisaalta tarvittaisiin lainsäädännön uudistuksen yhteydessä valitusta sääntelyratkaisusta riippumatta. Henkilötietojen yhteensopivan käsittelyn kannalta on esimerkiksi välttämätöntä tietää, mihin tietojärjestelmän osiin tai rekistereihin hakuja saa kohdistaa. Perusoikeussääntelyn ja tietosuojalainsäädännön vaatimukset huomioiden on huomattava, että myöskään ns. massahaut eivät ole sallittuja, jolloin rekisterien käyttäjiä jouduttaisiin ohjeistamaan muun muassa siitä, millä tavalla hakuja olisi rajoitettava. Käsittelytarkoituksiin perustuvaan sääntelyyn siirtyminen liittyy kiinteästi myös henkilötietojen luovuttamista, henkilötietojen poistoaikoja ja rekisteröidyn oikeuksia koskevien säännösten uudelleen arvioimiseen, jonka yhteydessä säännökset on linkitettävä käsittelytarkoituksiin riittävällä tarkkuudella.

3.3 Keskeiset ehdotukset

Käsittelytarkoituksiin perustuva henkilötietojen käsittely

EU:n tietosuojadirektiivi edellyttää, että jäsenvaltion lainsäädännössä, jossa säännellään tämän direktiivin soveltamisalaan kuuluvaa käsittelyä, on täsmennettävä ainakin käsittelyn tavoitteet, käsiteltävät henkilötiedot ja käsittelyn tarkoitukset. Myös tietosuoja-asetus edellyttää täydentävää kansallista lainsäädäntöä silloin, kun henkilötietojen käsittely perustuu rekisterinpitäjän lakisääteiseen velvoitteeseen tai käsittely on tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi. EU:n tietosuojalainsäädännöstä ei seuraa rajoitteita sen suhteen, valitaanko kansalliseen lainsäädäntöön rekisteripohjainen vai käyttötarkoituksiin perustuva sääntelyratkaisu. Voimassa olevan lain 2 luvun Tullin tietojärjestelmiä koskevat 3—7 §:n muita Tullin henkilörekistereitä koskeva sääntely ehdotetaan korvattavaksi henkilötietojen käsittelytarkoituksia koskevilla säännöksillä. Esityksessä ehdotetaan tietojen käsittelystä säädettävän käsittelytarkoitusten osalta nykyistä täsmällisemmin siten, että käyttötarkoitussidonnaisuuden periaate toteutuisi johdonmukaisesti Tullin eri tietojärjestelmien osalta.

Tietojärjestelmiin talletettavien tietojen osalta on lain rakenteen, selkeyden ja jatkuvien muutostarpeiden välttämiseksi tarkasteltu mahdollisuutta luopua yksityiskohtaisista tietosisältöluetteloista. Yksityiskohtaisista luetteloista luopuminen edellyttää, että henkilötietojen rekisteröinnin tavoite ja henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ilmenevät riittävän täsmällisesti käsittelytarkoituksia koskevista säännöksistä. Henkilöryhmistä ehdotetaan kuitenkin edelleen säädettäväksi alkuperäisiä henkilötietojen käsittelytarkoituksia koskevilla säännöksissä. Erityisesti hallituksen esityksessä kiinnitetään huomiota tietosuojadirektiivin vaatimukseen siitä, että tiettyjä henkilöryhmiä koskevat tiedot olisi tarvittaessa ja mahdollisuuksien mukaan erotettava toisistaan.

Ottaen huomioon perustuslakivaliokunnan voimassa olevia säännöksiä koskevat huomiot, rekisteröitävien henkilöryhmien lisäksi myös käsiteltävien henkilöllisyyttä koskevien perustietojen sekä muiden käsiteltävien henkilötietojen olisi ilmentävä myös käyttötarkoitussidonnaisuudesta

sääntelystä riittävän yksityiskohtaisesti. Voimassa olevasta laista poiketen käsiteltävistä henkilön perustiedoista ehdotetaan säädettäväksi yhdessä pykälässä (4 §), joka koskisi kaikkia 2 luvun mukaisia alkuperäisiä käsittelytarkoituksia. Ehdotetussa 4 §:n 2 momentissa säädettäisiin perustietoihin rinnastettavista henkilön perustiedoista, joita Tulli voi käsitellä, kun se on 5, 7, 10 ja 11 §:ssä säädettyjen käsittelytarkoitusten kannalta välttämätöntä.

Ehdotetuissa säännöksissä on pyritty välttämään tarpeetonta päällekkäisyyttä yleisesti sovellettavan tietosuojalainsäädännön kanssa sekä tarpeetonta yksityiskohtaisuutta. Eräiltä osin on kuitenkin arvioitu, että Tullin henkilötietolaissa on tarpeen tarkentaa yleiseen henkilötietojen käsittelyyn liittyviä säännöksiä, ottaen huomioon niiden merkityksen yksityisyyden suojan kannalta. Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota esimerkiksi siihen, että arkaluonteisten tietojen käsitteleminen koskettaa yksityiselämää kuuluvan henkilötietojen suojan ydintä, minkä vuoksi tällaisten tietojen käsittelyn sallivien säännösten on oltava täsmällisiä (PeVL 25/1998 vp, s. 3, PeVL 51/2002 vp). Myös EU:n tietosuojalainsäädäntö edellyttää arkaluonteisten henkilötietojen käsittelyltä tarkentavaa lainsäädäntöä ja erityisiä suojatoimia.

Yhteensopiva henkilötietojen käsittely

EU:n uusi tietosuojalainsäädäntö edellyttää, että henkilötietoja käsitellään pääsääntöisesti vain siihen laissa säädettyyn tarkoitukseen, jota varten ne on kerätty. Tietosuojalainsäädäntö mahdollistaa kuitenkin henkilötietojen käsittelyn myös muuhun tarkoitukseen, jos siitä säädetään laissa, ja käsittely on tarpeellista ja oikeasuhteista. Yhteensopivaa henkilötietojen käsittelyä koskevaa periaatetta on tietosuojadirektiivissä kuitenkin jossain määrin tiukennettu suhteessa aiempaan EU-sääntelyyn, ja myös yhteensopiva henkilötietojen käsittely sidotaan melko tiukasti direktiivin soveltamisalaan. Ottaen huomioon perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön, sääntelyn olisi myös oltava riittävän yksityiskohtaista ja tarkkarajaista. Yhteensopivaa henkilötietojen käsittelyä koskeva pykälä vastaisi pääosin voimassa olevan lain 16 §:n säännöksiä, mutta säännöksiä laajennettaisiin ja tarkennettaisiin eräiltä osin.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset vaikutukset

Yleistä

Esityksen vaikutukset kohdistuvat pääosin yksityishenkilöihin, ottaen huomioon, että henkilötietojen käsittely liittyy oleellisesti perusoikeussääntelyyn ja erityisesti yksityisyyden suojaan. Lakiehdotuksen taloudelliset vaikutukset kohdistuvat kuitenkin pääosin viranomaisiin, joita ovat rekisterinpitäjän lisäksi kaikki henkilötietoja käsittelevät Tullin yksiköt. Euroopan komission alkuperäinen vaikutusten arviointi ja tietosuojalainsäädännön täytäntöönpanoa valmistelevien työryhmien arviot poikkeavat toisistaan. Esimerkiksi EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen täytäntöönpanoa valmistelevan TATTI-työryhmän mietinnössä (s. 133) on todettu, että yleisen tietosuoja-asetuksen säännökset aiheuttavat moninaisia kustannuksia sekä valvontaviranomaisille että rekisterinpitäjille ja henkilötietojen käsitteleville niin yksityisellä kuin julkisella sektorilla. Sen sijaan Euroopan komission laatimassa EU:n tietosuojalainsäädännön vaikutustenarvioinnissa on alun perin arvioitu, että uudella aiempaa yhtenäisemmällä sääntelyllä ei olisi merkittäviä taloudellisia vaikutuksia, eikä ole viitteitä siitä, että uusi sääntely vaatisi lisäresursseja.

Tullin tietojärjestelmissä käsitellään henkilötietoja, jotka kuuluvat osin tietosuojadirektiivin ja osin tietosuoja-asetuksen soveltamisalaan. Rikosasioiden direktiivin soveltamisalaan kuuluvaa

henkilötietojen käsittelyä suoritetaan suurelta osin poliisin ylläpitämissä teknisissä sovelluksissa (poliisiasiaien tietojärjestelmä). Tältä osin tietojärjestelmien direktiivinmukaisuudesta vastaa poliisi.

Ehdotetun lain vaatimusten aiheuttamat kustannusvaikutukset Tullin omiin tietojärjestelmiin riippuvat pitkälti direktiivin tulkinnasta, mistä tarkemmin jäljempänä kohdassa 4.3. Tullin tämänhetkisen arvion mukaan kokonaiskustannukset ovat noin 500 000 euroa (noin 62 500 euroa per järjestelmä). Määrä koostuu toisaalta henkilötietojen käsittelyä koskevista erityisistä edellytyksistä ja lokitietomerkinnoista aiheutuvista mahdollisista muutostarpeista teknisiin järjestelmiin.

Valtiontaloudelliset vaikutukset

Tullin osalta teknisten järjestelmien muutostöistä aiheutuvat kustannukset katetaan tämänhetkisen arvion mukaan valtiontalouden kehyspäätösten ja valtion talousarvioiden mukaisten määrärahojen ja henkilötyövuosimäärien puitteissa. Aiempaa yksityiskohtaisemmalla ja korkeatasoisemmalla EU:n laajuisella tietosuojasääntelyllä voidaan kuitenkin arvioida olevan välillisiä vaikutuksia valtion tuloihin. Esityksen sääntelyn tavoitteena on mahdollistaa rikosasioihin liittyvässä henkilötietojen käsittelyssä teknologianeutraali sääntely. Näin tietojärjestelmiä voidaan kehittää siten, että sillä on Tullin manuaalista työtä vähentävää vaikutusta, minkä johdosta pitkällä aikavälillä sääntelyllä voisi olla myönteisiä vaikutuksia valtion menoihin alentavasti.

Seuraamukset henkilötietojen käsittelyä koskevista rikkomuksista määräytyisivät tietosuojalain ja rikosasioiden tietosuojalain mukaisesti. Nyt ehdotettavalla Tullin henkilötietolailla ei olisi itsenäisiä valtiontaloudellisia vaikutuksia tältä osin. Mahdollisesta lainsäädännön rikkomisesta määrättävät vahingonkorvaukset maksettaisiin vahingonkorvauslain mukaisesti.

Vaikutukset yrityksiin

Yritysten osalta lakiehdotuksen taloudelliset vaikutukset kohdistuvat lähinnä yksittäisiin yritysyhtymisiin, joiden osalta eräiden ehdotettujen nimenomaisten säännösten voidaan arvioida jossain määrin lisäävän toisaalta henkilötietojen suoria luovutuksia ja toisaalta henkilötietojen luovutuspyyntöjä näille yrityksille.

Rikosten ennalta estämiseen, selvittämiseen ja paljastamiseen liittyvän henkilötietojen käsittelyn osalta yritysvaikutukset liittyvät yksittäisiin lakiehdotuksen nimenomaisiin säännöksiin, joilla mahdollistetaan henkilötietojen luovuttaminen tietyin kriteerein yksityiselle yritykselle tai yhteisölle. Ehdotettu kiireellisiä suoria tiedonluovutuksia yksittäistapauksissa koskeva säännös perustuisi rikosasioiden tietosuojalain vastaavaan säännökseen, joka koskisi henkilötietojen luovuttamista kolmansissa maissa sijaitseville vastaanottajille. Tällainen nimenomainen säännös puuttuu voimassa olevasta laista, mutta suorat tietojen luovutukset ovat voimassa olevan tietosuojapuitepäätöksen nojalla mahdollisia EU:n jäsenvaltioiden välillä. Tällaisia suoria henkilötietojen luovutuksia on myös tehty.

Euroopan komissio on omassa EU-tason vaikutustenarvioinnissaan kiinnittänyt huomiota siihen, että aiempaa yhtenäisempi ja yksityiskohtaisempi rikosasioihin liittyvää henkilötietojen käsittelyä koskeva sääntely EU:n laajuisesti selkiyttää oikeustilaa ja parantaa yritysten luottamusta lainvalvontaviranomaisten henkilötietojen käsittelyyn. Tällä komissio on arvioinut olevan merkitystä erityisesti niissä tilanteissa, joissa lainvalvontaviranomainen on suoraa yhteydessä EU:n alueella toimiviin yrityksiin saadakseen tai luovuttaakseen henkilötietoja rajat ylittävien palvelujen tarjonnan tilanteisiin liittyen. Vastaavasti yleisesti sovellettava tietosuoja-asetus lisää viranomaisten luottamusta yritysten suorittamaan henkilötietojen käsittelyyn. Siltä osin

kuin on kyse tiedonhankinnasta kotimaisilta yrityksiltä, lakiehdotuksen säännökset vastaavat pääosin voimassa olevaa sääntelyä, eikä lakiehdotuksella arvioida olevan siltä osin merkittäviä vaikutuksia yritysten toimintaan. Taloudellisia vaikutuksia ja henkilöstövaikutuksia voidaan kuitenkin arvioida aiheutuvan kotimaisille yrityksille välillisesti EU-sääntelyn yhtenäistymisen myötä niissä tilanteissa, joissa toisen EU:n jäsenvaltion lainvalvontaviranomaiset käyttäisivät aiempaa useammin hyväksi suoria tiedonluovutus- ja tiedonhankintamahdollisuuksiaan.

Aikaisempi EU:n tietosuojalainsäädäntö ei nimenomaisesti mahdollistanut henkilötietojen luovutuksia kolmannessa maassa toimivalla yksityiselle yritykselle tai yhteisölle, vaan henkilötietojen siirtojen oli tapahduttava toimivaltaisten viranomaisten välillä. Toimivaltaisten viranomaisten väliset henkilötietojen luovutukset olisivat pääsääntö myös uuden tietosuojalainsäädännön mukaan. Silloin, kun henkilötietoja olisi tarpeen hankkia kolmannessa maassa toimivalta yritykseltä, Tullin olisi pääsääntöisesti edelleen käytettävä oikeusapu- tai virka-apupyynn- töä. Rikosasioiden tietosuojalakiin on ehdotettu kuitenkin voimassa olevasta lainsäädännöstä poiketen säännöstä, jonka mukaan Tulli tai muu tietosuojadirektiivissä tarkoitettu toimivaltai- nen viranomainen voisi tietyin kriteerein, erityisesti kiireellisessä tilanteessa, luovuttaa henki- lötietoja suoraan kolmannessa maassa sijaitsevalle rekisterinpitäjälle. Koska säännös on lisätty direktiiviehdotukseen sen työryhmäkäsittelyn aikana, komission vaikutustenarviointi ei kata sen taloudellisia tai muita vaikutuksia. Säännös tulisi käytännössä sovellettavaksi yhdessä Tullin henkilötietolain säännösten kanssa. Vaikka luovutettavat henkilötiedot rajattaisiin siihen, mikä on välttämätöntä rikoksen ennalta estämiseksi, selvittämiseksi tai paljastamiseksi, uusilla sään- nöksillä voisi olla suoria taloudellisia vaikutuksia ulkomaisiin yrityksiin siltä osin kuin Tullin ja muiden lainvalvontaviranomaisten suorat yhteydenotot lisääntyisivät nimenomaisen sään- nöksen myötä. Nämä vaikutukset voisivat kohdistua myös tietojärjestelmiin. Osalla yrityksistä on jo kuitenkin olemassa vakiintuneita käytäntöjä henkilötietojen säilyttämiseksi, jolloin talou- delliset vaikutukset jäisivät vähäisiksi tai kohtuullisiksi.

Vaikutukset kansantalouteen ja kokonaistaloudelliset vaikutukset

EU:n tietosuojalainsäädännöllä on siihen liittyvien velvoitteiden täytäntöönpanon osalta mitta- via taloudellisia vaikutuksia, jotka kohdistuvat kaikkiin viranomaisiin ja yrityksiin. Nämä vai- kutukset aiheutuvat suoraan tietosuoja-asetuksesta ja henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa annettavasta laista. Viranomaisten osalta velvoitteiden täytäntöönpano aiheuttaa useiden tietö- järjestelmien muutostarpeita, joiden yhteenlasketut kustannukset ovat merkittäviä myös koko- naistaloudellisesti. Lisäksi jokaisen rekisterinpitäjän olisi nimettävä tietosuojavastaava. Toi- saalta pitkällä aikavälillä uusi tietosuojasääntely kuitenkin kannustaa kehittämään tietojärjestel- miä varmemmiksi ja tietoturvalisemmiksi. Lisäksi rekisterinpitoa ja rekisterien valvontaa kos- keydellä aiempaa yksityiskohtaisemmalla sääntelyllä ja uusilla hallinnollisilla seuraamuksilla voidaan arvioida olevan tietosuojarikkomusten ja tietoturvaluusloukkausten riskejä vähentä- vää vaikutusta. Tällä voidaan arvioida olevan pitkällä aikavälillä myönteisiä kokonaistaloudel- lisiä vaikutuksia. Toisaalta henkilötietojen käsittelyyn liittyvien taloudellisten riskien arvioimi- seen ja toteutumiseen liittyy runsaasti epävarmuustekijöitä eikä niiden kohdentumista ole mah- dollista arvioida tarkasti. Lisäksi sääntelyn vaikutukset perustuvat EU:n tietosuojalainsäädän- nön ja sen täytäntöönpanosäännösten sekä Tullin ja muiden lainvalvontaviranomaisten henki- lötietojen käsittelyä koskevan sääntelyn soveltamiseen kokonaisuutena, mikä vaikeuttaa koko- naistaloudellisten vaikutusten arviointia. Esityksen lakiehdotuksella ei olisi EU-sääntelystä riip- pumattomia itsenäisiä kansantaloudellisia tai kokonaistaloudellisia vaikutuksia.

4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Tulli

Esityksen voimassa olevasta laista poikkeavilla säännöksillä olisi eri viranomaisiin kohdistuvia vaikutuksia, jotka perustuvat osittain välillisesti EU:n tietosuoja-asetuksen ja tietosuojadirektiivin vaatimuksiin ja osittain kansallisiin sääntelyratkaisuihin. Uudella direktiivillä on pyritty varmistamaan yhtenäisten ja johdonmukaisten periaatteiden soveltaminen kaikkeen henkilötietojen käsittelyyn. Samat vaatimukset on huomioitava myös kansainvälisissä henkilötietojen siirroissa. EU:n tietosuojalainsäädännön tavoitteet on huomioitu laissa, joka koskee henkilötietojen käsittelyä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä. Tässä esityksessä, joka täydentää rikosasioiden tietosuojalakia ja yleistä tietosuoja-asetusta, uusi sääntely on otettu huomioon sekä tietosuoja-asetuksen että tietosuojadirektiivin osalta.

Rikosasioihin liittyvän henkilötietojen käsittelyn osalta suurin muutos suhteessa voimassa olevaan sääntelyyn on EU:n lainvalvontaviranomaisten rekisterinpitäjien rinnastuminen suomalaiseen rekisterinpitäjään, kuten Tulliin. EU:n sisäistä yhteistyötä olisi myös uuden lainsäädännön nojalla lähinnä rikosten ennalta estämisen, selvittämisen ja paljastamisen osalta. Toisaalta lakiehdotuksen tavoitteena on kansallisesti mahdollisimman yhdenmukainen sääntely riippumatta siitä, kuuluuko henkilötietojen käsittely Tullin tehtävissä tietosuoja-asetuksen vai tietosuojadirektiivin soveltamisalaan. Ottaen kuitenkin huomioon kaksi eri säädöstä ja sen, että jäsenvaltiot määrittelevät rikosasian osittain eri tavoin, uudenkin sääntelyn vaarana on, että epäyhtenäisyyttä jää edelleen joiltakin osin jäsenvaltioiden täytäntöönpanolainsäädäntöön. Esityksen tavoitteena on kuitenkin toimiva lainvalvontayhteistyö jäsenvaltioiden välillä siltä osin kuin on kyse henkilötietojen luovuttamisesta. Sääntelyä ei myöskään ehdoteta muutettavaksi tältä osin merkittävästi. Lakiehdotuksessa on otettu huomioon täydentävin osin aiempaa yhtenäisemmät EU-tason säännökset henkilötietojen siirroista kolmansiin maihin ja kansainvälisille järjestöille. Myös tältä osin sääntely on tiukentunut suhteessa voimassa olevaan sääntelyyn. Aiempaa voimakkaammin korostuu erityisesti se, että kolmannen maan tietosuojan tasoa ei voida automaattisesti pitää riittävänä, vaan tietosuojan tasoa arvioidaan erikseen ja se voi myös muuttua. Riittävästä tietosuojan tasosta tulee olla juridiset takeet. Uuden tiukemman sääntelyn tavoitteena on varmistaa rekisteröidyn oikeuksien suoja myös silloin, kun kyse on rajat ylittävistä henkilötietojen siirroista.

Lakiehdotuksen arvioidaan myös vaikuttavan siihen, että rekisteröidyn oikeudet varmistetaan Tullin työssä aiempaa paremmin. Tähän vaikuttavat EU:n laajuisesti yhtenäisen henkilötietojen käyttötarkoitussidonnaisuutta, rekisteröidyn informointivelvollisuutta ja suoraa tai välillistä tarkastusoikeutta koskevan sääntelyn lisäksi erityisesti rekisterinpidon valvontaa koskevat säännökset. Rekisteröidyn oikeuksia turvaavat myös tietosuojaviranomaisten yhtenäiset ja laajat toimivaltuudet, jotka ovat osittain rajat ylittäviä valtuuksia, sekä EU:n tuomioistuimen toimivallan ulottuminen henkilötietojen käsittelyä koskevaan lainsäädäntöön.

Suurin osa lakiehdotuksen vaikutuksista kohdistuu Tulliin. Muiden viranomaisten osalta lakiehdotuksen vaikutukset liittyvät lähinnä säännöksiin, jotka koskevat henkilötietojen luovuttamista muille viranomaisille. Suurimmat vaikutukset viranomaisten osalta liittyvät rekisterinpitoon. Tullin suorittaman henkilötietojen käsittelyn osalta lakiehdotuksen merkittävimmät muutokset suhteessa nykytilaan sisältyvät ehdotettuun 2 lukuun (henkilötietojen käsittely), 4 lukuun (henkilötietojen luovuttaminen) ja 5 lukuun (henkilötietojen poistaminen ja arkistointi).

Ehdotuksella rekisteriperusteisen sääntelyn korvaamista käsittelytarkoituksiin perustuvalla sääntelyllä olisi hallinnollista taakkaa aiheuttavaa vaikutusta Tullille sekä rekisterinpitäjänä että

lakia sovellettaessa. Taakka aiheutuisi erityisesti ohjeistuksen ja koulutuksen tarpeesta. Laki-esityksen 4 luvussa säädettäisiin henkilötietojen luovuttamisesta muille viranomaisille ja EU:n laajuisiin tietojärjestelmiin. Näiden säännösten osalta esityksessä ehdotetaan muutoksia voimassa olevaan sääntelytekniikkaan sekä eräiltä osin laajennuksia tiedonluovutusoikeuksiin. Näillä muutoksilla ja 2 luvun sääntelytekniikalla olisi yhdessä merkitystä myös henkilötietojen luovuttamiselle EU:n jäsenvaltioiden välillä. Muutokset aiheuttaisivat jossain määrin hallinnollista taakkaa erityisesti ohjeistuksen ja koulutuksen muodossa. Lakiehdotuksen 4 luku sisältäisi myös henkilötietojen luovuttamista kolmansiin maihin ja kansainvälisille järjestöille koskevat säännökset, joilla täydennettäisiin henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa annettavaa lakia. Näihin säännöksiin ei esitetä merkittäviä sisällöllisiä muutoksia suhteessa voimassa olevaan lakiin.

Ehdotetun 4 luvun säännöksillä, jotka ovat täysin uusia, olisi jossain määrin hallinnollista taakkaa lisäävää vaikutusta Tulliin. Näiden säännösten arvioidaan jossain määrin lisäävän henkilötietojen luovuttamista siitä huolimatta, että henkilötietojen luovutukset olisivat aina yksittäisiä tapauksia, joissa henkilötietoja on tarpeen luovuttaa toiselle viranomaiselle rikoksen ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi, ja riippuisivat kussakin tapauksessa selvitettävänä olevan asian luonteesta. Toisaalta ehdotettujen säännösten arvioidaan tehostavan viranomaisten välistä yhteistyötä.

Henkilötietojen poistamista koskevaan sääntelyyn ehdotetaan merkittäviä muutoksia. Muutokset aiheuttaisivat ohjeistuksen tarvetta tietojärjestelmistä vastaavien asiantuntijoiden osalta, joten uusista 5 luvun poistosäännöksistä aiheutuisi jossain määrin hallinnollista taakkaa rekisterinpitäjälle.

Henkilöresurssivaikutukset. EU:n tietosuojalainsäädäntö edellyttää, että kullakin rekisterinpitäjällä on tietosuojavastaava. Tulli on nimennyt puolipäiväisenä tehtävänä hoidettavan tietosuojasetuksen tarkoittaman tietosuojavastaavan ja vastaavasti puolipäiväisenä tehtävänä hoidettavan tietosuojadirektiivin tarkoittaman tietosuojavastaavan. Näiden yhteenlaskettu taloudellinen vaikutus on Tullissa yksi henkilötyövuosi. Esityksellä ei ole muita henkilöresurssivaikutuksia, eikä esitys tältä osin edellytä lisärahoitusta.

Muut viranomaiset

Ehdotetun 4 luvun säännöksillä, joissa muutettaisiin sääntelytekniikkaa suhteessa voimassa olevaan lakiin, olisi jossain määrin hallinnollista taakkaa lisäävää vaikutusta Tullin lisäksi myös muihin viranomaisiin. Tarkkoja hallinnollista taakkaa aiheuttavia vaikutuksia ja kustannusvaikutuksia on kuitenkin mahdotonta arvioida. Siltä osin kuin on kyse henkilötietojen luovuttamisesta lainvalvontaviranomaisille ja muille tietosuojadirektiivissä tarkoitetuille viranomaisille, tietojen luovutustilanteet säilyisivät sääntelytekniikan muutoksesta huolimatta kuitenkin pääosin ennallaan. Tietoja voisi myös luovuttaa nykyiseen tapaan tietojoukkona tai teknisen käytöyhteyden välityksellä. Arviolta ehdotettujen uusien säännösten, kuten myös voimassa olevien henkilötietojen luovuttamista koskevien säännösten soveltamisen aiheuttama hallinnollinen taakka jää siten melko vähäiseksi. Myöskään EU:n tietosuojalainsäädäntö ei toisi tältä osin merkittäviä muutoksia henkilötietojen luovuttamiseen, kun on kyse rikosasioista. Siltä osin kuin on kyse henkilötietojen luovuttamisesta yhteensopivaan tarkoitukseen, tietojen luovuttaminen olisi sallittua ainoastaan välttämättömissä tapauksissa silloin, kun uusi henkilötietojen käsittelytarkoitus on tiukoin kriteerein yhteensopivaa alkuperäisen käsittelytarkoituksen kanssa. Koska henkilötietoja ei luovutettaisi automaattisesti kaikissa tilanteissa, soveltamistilanteet olisivat käytännössä melko vähäisiä.

Ehdotetun 4 luvun säännökset eivät myöskään poikkea sisällöltään merkittävästi voimassa olevasta laista siltä osin kuin on kyse henkilötietojen luovuttamisesta muille viranomaisille kuin tietosuojadirektiivissä tarkoitetuille viranomaisille. Ehdotettu 4 luku mahdollistaisi nykyiseen tapaan myös näissä tilanteissa sen, että henkilötietojen luovuttaminen voisi tietyin edellytyksin tapahtua tietojoukkona tai teknisen käyttöyhteyden kautta. Tietojen luovutustilanteisiin ehdotetaan kuitenkin joiltakin osin laajennuksia suhteessa voimassa olevaan lakiin. Näistä aiheutuisi kustannusvaikutuksia lähinnä henkilötietoja vastaanottavalle viranomaiselle erityisesti siinä tapauksessa, että luovuttaminen edellyttäisi uusien käyttöyhteyksien avaamista tai kyselyrajapintojen rakentamista. Lisäksi kustannusvaikutuksia ja hallinnollista taakkaa aiheutuisi näissä tilanteissa tietosuojalainsäädännön vaatimusten huomioon ottamisesta erityisesti henkilötietojen suojaamisen osalta.

EU:n jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaiset. Lakiehdotukseen on sisällytetty nimenomaiset säännökset henkilötietojen luovuttamisesta EU:n laajuisiin tietojärjestelmiin. Säännöksissä on otettu huomioon vaatimukset, joita aiheutuu näihin tietojärjestelmiin sovellettavasta EU:n lainsäädännöstä, mukaan lukien henkilötietojen luovuttamiseen käytettävä tekniikka. EU-lainsäädännön täytäntöönpanoa koskevia säännöksiä ehdotetaan kuitenkin tarkistettavaksi teknisin osin. Koska voimassa oleva Tullin henkilötietolaki vastaa pitkälti EU-sääntelyä, joten lakiehdotuksen vaikutukset jäävät tältä osin vähäisiksi.

Kolmansien maiden viranomaiset

Voimassa olevaan lakiin sisältyy lakiehdotusta pääosin vastaavat säännökset henkilötietojen luovuttamisesta kolmansiin maihin ja kansainvälisille järjestöille. Esityksessä ehdotetaan kuitenkin poistettavaksi sellaiset säännökset, jotka olisivat päällekkäisiä yleisesti sovellettavan rikosasioiden tietosuojalain kanssa. Sanamuotojen tarkistukset eivät aiheuta tarpeita muuttaa Tullin käytäntöjä, eikä niillä siten arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia kolmansien maiden henkilötietojen käsittelyyn. Rekisterinpitäjän vastuu koskee myös henkilötietojen luovuttamista kolmansien maiden viranomaisille ja kansainvälisille järjestöille.

Rajat ylittävä tiedonvaihto. EU:n tietosuojadirektiivin täytäntöönpanon osalta, minkä osa lakiehdotus on, huomattavimpien taloudellisten vaikutusten on arvioitu kohdistuvan rajat ylittävään henkilötietojen luovutustilanteisiin. Hallinnollista taakkaa ja kustannusvaikutuksia aiheutuisi ehdotettujen 4 luvun säännösten osalta erityisesti siitä, että rikosasioiden tietosuojalain yleisesti sovellettavat vaatimukset olisi otettava täysimääräisesti huomioon myös silloin, kun henkilötietoja luovutetaan kolmansiin maihin tai kansainvälisille järjestöille. EU:n jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaiset rinnastettaisiin suomalaisen lainvalvontaviranomaiseen siltä osin kuin kyse on henkilötietojen luovuttamisesta. Tietosuojaa koskevat vaatimukset ovat voimassa olevaan tietosuojapuitepäätökseen verrattuna huomattavasti yksityiskohtaisemmat tietosuojadirektiivissä, joka on pantu täytäntöön edellä mainitulla lailla. Näiden vaatimusten huomioon ottamisesta aiheutuu hallinnollista taakkaa ja jossain määrin kustannusvaikutuksia rekisterinpitäjälle, erityisesti siltä osin kuin on kyse henkilötietojen käsittelyn rajoittamisesta tai henkilötietojen oikaisemisesta ja poistamisesta, sekä toiselta EU:n jäsenvaltiolta vastaanotettujen henkilötietojen edelleen luovuttamisesta ja käsittelystä. Rekisterinpitäjällä olisi myös vastuu henkilötietojen asianmukaisesta suojaamisesta riippumatta siitä, millä tavalla henkilötiedot luovutetaan. Henkilötietojen luovuttamiseen EU:n jäsenvaltioiden viranomaisten välillä käytettäisiin kuitenkin jo nykyisin käytössä olevia vakiintuneita tiedonluovutuskanavia. Näissä vaatimukset oletetusta ja sisäänrakennetusta tietosuojasta on pääosin otettu huomioon. Kolmansien maiden lainvalvontaviranomaisten osalta tietosuojalainsäädännön vaikutukset tiedonvaihtoon ovat myös merkittävät, ottaen huomioon muuttuneet vaatimukset riittävän tietosuojan takeista. Tällä arvioidaan olevan merkitystä käytännössä erityisesti silloin, kun tietosuojan tasoa ei pidetä

riittävänä joko tietosuojan tasoa koskevan Euroopan komission päätöksen tai kahden- tai monenvälisen sopimuksen nojalla, jolloin kansalliset viranomaiset joutuisivat itse varmistumaan tietosuojan tasosta. Ottaen huomioon aiempaa yhtenäisemmän sääntelyn EU:n laajuisesti myös kansallisen henkilötietojen käsittelyn osalta, ehdotetuilla uusilla säännöksillä on toisaalta tavoitteena parantaa luottamusta asianmukaiseen henkilötietojen käsittelyyn. Rajat ylittävään tiedonvaihtoon kohdistuvia tietosuojalainsäädännön ja esityksen lakiehdotuksen vaikutuksia voidaan pitää kokonaisuutena merkittävinä.

Vaikutukset tietojärjestelmiin. EU:n tietosuojalainsäädännöllä olisi suoria ja välillisiä vaikutuksia kansallisiin tietojärjestelmiin. Vaikutukset konkretisoituvat myös yksittäisiä viranomaisia koskevan täydentävän sääntelyn kuten tämän lakiesityksen kautta. Tietosuojalainsäädännön uusien vaatimusten tai aiempaan lainsäädäntöön perustuvien vastaavien vaatimusten kustannusvaikutukset voivat olla kokonaisuutena huomattavia siltä osin kuin kyse on pakollisista velvoitteista, joita ei ole aiemmin pantu täytäntöön tietojärjestelmissä.

Tämän lakiehdotuksen muutostarpeet kohdistuvat Tullin arvion mukaan kahdeksaan Tullin valvonnan ja rikostorjunnan tietojärjestelmään. Mikäli tietosuojadirektiivin 9 artiklan 3 kohtaa henkilötietojen käsittelyä koskevista erityisistä edellytyksistä tulkitaan niin, että on riittävää, että henkilötietojen käsittelyn erityiset edellytykset käyvät ilmi tietoluvusta, koulutuksista ja muista yleisistä dokumenteista ja prosesseista, muutoksia järjestelmiin ei tarvita. Tällöin vaatimus täyttyy jo nykyisellään. Mikäli direktiivin 9 artiklan 3 kohtaa tulkitaan niin, että henkilötietojen käsittelyn erityiset edellytykset tulee kuvata kussakin henkilötietojen luovutuksessa tai siirrossa erikseen (tietoluvat, selosteet, koulutukset, käyttövaltuushallinta ym. yleiset mekanismit eivät riitä), niin kutakin edellä mainittua kahdeksaa tietojärjestelmää tulee muokata. Järjestelmästä riippuen muutokset kohdistuvat Tullille tehtyihin räätälöinteihin tai järjestelmän pohjana olevaan valmisohjelmistoon, joka myös vaikuttaa kustannusten suuruuteen.

Mikäli direktiivin 25 artiklan 1 kohtaa lokitiedoista tulkitaan niin, että on riittävää, että kyselyn ja luovutuksen peruste saadaan jäljitettyä lokimerkinnän (kyselyn tekijä ja ajankohta) ja käyttövaltuushallinnan (henkilön käyttöoikeuden tyyppi) kautta, muutoksia järjestelmiin ei tarvita. Mikäli direktiivin 25 artiklan 1 kohtaa lokitiedoista tulkitaan niin, että henkilötietojen kyselyn ja/tai luovutuksen peruste tulee yksilöidä kussakin henkilötietojen kyselyssä ja/tai luovutuksessa erikseen, niin silloin mainittuun kahdeksaan tietojärjestelmään aiheutuu muutostarpeita. Muutoksen suuruus riippuu muutoksen kohteena olevasta tietojärjestelmästä, kuten muun muassa siitä tuleeko muutos tehdä vain Tullille toteutettuihin räätälöityihin osiin vai myös mahdolliseen tietojärjestelmän pohjana olevaan valmisohjelmistoon. Jälkimmäisessä muutos on huomattavasti työläämpi ja kalliimpi toteuttaa.

Mikäli edellä mainittuja direktiivin 9 artiklan 3 kohtaa (henkilötietojen käsittelyä koskevat erityiset edellytykset) ja 25 artiklan 1 kohtaa (lokitiedot) tulkitaan niin, että niihin tulee tehdä edellä mainitut muutokset, kustannukset ovat Tullin tämänhetkisen arvion mukaan noin 500 000 euroa (noin 62 500 euroa per järjestelmä).

Lisäksi Tullin arvion mukaan yhteen Tullin rikostorjunnan tietojärjestelmästä aiheutuu muutostarpeita liittyen rikosasioiden tietosuojadirektiivin 30 artiklan 6 kohtaan, joka koskee henkilötietojen tietoturvaloukkauksesta ilmoittamista toisen jäsenvaltion rekisterinpitäjälle. Tullin arvion mukaan mainittuun tietojärjestelmään tulisi lisätä tietokenttä sen ilmaisemiseksi, että kyseessä on toisen jäsenvaltion rekisterinpitäjältä saatu henkilötieto. Näin mahdollisessa tietoturvaloukkaustilanteessa toisen jäsenvaltion rekisterinpitäjän henkilötiedot olisi helposti eroteltavista muista henkilötiedoista. Tämän muutoksen kustannus on arviolta 40 000 euroa, mutta se voidaan tehdä osana normaalia järjestelmäylläpitoa, eikä siitä aiheudu täten lisäkustannuksia.

Tekniset käyttöyhteydet

Ehdotettu 4 luku sisältää säännöksen, jonka mukaan henkilötietojen luovuttaminen voisi tietyin edellytyksin tapahtua teknisen käyttöyhteyden kautta. Myös voimassa oleva laki sisältää tällaisen mahdollisuuden, mutta säännöksiä on tarkistettu suhteessa voimassa olevaan lakiin. Säännösten tavoitteena ei ole muuttaa nykytilaa, ja teknisten käyttöyhteyksien avaaminen olisi rajattu perusteltuihin tilanteisiin, jotka edellyttäisivät erillistä päätöstä. Toisaalta mahdollisen uuden teknisen käyttöyhteyden avaamisella olisi jossain määrin kustannusvaikutuksia Tullille. Suurimmat kustannusvaikutukset ja huomattavin hallinnollinen taakka teknisten käyttöyhteyksien avaamisesta aiheutuisivat kuitenkin näissä tilanteissa tietosuojalainsäädännön vaatimusten huomioon ottamisesta. Vaikutukset kohdistuisivat osittain rekisterinpitäjään ja henkilötietojen käsittelyyn ja osittain tietojärjestelmiin. Rekisterinpitäjällä olisi uuden tietosuojalainsäädännön perusteella velvollisuus varmistaa henkilötietojen asianmukainen suojaaminen riippumatta siitä, millä tavalla henkilötiedot luovutetaan. Kun järjestelmään avataan tekninen käyttöyhteys, rekisterinpitäjä tai henkilötietojen käsittelijä ei kaikissa tapauksissa pystyisi suoraan valvomaan sitä, mitä henkilötietoja järjestelmästä luovutetaan. Tällöin korostuvat tietoluvissa tarkoitettujen ehtojen sisällöllisen tarkkuuden vaatimus, ehtojen noudattaminen luovutuksen saavassa tai teknistä yhteyttä käyttävässä viranomaisessa, käyttäjäryhmien rajaukset ja lokivalvonta. Rekisterinpitäjän vastuulla on myös varmistaa, että luovutettavat henkilötiedot ovat oikeita ja ajantasaista. Tietosuojalainsäädännöstä seuraa myös tietojärjestelmiin kohdistuvia vaikutuksia, jotka liittyvät tilanteisiin, joissa henkilötietojen käsittelyä on rajoitettu. Näissä tilanteissa tekninen käyttöyhteys tietojärjestelmään olisi järjestettävä siten, että pakolliset tietosuojalainsäädännön vaatimukset voidaan toteuttaa niissä. Tietosuojalainsäädännöllä voi olla vastaavia vaikutuksia myös jo aiemmin avattuihin teknisiin käyttöyhteyksiin.

4.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Euroopan komissio on arvioinut erityisesti tietosuoja-asetuksen vaikutuksia yksityishenkilöihin. Tietosuoja-sääntely liittyy oleellisesti kansalaisen asemaan yhteiskunnassa ja sen tarkoituksena on varmistaa kansalaisen oikeuksien käyttö silloin, kun kyse on henkilötietojen käsittelystä. Tietosuoja-asetuksen soveltamisalaan liittyvä henkilötietojen käsittely liittyyisi lakiehdotuksessa tulli- ja verovalvontaan. Nämä säännökset vastaavat pääosin voimassa olevaa lakia. Ottaen huomioon tietosuoja-asetuksen vähäisemmät vaikutukset viranomaisten henkilörekistereihin ja sen, että Suomessa vuoden 1995 direktiivin soveltamisalaa on kansallisesti laajennettu koskemaan kaikkea henkilötietojen käsittelyä, vaikutukset tulli- ja verovalvontaan liittyvään henkilötietojen käsittelyyn liittyvät lähinnä aiempaa yksityiskohtaisempiin säännöksiin.

Rekisteröidyn oikeuksien aiempaa voimakkaammalla korostumisella tietosuoja-asetuksessa ja henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa annettavassa laissa voidaan arvioida olevan tietoisuutta parantavaa vaikutusta siten, että rekisteröidyt voivat käyttää oikeuksiaan tosiasiallisesti suhteessa lakiehdotuksen 2 luvussa säädetyissä käsittelytarkoituksissa kerättyihin henkilötietoihin. Rikosasioihin liittyvän henkilötietojen käsittelyn osalta lakiehdotuksessa kuitenkin on ehdotettu rajoituksia rekisteröidyn tarkastusoikeuteen eräiden käsittelytarkoitusten osalta, mikä uuden tyyppisen henkilötietojen käsittelyn (rikostiedustelu) osalta merkitsisi eräiltä osin aiempaa pidemmälle menevän yksityisyyden suojan rajoittamista. Näiden käsittelytarkoitusten osalta rekisteröity voisi käyttää ainoastaan välillistä tarkastusoikeutta tietosuojaviranomaisen välityksellä. Ehdotettujen rajoitusten vaikutuksia perustuslain mukaisten perusoikeuksien toteutumiseen arvioidaan tarkemmin luvussa 4.

Myös rekisterinpitäjän vastuun korostumisella voidaan arvioida olevan myönteisiä vaikutuksia siihen, millä tavalla tietosuoja-asetuksen soveltamisalaan kuuluvan henkilötietojen käsittelyn osalta yksityisyyden suoja ja yksilöiden oikeudet toteutuvat tulli- ja verovalvontaan liittyvissä

asioissa. Lisäksi rekisterinpitäjällä olisi pääsääntöisesti velvollisuus ilmoittaa rekisteröidylle tietoturvaloukkauksista, mikä vahvistaa rekisteröidyn asemaa.

Toisaalta lakiehdotuksen yhtenä tavoitteena on helpottaa Tullin ja muiden kansallisten lainvalvontaviranomaisten rajat ylittävää yhteistyötä EU:n jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten kanssa. Se, että nämä rinnastuvat uuden tietosuojalainsäädännön mukaisesti lakiehdotuksessa suomalaisiin rekisterinpitäjiin, voi tarkoittaa aiempaa tehokkaampaa henkilötietojen vaihtoa. Jo EU:n jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten väliset henkilötietojen luovutukset, mutta sitäkin enemmän henkilötietojen siirtäminen valtioiden rajojen yli unionin ulkopuolelle voi vaikeuttaa henkilöiden mahdollisuuksia käyttää oikeuttaan tietosuojaan ja erityisesti suojata henkilötietojaan laittomalta käytöltä tai luovuttamiseltaan. Myös suomalaisen rekisterinpitäjän mahdollisuudet valvoa tietojen käyttöä näissä tilanteissa ovat heikommalla aiempaa tiukemmasta sääntelystä riippumatta. Erityisesti rekisterinpitäjän ja tietosuojaviranomaisen toimivaltuudet ovat riittämättömät silloin, kun henkilötietojen käsittely liittyy toimintaan valtion rajojen ulkopuolella. EU:n tietosuojalainsäädännössä on kiinnitetty huomiota tarpeeseen edistää tietosuoja- ja valvontaviranomaisten tiiviimpää yhteistyötä, jotta nämä voivat tarvittaessa vaihtaa tietoja ulkomaisten kumppaniensa kanssa. Tällä voidaan jossain määrin edistää rekisteröidyn oikeuksien toteutumista. Näitä oikeuksia pyritään tietosuojalainsäädännössä ja lakiehdotuksessa varmistamaan asettamalla tiukemmat kriteerit henkilötietojen siirroille kolmansiin maihin. Toisaalta EU:n rajojen sisällä toimittaessa tietosuojalainsäädännössä on varmistettu rekisteröidyn oikeudet antamalla tietosuojaviranomaisille jäsenvaltion rajat ylittävät toimivaltuudet. Säännöksillä on pyritty myös helpottamaan rekisteröidyn oikeuksien käyttöä tältä osin. Lisäksi rekisteröidyn oikeuksien käyttöä parantavat aiempaa yksityiskohtaisemmat säännökset oikeudesta tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin.

Esityksen 4 luvussa mahdollistettaisiin nimenomaisin säännöksin henkilötietojen luovuttaminen yleisölle. Nämä säännökset olisivat Tullin henkilötietolaissa uusia ja niiden tarkoituksena on voimassa olevan poliisin henkilötietolain säännöksiä vastaavasti mahdollistaa ns. julkiset etsintäkuulutukset, jolloin yleisön apua käytettäisiin etsintäkuulutettujen henkilöiden tavoittamiseen. Poliisi on pyrkinyt käyttämään näitä mahdollisuuksia jo aiemmin yhä enenevässä määrin ja ne ovat usein osoittautuneet tehokkaiksi. Myös nämä säännökset lisäävät kansalaisyhteiskunnan roolia Tullin ja muiden lainvalvontaviranomaisten työtä tukevana elementtinä. Toisaalta säännöksillä on merkitystä myös henkilötietojen käsittelyn kohteena olevan henkilön yksityisyyden suojaa kaventavasti, ottaen huomioon sen, että henkilötiedot leviävät tältä osin nopeasti ja laajalti.

Lisäksi Tullilla olisi 2 luvun perusteella oikeus käsitellä tullimiehen tekemiin havaintoihin perustuvia tietoja sekä yleisöltä saatuja vihjetietoja. Tällaisia henkilötietoja käsiteltäisiin havaintotietoina. Voimassa olevan lain havaintotietoja koskevan säännöksen korvaavan 2 luvun 6 §:n perusteella tietoja voitaisiin jatkossakin tallettaa, mikäli talletettavien tietojen voitaisiin perustellusti arvioida liittyvän rikolliseen toimintaan. Tulli voisi myös ehdotetun 4 luvun 3 §:n 2 momentin perusteella luovuttaa yleisölle henkilötietoja vihjeiden saamiseksi.

Kansalaisten kannalta merkitystä on myös sillä, että tietosuojalainsäädännön täytäntöönpanosäännöksissä on kiinnitetty erityistä huomiota henkilötietojen käsittelyn valvontaan. Säännökset ovat voimassa olevan yleisesti sovellettavan henkilötietolain ja Tullin henkilötietolain säännöksiä yksityiskohtaisempia. Näiden muutosten arvioidaan parantavan Tullin henkilötietojen käsittelyyn kohdistuvaa luottamusta. Sillä, että rikoksen ilmiantaja tai todistaja taikka muu rikokseen liittyvä henkilö voisi myös itse tulla tallennetuksi Tullin henkilörekisteriin, olisi kuitenkin vaikutusta tällaisten henkilöiden asemaan. Rikosten ilmiantajien ja muiden rikokseen liittyvien

henkilötietojen käsittelykriteereillä ja henkilötietojen käsittelyn valvonnalla on erityistä merkitystä sen varmistamiseksi, että kansalaiset uskaltavat ilmiäntää rikoksia Tullille tai muulle lainvalvontaviranomaiselle.

Arkaluonteisia henkilötietoja käsitellään Tullissa sekä direktiivin että asetuksen soveltamisalaan kuuluvia Tullin tehtäviä varten. Arkaluonteisten henkilötietojen osalta tarkennetut säännökset parantavat rekisteröidyn oikeuksia Tullin henkilötietojen käsittelyssä. Tällä on merkitystä erityisesti silloin, kun käsittely kohdistuu biometrisiin ja geneettisiin tietoihin, jotka voimassa olevasta sääntelystä poiketen luokiteltaisiin arkaluonteisiksi tiedoiksi ja joita voisi siten direktiivin soveltamisalalla käsitellä ainoastaan, kun se on välttämätöntä. Arkaluonteisten henkilötietojen käsittelyedellytykset tiukentuisivat myös asetuksen soveltamisalalla. Asetuksen 9 artiklassa tarkoitettuihin erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien henkilötietojen käsittely on pääsääntöisesti kielletty. Asetuksen 9 artiklan 1 kohdassa luetellaan tyhjentävästi poikkeukset, joiden nojalla käsittely on sallittua. Arkaluonteisten henkilötietojen suojalle asetetaan myös erityisiä vaatimuksia kummankin tietosuojasäädöksen soveltamisalalla.

Lakiehdotuksen 4 luvussa huomioitaisiin myös arkaluonteisten henkilötietojen luovuttamiseen liittyvät muutokset, joita on seurannut erityisesti EU:n lainsäädännön kehityksestä. Myös näiden henkilötietojen luovuttamisessa olisi kaikilta osin huomioitava tietosuoja-asetuksen ja tietosuojadirektiivin asettamat vaatimukset, jotka koskevat arkaluonteisten henkilötietojen käsittelykriteereitä ja niiden suojaamista. Arkaluonteisia henkilötietoja saisi direktiivin soveltamisalalla luovuttaa ainoastaan silloin, kun se on välttämätöntä henkilön tunnistamiseksi. Uuden tietosuojalainsäädännön täytäntöönpanon myötä 9 luvun 1 §:ssä kiinnitettäisiin erityistä huomiota arkaluonteisten tietojen käsittelyä koskeviin vaatimuksiin siltä osin kuin on kyse näiden henkilötietojen suojaamisesta, jolle tietosuojasäännökset asettavat myös aiempaa tiukempia vaatimuksia.

4.4 Vaikutukset yhdenvertaisuuteen, lapsiin ja sukupuolten tasa-arvoon

Vaikutukset yhdenvertaisuuteen.

Osana tietosuoja-asetuksen ja tietosuojadirektiivin täytäntöönpanoa lakiehdotuksella on välistä vaikutusta yhdenvertaisuuden toteutumiseen. Tietosuojadirektiivin 10 artiklassa säädetään arkaluonteisten henkilötietojen käsittelystä. Artiklan vaatimukset on huomioitu lakiehdotuksen 4 §:n 2 momentissa ja 34 §:ssä. Säännökset edellyttävät paitsi korkeampaa käsittelykriteeriä kuin muiden henkilötietojen käsittely, myös korkeampaa tietoturvan tasoa tietojärjestelmiltä, joissa näitä henkilötietoja käsitellään. Arkaluonteisten henkilötietojen käsittely, johon luettaisiin rotu tai etninen alkuperä, poliittisia mielipiteitä, uskonnollinen tai filosofinen vakaumus taikka ammattiliiton jäsenyys, sekä geneettisten tietojen, luonnollisen henkilön yksiselitteiseen tunnistamiseen tarkoitettujen biometristen tietojen tai terveyttä taikka luonnollisen henkilön seksuaalista käyttäytymistä ja seksuaalista suuntautumista koskevien tietojen käsittely, olisi sallittua vain tiukoin kriteerein, jos käsittely on välttämätöntä.

Tietosuojadirektiivin 11 artiklassa säädetään myös niin sanotun etnisen profiloinnin kiellosta. Sen tarkoituksena on varmistaa, että rekisteröity ei joudu hänen henkilökohtaisia ominaisuuksiaan arvioivan päätöksen kohteeksi, joka on tehty yksinomaan automatisoidun käsittelyn perusteella ja josta hänelle aiheutuu haitallisia oikeudellisia vaikutuksia tai joka vaikuttaa häneen merkittäväällä tavalla. Käsittelyä koskisi myös asianmukaisten suojatoimien vaatimus, mukaan lukien käsittelystä ilmoittaminen rekisteröidylle ja oikeus ihmisen suorittamaan interventioon. Profilointi, jonka seurauksena luonnollisia henkilöitä syrjitään sellaisten henkilötietojen perusteella, jotka ovat luonteeltaan erityisen arkaluonteisia perusoikeuksien ja -vapauksien kannalta, olisi kiellettyä perusoikeussääntelyn mukaisesti. Esimerkiksi geneettisten tietojen käsittely ei

saisi johtaa haavoittuvien ryhmien syrjintään yhteiskunnassa. Käytännössä säännökset vahvistavat ehdotonta syrjinnän kieltä, joka on voimassa jo perusoikeussäännösten perusteella. Toisaalta säännöksellä ei kuitenkaan estettäisi Tullin suorittamaa rikollisesta toiminnasta epäiltyjen henkilöiden profilointia, vaan varmistetaan, että profilointi ei saa johtaa syrjintään.

Yhdenvertaisuuden toteutumiseen vaikuttavat lisäksi välillisesti uuden sääntelyn sisältämät vaatimukset henkilötietojen käsittelyyn liittyvien riskien arvioinnista, joka konkretisoituisi lakiehdotuksen myötä. Suurimpia riskejä liittyy henkilötietojen käsittelyyn, joka voi aiheuttaa fyysisiä, aineellisia tai aineettomia vahinkoja, sekä käsittelyyn, joka saattaa johtaa syrjintään, identiteettivarkauteen tai petokseen, taloudellisiin menetyksiin, maineen vahingoittumiseen, salassapitovelvollisuuden alaisten tietojen luottamuksellisuuden menetykseen tai pseudonymisoinnin luvattomaan kumoutumiseen, tai joka voisi aiheuttaa muuta merkittävää taloudellista tai sosiaalista vahinkoa. Arkaluonteisten henkilötietojen lisäksi erityisiä riskejä voisi liittyä esimerkiksi heikoimmassa asemassa olevien luonnollisten henkilöiden tietoihin, erityisesti lasten henkilötietoihin, tai laajamittaiseen henkilötietojen käsittelyyn, joka koskee suurta rekisteröityjen määrää. Tällaista käsittelyä olisi mahdollinen lakiehdotuksen soveltamiseen liittyvä rekisterien välinen vertailu. Lisäksi erityisesti rikosten ennalta estämiseen ja paljastamiseen liittyvällä henkilötietojen käsittelyllä voisi olla merkitystä yhdenvertaisuuden toteutumiseen, riippuen siitä, kohdistuisiko henkilötietojen käsittely yksittäiseen henkilöön vai henkilöryhmiin.

Yhdenvertaisuuden toteutumista toisaalta edistää yleisemmin EU:n laajuinen harmonisoitu sääntely, jonka ansiosta rekisteröidyt ovat EU:n alueella yhdenvertaisessa asemassa, mitä tulee rekisteröidyn oikeuksien käyttämiseen. Uuden sääntelyn myötä kaikissa EU:n jäsenvaltioissa olisi voimassa samantasoiset vaatimukset rekisteröidyn tarkastusoikeudesta ja siihen liittyvästä tietosuojaviranomaisten suorittamasta valvonnasta. Oikeuksia tehostaisivat myös säännökset hallinnollisista seuraamuksista, joita voisi aiheutua muun muassa siitä, että rekisteröidyltä evätään oikeus valvoa omien henkilötietojensa käsittelyä.

Vaikutukset lapsiin

EU:n tietosuoja-asetuksen johdanto-osassa kiinnitetään huomiota siihen, että erityisesti lasten henkilötietoja on pyrittävä suojaamaan, koska he eivät välttämättä ole kovin hyvin perillä henkilötietojen käsittelyyn liittyvistä riskeistä, seurauksista, asianomaisista suojatoimista tai omista oikeuksistaan. Tällaista erityistä suojaa olisi sovellettava etenkin, kun lasten henkilötietoja käytetään markkinointitarkoituksiin tai henkilö- tai käyttäjäprofiilien luomiseen tai lapsia koskevia henkilötietoja kerätään, kun käytetään suoraan lapsille tarjottuja palveluja. Lapsia pidetään myös erityisen alttiina tietoverkossa tapahtuville rikoksille. Toisaalta myös alaikäiset ja nuoret rikoksenteijät tekevät nykyisin suuren osan rikoksista tietoverkossa. Alaikäisten tuleminen rekisteröidyksi saattaa palvella välillisesti heidän omaa etuaan, jos he eivät rekisteröitymisen vuoksi uskalla tilailla ulkomailta huumausaineita taikka ikänsä puolesta Suomesta vaikeasti hankittavia alkoholi- tai tupakkatuotteita.

Sekä tietosuoja-asetus että tietosuojadirektiivi asettavat rekisterinpitäjälle velvollisuuden informoida rekisteröityjä näiden oikeuksista selvällä kielellä huomioiden erityisesti haavoittuvat ryhmät kuten lapset. Tämä velvollisuus konkretisoituisi lakiehdotusta sovellettaessa. Suomen lainsäädännön mukaisesti kyse olisi lähtökohtaisesti kaikista alle 18-vuotiaista henkilöistä. Rekisterinpitäjää koskevat velvollisuudet koskisivat myös Tullia silloin, kun rekisteröity on esimerkiksi alaikäinen rikolliseen tekoon syyllistynyt henkilö.

Esityksen 5 luvun 1 §:ssä, joka koskee henkilötietojen poistamista, on huomioitu alaikäiset rikolliseen tekoon syyllistyneet henkilöt voimassa olevan Tullin henkilötietolain tavoin. Alaikäi-

sen henkilön tietoja ei saisi säilyttää yhtä pitkään kuin täysi-ikäisten henkilötietoja. Tällä pyritään rajoittamaan rikokseen liittyvän henkilötietojen käsittelyn aiheuttamia lapsen elämään kohdistuvia kielteisiä vaikutuksia, ottaen huomioon lapsen edun periaatteen. Lapsen asumisen, arjen sujumisen ja ihmissuhteiden huomioimiseksi lakiehdotuksessa on huomioitu myös henkilötietojen käsittelyn tarpeet sellaisissa tilanteissa, joissa nuorten rikoksen uusijoiden tilanteeseen pyritään puuttumaan muilla kuin rikosoikeudellisilla keinoilla, pyrkien siten ennalta estämään uusia rikoksia. Näitä tilanteita silmällä pitäen lapsen edun mukaisesti ehdotetaan mahdollistettavaksi tietojen luovuttaminen sosiaaliviranomaisille lastensuojelutilanteissa ja rikoksen ennalta estämiseksi voimassa olevaa sääntelyä vastaavasti.

Perusoikeusvaikutuksia arvioidaan muilta osin luvussa 4. Näitä vaikutuksia kohdistuisi erityisesti yksityiselämän suojaan, mutta myös yhdenvertaisuuteen ja oikeusturvaan.

Vaikutukset rikosentorjuntaan ja turvallisuuteen

Kansalaiset toimivat yhä aktiivisemmin tietoverkossa. Sekä yritykset että palveluiden käyttäjät käsittelevät henkilötietoja tietoverkkopalveluissa laajamittaisesti. Samalla rikollisuus on siirtymässä enenevässä määrin tietoverkkoon ja rikosentekijöillä on aiempaa paremmat mahdollisuudet peitellä jälkiään nopeasti. Näistä syistä esityksen 2 lukuun on sisällytetty säännökset, joiden arvioidaan tukevan tehokasta rikosten ennalta estämistä, paljastamista ja selvittämistä. Rikollisuutta ennalta estävien ja rikosten selvittämiseen liittyvien vaikutusten arvioidaan seuraavan selvemmin Tullin toimivaltuuksia koskevasta lainsäädännöstä, mistä syystä rikosten ennalta estämiseen ja paljastamiseen liittyvää henkilötietojen käsittelyä koskevien ehdotettujen uusien säännösten tosiasiallista vaikutusta on mahdotonta arvioida. Säännösten arvioidaan kuitenkin parantavan Tullin mahdollisuuksia saada tietoa rikoksista. Ehdotettujen säännösten tavoitteena on osaltaan tarjota tehokkaita välineitä rikosentekijöiden kiinni saamiseksi ja näiden toiminnan selvittämiseksi. Tavoitteena on, että aiempaa tehokkaammat mahdollisuudet henkilötietojen käsittelyyn vaikuttaisivat rikosten paljastumiseen ja rikosentekijöiden kiinnijäämisen riskiin. Toisaalta pyritään myös varmistamaan rikoksen ilmoittajien ja muiden asiaan liittyvien sivullisten tietosuoja ja oikeusturva siten, että rikoksen ilmoittamisalttius ei kärsisi, ehdottamalla näiden henkilöryhmien osalta korkeampaa henkilötietojen tallettamiskynnystä.

Europolin rajat ylittävää ja vakavaa rikollisuutta koskevan uhka-arvion 2017 valossa yksi suurimmista uhkakuvista EU:n laajuisesti on erilainen tietoverkossa esiintyvä rikollisuus. Esityksen 4 luvun säännöksiä henkilötietojen luovuttamisesta muille viranomaisille ja yksityisille yhteisöille ja elinkeinonharjoittajille on tarkistettu sen varmistamiseksi, että säännökset vastaavat rikollisuuden uhkakuvien ja tilastojen valossa nykyisiä Tullin tarpeita. Riittäväillä viranomaisten välisillä henkilötietojen luovutusosoikeuksilla lisätään suoraan rikoksen paljastamisen ja selvittämisen mahdollisuuksia ja rikosentekijän kiinnijäämisen riskiä.

5 Asian valmistelu

5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Esitys on valmisteltu valtiovarainministeriössä yhteistyössä sisäministeriön ja Tullin kanssa.

Sisäministeriö asetti 26 päivänä tammikuuta 2016 työryhmän (SM064:00/2015), jonka tehtävänä oli laatia luonnos hallituksen esitykseksi laiksi henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa. Työryhmän työskentelyyn osallistuivat valtiovarainministeriön ja Tullin edustajat aktiivisesti. Ehdotuksessa Tullin henkilötietolaiksi on otettu huomioon työryhmässä esiin nousseet seikat ja

huomiot sekä pyritty lähtökohtaisesti siihen, että ehdotettu laki olisi yhdenmukainen ehdotettavien poliisin ja Rajavartiolaitoksen henkilötietolakien kanssa. Lisäksi on seurattu myös Puolustusvoimia koskevan henkilötietolain valmistelua.

Esityksestä pyydettiin lausunnot seuraavilta tahoilta: Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia, Oikeuskanslerinvirasto, valtiovarainministeriön budjettiosasto ja julkisen hallinnon tieto- ja viestintätekniinen osasto (JulkiICT), liikenne- ja viestintäministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, oikeusministeriö, puolustusministeriö, sisäministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, ulkoministeriö, Helsingin hallinto-oikeus, Häätäkeskuslaitos, Liikennevirasto, Maahanmuuttovirasto, Oikeusrekisterikeskus, Pääesikunta, Poliisihallitus, Rajavartiolaitoksen esikunta, Rikosseuraamuslaitos, Suojelupoliisi, Keskusrikospoliisi, Liikenteen turvallisuusvirasto, Patentti- ja rekisterihallitus, Tietosuojavaltuutetun toimisto, Tulli, Valtakunnansyyttäjävirosto, Verohallinto, Viestintävirasto, Väestörekisterikeskus, Suomen asianajajaliitto, Suomen poliisijärjestöjen liitto ry, Tulliliitto ry, Tullin Akavalainen Yhdistys ry, Tullivirkamiesliitto ry.

5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

[Täydennetään lausuntokierroksen jälkeen.]

6 Riippuvuus muista esityksistä

Esitys liittyy sisäministeriön asettaman työryhmän (SM064:00/2015) työhön, jossa on laadittu ehdotus hallituksen esitykseksi laiksi henkilötietojen käsittelystä poliisitoiminnassa. Hankkeen keskeisin tavoite on ollut valmistella uusi poliisin henkilötietolaki, joka täydentäisi rikosasioiden tietosuojadirektiivin yleistä täytäntöönpanolainsäädäntöä ja yleistä tietosuoja-asetusta siltä osin kuin tarvittavat täytäntöönpanosäännökset eivät sisälly mainittuihin säädöksiin. Tarkoituksena on, että uusi poliisin henkilötietolaki täyttäisi uudistuneen EU:n tietosuojalainsäädännön vaatimukset, ottaen huomioon rikostorjunnan tarpeet ja perus- ja ihmisoikeuksien asettamat vaatimukset. Mainittua lainsäädäntöä koskeva hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle samanaikaisesti tämän esityksen kanssa.

Esityksellä on yhteys sisäministeriön asettaman työryhmän (SM057:00/2016) työhön, jossa tehtävänä on laatia hallituksen esitys henkilötietojen käsittelyä Rajavartiolaitoksessa koskevan lainsäädännön tarkistamiseksi. Hankkeessa valmistellaan muutokset henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annettuun lakiin siltä osin, kun tarvittavat säännökset eivät sisälly rikosasioiden tietosuojadirektiivin kansalliseen täytäntöönpanolakiin. Lisäksi työryhmä arvioi muut EU:n uudistuneesta tietosuojalainsäädännöstä seuraavat lain muutostarpeet sekä tarkistaa meripelastuslain henkilötietojen käsittelyä koskevat säännökset. Mainittua lainsäädäntöä koskeva hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle samanaikaisesti tämän esityksen kanssa.

Esityksellä on myös yhteys puolustusministeriön asettaman työryhmän (PLM006:00/2016) työhön, jossa on valmisteltu henkilötietojen käsittelyä puolustushallinnossa koskevan lainsäädännön kokonaisuudistusta. Työryhmän tehtävänä oli selvittää henkilötietojen käsittelyä puolustushallinnossa koskevan lainsäädännön EU:n tietosuoja-uudistuksesta seuraavat muutostarpeet ja valmistella ehdotus tarvittaviksi säädösmuutoksiksi. Mainittua lainsäädäntöä koskeva hallituksen esitys on annettu eduskunnalle keväällä 2018 (HE 13/2018 vp).

Esityksen kannalta on myös merkitystä maa- ja metsätalousministeriön säädöshankkeen (MMM009:00/2017) yhteydessä valmistellulla hallituksen esityksellä (HE 26/2018 vp) siltä osin kuin on kyse erävalvojien suorittamaa suppeaa esitutkintaa koskevasta sääntelystä.

Kaikkiin edellä mainittuihin esityksiin sisältyvien lakiehdotusten osalta olisi varmistettava säädös- ja pykäläviittausten sekä tarvittavin osin terminologian yhteensovittaminen eduskuntakäsittelyn aikana. Lisäksi on mahdollista, että esityksiin sisältyy samojen lakien muuttamista koskevia lakiehdotuksia.

[Täydennetään ennen esityksen antamista.]

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Laki henkilötietojen käsittelystä Tullissa

1 luku - Yleiset säännökset

1 §. Soveltamisala. Pykälässä säädettäisiin lain soveltamisalasta. Lakia sovellettaisiin 1 momentin mukaan Tullille laissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi tarpeellisten henkilötietojen kokonaan tai osittain automatisoituun käsittelyyn sekä muuhun henkilötietojen käsittelyyn, kun henkilötiedot muodostavat tai niiden on tarkoitus muodostaa henkilörekisteri tai sen osa. Lisäksi laissa säädetään Tullin oikeudesta saada henkilötietoja ja muita Tullille laissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi tarpeellisia tietoja. Säännös vastaisi tältä osin voimassa olevan Tullin henkilötietolain soveltamisalasäännöstä. Tullin henkilötietolakia sovellettaisiin nykyistä vastavasti ainoastaan tullimiehen käsitellessä henkilötietoja Tullille laissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi. Lakia ei siten sovellettaisi esimerkiksi henkilöstö- ja taloushallintoon liittyvään henkilötietojen käsittelyyn.

2 §. Suhde muuhun lainsäädäntöön. Pykälän 1 ja 2 momentissa tarkennettaisiin, mitä yleisesti sovellettavia henkilötietojen käsittelyä koskevia säädöksiä sovellettaisiin lakiehdotuksessa tarkoitettuun henkilötietojen käsittelyyn ja miten lakiehdotuksen soveltamisalaan kuuluva henkilötietojen käsittely jakautuu suhteessa näiden yleissäädösten soveltamisalaan.

Tullin henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan nykyään yleislakina henkilötietolakia. EU:n tietosuojapaketin voimaantulo kuitenkin eriyttää säädöspohjaa siten, ettei kaikkeen henkilötietojen käsittelyyn ole enää mahdollista soveltaa samaa säädöstä. Osaan Tullin henkilötietojen käsittelyyn sovellettaisiin yleissäädöksenä tietosuoja-asetusta sekä sitä täydentävää kansallista tietosuojalakia (HE 9/2018 vp). Suurimpaan osaan lakiehdotuksen sääntelemästä henkilötietojen käsittelystä sovellettaisiin kuitenkin yleislakina henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettavaa lakia (HE 31/2018 vp), jolla pannaan täytäntöön tietosuojadirektiivi. Ehdotettu Tullin henkilötietolaki olisi mainittuja yleissäädöksiä täydentävä erityislaki.

Tietosuoja-asetuksen ja tietosuojadirektiivin soveltamisalasta on rajattu pois henkilötietojen käsittely, jota suoritetaan sellaisen toiminnan yhteydessä, joka ei kuulu unionin oikeuden soveltamisalaan. Unionin oikeuden ulkopuolelle jää muun muassa henkilötietojen käsittely, jota suoritetaan kansallisen turvallisuuden varmistamiseen liittyvien tehtävien yhteydessä.

Tietosuojadirektiivin johdanto-osan 12 kappaleen mukaan jäsenvaltiot voivat antaa toimivaltaisille viranomaisille muita tehtäviä, joita ei välttämättä suoriteta rikosten ennalta estämistä, tutkimista, paljastamista tai rikoksiin liittyviä syytetoimia varten eikä yleiseen turvallisuuteen kohdistuvilta uhkilta suojelua ja tällaisten uhkien ehkäisyä varten. Siltä osin kuin näitä muita tarkoituksia varten suoritettava henkilötietojen käsittely kuuluu unionin oikeuden soveltamisalaan, se kuuluu tietosuoja-asetuksen soveltamisalaan.

Tietosuoja-asetus on suoraan sovellettavaa lainsäädäntöä. Tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 2 kohta kuitenkin mahdollistaa yksityiskohtaisempien säännösten antamisen asetuksen säännösten mukauttamiseksi silloin, kun henkilötietojen käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi (6 artiklan 1 kohdan c alakohta) tai yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi (6 artiklan 1 kohdan e alakohta). Tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohta edellyttää, että henkilötietojen

käsittelyn perustasta säädetään näissä tilanteissa unionin oikeudessa tai rekisterinpitäjään sovellettavassa jäsenvaltion lainsäädännössä. Kun kyse on Tullille laissa säädetyistä tehtävistä, henkilötietoja käsitellään rekisterinpitäjän lakisääteisen veloitteen noudattamiseksi, mikä mahdollistaa tietosuoja-asetuksen täsmentämisen ja täydentämisen kansallisella lainsäädännöllä. Tietosuoja-asetuksen mahdollistamaa kansallista liikkumavaraa on mahdollista käyttää ehdotetun tietosuojalain (HE 9/2018 vp) lisäksi myös erityislainsäädännössä. Tullin tehtäviin liittyvää, tietosuoja-asetuksen soveltamisalaan kuuluvaa henkilötietojen käsittelyä koskeva sääntely muodostuisi jatkossa tietosuoja-asetuksesta, sitä täydentävästä yleisestä tietosuojalaista, ehdotetusta Tullin henkilötietolaista sekä muusta Tullin tehtäviä koskevasta erityislainsäädännöstä, joka sisältää henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteita koskevaa sääntelyä.

Yhteensopivan henkilötietojen käsittelyn (lakiehdotuksen 12 §) osalta sovellettava yleissäädos määräytyisi sen mukaisesti, mihin alkuperäisestä käsittelytarkoituksesta poikkeavaan tarkoitukseen henkilötietoja on tarkoitus käsitellä. Yhteensopiva henkilötietojen käsittely kuuluisi tietosuojadirektiivin täytäntöönpanolainsäädännön soveltamisalaan silloin, kun kyse on tietojen käsittelystä direktiivin täytäntöönpanolain 1 §:ssä säädettyihin tarkoituksiin.

Pykälän 1 momentin 3 kohta sisältäisi viittaussäännöksen viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettuun lakiin (621/1999). Tietosuojadirektiivin johdanto-osan 16 kappaleen mukaan direktiivi ei rajoita virallisten asiakirjojen julkisuusperiaatetta. Tietosuoja-asetuksen 86 artiklan mukaisesti viranomaiset tai julkis- tai yksityisoikeudelliset yhteisöt voivat luovuttaa viranomaisten tai yhteisöjen hallussa yleisen edun vuoksi toteutetun tehtävän suorittamiseksi olevien virallisten asiakirjojen sisältämiä henkilötietoja sellaisen unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti, jota viranomaiseen tai yhteisöön sovelletaan, jotta voidaan sovittaa yhteen virallisten asiakirjojen julkisuus ja oikeus henkilötietojen suojaan. Luovutettaessa tietoja viranomaisten henkilörekistereistä on otettava huomioon julkisuusperiaate ja salassapitosäännökset siten kuin julkisuuslaissa, etenkin sen 16 §:n 3 momentissa, säädetään.

Myös tullikoodeksin (Neuvoston asetus (ETY) N:o 2913/92) 15 artiklassa säädetään henkilötietojen salassapidosta ja luovuttamisesta. Sen mukaan kaikki luottamukselliset tai luottamuksellisinä annetut tiedot on pidettävä salassa, eivätkä tulliviranomaiset saa paljastaa niitä ilman tiedot antaneen henkilön tai viranomaisen nimenomaista lupaa; näiden tietojen luovuttaminen on sallittua, jos tulliviranomaiset voimassa olevien, erityisesti tietosuoja koskevien säännösten mukaan tai oikeudenkäynnin yhteydessä voivat olla siihen velvollisia taikka oikeutettuja.

Pykälän 2 momentti sisältäisi informatiivisen toteamuksen, että tässä laissa ei säädettäisi Tullin tiedonhankinnasta ja siihen liittyvistä toimivaltuuksista, vaan niistä säädetään erikseen. Tullin toimivaltuuksista hankkia rikosten estämiseksi ja paljastamiseksi tarvittavaa tietoa säädetään laissa rikostorjunnasta Tullissa (623/2015) ja toimivaltuuksista hankkia rikosten selvittämiseksi tarvittavaa tietoa säädetään pakkokeino- ja esitutkintalaeissa. Tullin toimivaltuuksia koskevaa sääntelyä sisältyy myös muuhun Tullin tehtäviä koskevaan erityislainsäädäntöön. Tulli saa lisäksi tehtäviensä yhteydessä henkilötietoja myös tavoilla, jotka eivät edellytä erityisiä toimivaltuuksia, kuten tehdessään havaintoja kenttätoiminnan yhteydessä ja sellaisen yleisessä tietoverkossa tapahtuvan tarkkailun kautta, joka ei kohdistu tiettyyn henkilöön.

Lakiehdotuksen 3 luku sisältää myös Tullin tiedonsaantioikeuksia koskevaa sääntelyä. Nämä 3 luvun säännökset täsmentävät Tullin rikostorjunnasta annetun lain 2 luvussa säädettyjä tiedonsaantioikeuksia siltä osin kuin kyse on tietojen saamisesta teknisen käyttöyhteyden välityksellä tai tietojoukkona.

2 luku - Henkilötietojen käsittely

4 §. Henkilön perustietojen käsittely. Pykälän 1 momentti sisältäisi yksityiskohtaisen luettelon henkilön perustiedoista, joiden tallettaminen olisi tarvittavin osin sallittua 5, 7, 10 ja 11 §:ssä säädettyihin tarkoituksiin. Perustietojen luetteloa sovellettaisiin kaikkiin 2 luvun mukaisiin alkuperäisiin henkilötietojen käsittelytarkoituksiin.

Luettelon mukaiset perustiedot vastaisivat sisällöltään pääosin rikostorjunnan tietojärjestelmään, tiedustelurekisterin ja tullivalvonnan tietojärjestelmään voimassa olevan lain 3—5 §:n perusteella talletettavia henkilöllisyyttä koskevia tietoja. Luetteloon ehdotetaan lisättäväksi uusina kohtina asiointikieli, kulkuneuvon rekisteritunnus sekä edunvalvontaa, konkurssiin asettamista tai liiketoimintakielttoon määräämistä koskeva tieto ja tieto asevelvollisuuden suorittamisesta. Tietojärjestelmien rakentamisen ja yhteiskäytön kannalta on perusteltua, että Tullilla on käytössään samat perustietokentät kuin poliisilla. Pykälän 1 momentissa tarkoitettuja perustietoja saisi käsitellä kaikista 5, 7, 9, 10 ja 11 §:ssä tarkoitetuista henkilöryhmistä silloin, kun tiedot ovat käsittelytarkoituksen kannalta tarpeellisia.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin 1 momentissa mainittuihin tietoihin rinnastettavien perustietojen käsittelystä. Näiden tietojen käsittely olisi mahdollista vain silloin, kun se on käsittelytarkoituksen kannalta välttämätöntä. Perustuslakivaliokunta on arvioinut käsittelytarkoituksen kannalta tarpeellisten ja välttämättömien henkilötietojen käsittelyä perustuslain 10 §:n 1 momentissa säädetyn yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta yhteyksissä, joissa on ollut kyse viranomaisten tietojen saamisesta ja luovuttamisesta. Viranomaisen tietojensaantioikeus ja tietojenluovuttamismahdollisuus ovat valiokunnan mukaan voineet liittyä jonkin tarkoituksen kannalta tarpeellisiin tietoihin, jos tarkoitetut tietosisällöt on pyritty luettelemaan laissa tyhjentävästi. Jos taas tietosisältöjä ei ole samalla tavoin luetteloitu, sääntelyyn on pitänyt sisällyttää vaatimus tietojen välttämättömyydestä jonkin tarkoituksen kannalta (ks. esim. PeVL 4/2017 vp, s. 2 sekä PeVL 46/2016 vp, s. 5–6 ja siinä viitatu lausunnot).

Henkilötietojen alkuperäisiä käsittelytarkoituksia koskevissa 5–11 §:ssä säädettäisiin tarkemmat kriteerit sekä perustietojen että niiden lisäksi käsiteltävien muiden tarpeellisten henkilötietojen käsittelylle.

5 §. Henkilötietojen käsittely tutkintatehtävissä. Pykälässä tarkoitettaisiin rikosasioiden tietosuojadirektiivin ja henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettavan lain mukaista henkilötietojen käsittelyä rikosten selvittämiseksi tai syyteharkintaan saattamiseksi. Pykälän 1 momentissa täsmennettäisiin tarkoitukset, joihin Tulli voisi käsitellä tutkintatehtävien suorittamiseksi tarpeellisia henkilötietoja. Säännöksellä katettaisiin kaikenlainen Tullin rikostorjuntatehtävissä suorittama tutkinta, mukaan lukien esitutkintaa edeltävä selvittäminen. Myös esitutkintaan sisältyvä tekninen tutkinta kuuluisi säännöksen soveltamisalaan. Säännös korvaisi voimassa olevan lain säännökset, jotka koskevat rikoksesta epäillyn tai esitutkinnan, Tullin toimenpiteen taikka pakkokeinon kohteena olevan henkilön, ilmoittajan, todistajan tai asianomistajana esiintyvän tai muutoin asiaan liittyvän henkilön tietojen tallettamista rikostorjunnan tietojärjestelmään.

Pykälä korvaisi myös sellaiset voimassa olevan lain 7 §:ssä tarkoitettut tutkintatehtäviä varten perustetut tilapäiset rekisterit, joiden tarkoituksena on rikoksen tai rikosten muodostaman rikoskokonaisuuden selvittäminen. Säännöstä täydentäisivät yhteensopivaa henkilötietojen käsittelyä koskevat 12 §:n säännökset, joiden mukaisesti muihin 2 luvun mukaisiin käsittelytarkoituksiin kerättyjä tietoja voitaisiin hyödyntää 5 §:ssä tarkoitettuihin käsittelytarkoituksiin. Rikoksen tai rikoskokonaisuuden estämiseksi tai paljastamiseksi perustettuja tilapäisiä analyysirekistereitä koskeva voimassa olevan lain 7 §:n sääntely sisältyisi jatkossa ehdotettuun 7 ja 8 §:ään.

Pykälän 2 momentissa täsmennettäisiin henkilöryhmät, joita koskevia tietoja 1 momentin mukaisesti tarkoituksiin saisi käsitellä. Alle 15-vuotiaat rikolliseen tekoon syyllistyneet henkilöt huomioitaisiin voimassa olevan lain 2 §:stä poiketen erikseen. Lisäksi Tullin esitutkintaan ja toimenpiteisiin välittömästi liittyvät henkilöt mainittaisiin luettelossa omana ryhmänään.

Pykälän 3 momentti olisi uusi säännös. Momentissa olisi kyse Tullin tehtävien suorittamisen yhteydessä saatujen henkilötietojen käsittelemisestä tilanteissa, joissa tiedot eivät liity suoraan käsillä olevaan yksittäiseen tehtävään. Säännöksen yhtenä tavoitteena on selventää nykytilaa niiden tilanteiden osalta, joissa Tullin tehtävien suorittamisen yhteydessä saatuja henkilötietoja on käsiteltävä automaattisen tietojenkäsittelyn avulla niiden sisällön ja merkityksellisyyden arvioimiseksi. Ehdotetun 2 momentin kannalta merkityksellinen on tietosuojadirektiivin johdanto-osan 18 kappale, jonka mukaan vakavan väärinkäytösten riskin ennalta estämiseksi luonnollisten henkilöiden suojelun olisi oltava teknologianeutraalia eli se ei saisi riippua käytetystä tekniikasta. Luonnollisten henkilöiden suojelun olisi koskettava myös henkilötietojen automaattista käsittelyä sekä sellaisten henkilötietojen manuaalista käsittelyä, jotka muodostavat rekisterin osan tai joiden on tarkoitus muodostaa rekisterin osa. Henkilötietojen automaattista käsittelyä ovat voimassa olevassa Tullin henkilötietolaissa säänneltyjen henkilötietojen tallettamisen, käyttämisen ja luovuttamisen lisäksi myös ne käsittelytoimet, joita suoritetaan ennen tietojen tallettamista Tullin tietojärjestelmiin. Tämä henkilötietojen käsittelyn vaihe tuotaisiin lakitasoisen sääntelyn piiriin ehdotetulla 3 momentilla, jossa säädettäisiin tietojen merkityksellisyyden arvioinnista ennen niiden pidempiaikaista tallettamista Tullin tietojärjestelmiin.

Nykytilan selventämisen lisäksi 3 momentti merkitsisi myös laajennusta Tullin nykyiseen henkilötietojen käsittelyyn. Säännös mahdollistaisi voimassa olevasta laista poiketen henkilötietojen tallettamisen erilliseen henkilörekisteriin sen selvittämiseksi, täyttyvätkö 5 ja 6 §:ssä säädetty edellytykset tietojen käsittelylle. Henkilötietoja ei saisi käsitellä tutkintatarkoituksiin, jos on epäselvää täyttyvätkö 5 ja 6 §:ssä säädetty kriteerit henkilötietojen käsittelylle. Tullin tehtävien yhteydessä saatuja henkilötietoja voitaisiin kuitenkin käsitellä niiden merkityksellisyyden arvioimiseksi korkeintaan kuuden kuukauden ajan, jos tiedoilla voi olla merkitystä 5 §:ssä säädettyjen tarkoitusten kannalta. Tullin tehtävien kannalta selvästi merkityksettömät henkilötiedot olisi hävitettävä välittömästi, eikä niitä voitaisi tallettaa tai muuten käsitellä 2 momentin nojalla.

Tullin toimintaympäristö muuttuu koko ajan. Tavat, joilla Tulli on perinteisesti arvioinut tietojen merkityksellisyyttä, eivät tarjoa riittäviä mahdollisuuksia rikosanalyysissa tarvittavien tietojen käsittelyyn nykyisessä digitaalisessa toimintaympäristössä. Analyysitoiminnan systemaattinen kehittäminen edellyttää mahdollisuuksia tietojen merkityksen arvioimiseen nykyaikaisen tekniikan keinoin. Momentin perusteella käsiteltävät tiedot voisivat olla myös julkisista lähteistä, kuten internetistä ja viranomaisten julkisista rekistereistä, peräisin olevaa kuvamateriaalia tai tekstiä, johon voi sisältyä suuriakin määriä tietoja henkilöistä, joiden merkityksellisyys on tietojen tallettamistilanteessa epäselvä. Tietoja voitaisiin 3 momentin nojalla myös verrata Tullin omiin sekä yhteiskäyttöisiin tietojärjestelmiin jo talletettuihin henkilötietoihin sen selvittämiseksi, täyttyvätkö 5 ja 6 §:ssä säädetty kriteerit tietojen käsittelylle. Edellytyksenä käsittelylle olisi kuitenkin se, että tiedot on hankittu tai muutoin saatu Tullin tehtävien yhteydessä muualta laista tulevien toimivaltuuksien nojalla. Tulli ei siten voisi 3 momentin nojalla hankkia sellaisia tietoja, joita sillä ei olisi käytettävissään muualta laista tulevien tiedonhankintavaltuuksien nojalla.

Tietosuojalainsäädäntö edellyttää, että henkilötietoja ei käsitellä tarpeettomasti. Pykälän 3 momentissa säädettäisiin siitä, miten tehtävien yhteydessä saatujen tietojen tarpeellisuutta voidaan arvioida ja varmistaa tietojen merkityksellisyys ennen niiden pidempiaikaista käsittelyä. Momentin viimeisessä virkkeessä korostettaisiin henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kan-

sallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettavan lain 6 §:n mukaista vaatimusta tarpeettomien tietojen poistamisesta ilman aiheetonta viivytystä. Vaatimusta täydentäisi kuuden kuukauden aikarajoitus, jonka kuluessa henkilötietojen merkityksellisyys olisi viimeistään arvioitava. Ehdotuksen vaikutuksia yksityisyyden suojaan arvioidaan tarkemmin esityksen suhdetta perustuslakiin koskevassa osiossa.

6 §. *Tutkintatehtävissä käsiteltävien henkilötietojen sisältö.* Pykälän 1 momentissa täsmennettäisiin henkilötiedot, joita 5 §:n mukaisiin tarkoituksiin saisi käsitellä 4 §:ssä tarkoitettujen henkilön perustietojen lisäksi. Sisällöllisesti tiedot vastaisivat pääosin voimassa olevan Tullin henkilötietolain 3 §:n mukaan rikostorjunnan tietojärjestelmään.

Momentin 1 kohdan mukaan käsitellä saisi Tullin tehtävään, toimenpiteeseen ja tapahtumaan liittyvät tarpeelliset yksilöinnit, kuvaukset ja luokitukset. Toimenpide on tehtävän osa, jolla on kohde. Kohde voi olla luonnollinen henkilö, oikeushenkilö, esine, aine tai omaisuus. Yksittäiseen tehtävään voi liittyä useita toimenpiteitä ja eriasteista julkisen vallan käyttöä, kuten henkilöön kohdistuva pakkokeinoitehtävä (kiinniottaminen, pidättäminen, matkustuskielto, vangitseminen) tai henkilö-, ajoneuvo- ja omaisuuskuulutus.

Momentin 1 kohdassa tarkoitettuihin Tullin tehtävään, toimenpiteeseen ja tapahtumaan liittyviin tarpeellisiin yksilöinteihin, kuvauksiin ja luokituksiin sisältyisivät erityisesti 1) rikosilmoituksen tai muuta tapahtumaa koskevan ilmoituksen tiedot, 2) valvontatehtävien tiedot, 3) tiedot pakkokeinoista, tullimiehen toimenpiteistä sekä esitutkinnan vaiheista, 4) tekijän, tapauksen tai teon luokittelua kuvaavat tiedot sekä rikosten sarjoittamiseen ja tekniseen tutkintaan tarvittavat tiedot, 5) tekotavat ja keinot, joita on käytetty tai voidaan käyttää rikosten valmistelussa ja tekemisessä, 6) asiaa käsittelevät viranomaiset ja niiden käyttämät asioiden tunnisteet, ja 7) henkilöltä tai hänen kauttaan saadut rikosta koskevat tiedot, mukaan lukien tarvittaessa heidän suhteensa muihin henkilöihin. Tulli voisi momentin 1 kohdan nojalla käsitellä myös tietoa henkilöllisyyttä väärinkäyttäneen ja henkilöllisyyden väärinkäytön kohteeksi joutuneen henkilön oikeasta henkilöllisyydestä.

Momentin 2 kohdassa tarkoitettuihin henkilöllisyyden toteamiseksi tarpeellisiin tuntomerkkitietoihin kuuluisivat 1) henkilökuulutustiedot, joita ovat valokuva, sormenjäljet sekä muuttumattomat fyysiset erityistuntomerkit mm. etsintäkuulutettujen ja maahantulokieltoon määrättyjen tavoittamiseksi; 2) tuntomerkkitiedot, joita ovat valokuva, sormen-, käden- ja jalanjäljet sekä käsiala-, ääni- ja hajunäyte sekä DNA-tunnisteet rikoksesta epäiltyjen henkilöiden tunnistamiseksi, rikoksen selvittämiseksi ja rikoksentehtäjäiden rekisteröimiseksi.

Henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain 11 §:ssä tarkoitettujen erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien biometristen ja geneettisten tietojen käsittely olisi rajoitettu tietosuojadirektiivin ja sen täytäntöönpanolain edellyttämällä tavalla vain välttämättömien tietojen käsittelyyn. Biometrisilla tiedoilla tarkoitettaisiin tietosuojadirektiivin 3 artiklan 13 kohtaa ja henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden yhteydessä annetun lain 3 §:n 13 kohtaa vastaavasti luonnollisen henkilön fyysisiin ja fysiologisiin ominaisuuksiin tai käyttäytymiseen liittyvällä teknisellä käsittelyllä saatuja henkilötietoja, kuten kasvokuvia tai sormenjälkitietoja, joiden perusteella kyseinen luonnollinen henkilö voidaan tunnistaa tai kyseisen henkilön tunnistaminen voidaan varmistaa. Esimerkiksi kasvokuvat kuuluisivat siten biometrisiin tietoihin vain silloin, kun ne on saatu henkilön fyysisiin ja fysiologisiin ominaisuuksiin tai käyttäytymiseen liittyvällä teknisen käsittelyn avulla.

Momentin 2 kohdassa tarkoitettuihin tietoihin kuuluisivat myös ulkomaalaisen tunnistamistiedot, joihin sisältyvät ulkomaalaislain (301/2004) 131 §:ssä tarkoitettut sormenjäljet, valokuva

laaja-alaisesti turvallisuusympäristössä tapahtuvien muutosten havainnoimiseksi, pyrkimyksenä ennalta estävyys ja turvallisuuden ylläpitäminen. Tiedustelullisen tiedonintressin keskeisenä tavoitteena on paremman ymmärryksen saaminen turvallisuus- ja toimintaympäristöön liittyvien tilannetekijöiden hallinnoimiseksi. Tiedustelutoiminnassa tiedonintressi kohdistuu ensisijaisesti toiminnan suuntaamiseen, kun vastaavasti tutkinnassa tiedonintressin painopiste on tiedon rikosprosessuaalisessa käyttötarkoituksessa (todistelu- ja näyttötarkoitus yksittäisen rikosprosessin turvaamiseksi).

Yhteiskunnan ja kansalaisten etua palvelee, että turvallisuusuhkiin, oikeudenloukkauksiin sekä rikollisuuden erilaisiin ilmiöihin pyritään ja tulee kyetä vaikuttamaan jo mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Torjuntatoimien tulee kohdistua ilmenevien rikosten ja niihin liittyvien henkilöiden ohella myös erilaisiin turvallisuuden ilmiöihin sekä tilannetekijöihin, jotka saattavat muodostaa riskejä, vaaroja ja uhkia vallitsevaan turvallisuusympäristöön ja edetessään johtaa rikollisiin tapahtumiin.

Pykälän soveltamisalaan kuuluva henkilötietojen käsittely olisi 5 §:n tavoin tietosuojadirektiivin soveltamisalaan kuuluvaa henkilötietojen käsittelyä. Direktiivin johdanto-osan 27 kappaaleessa on huomioitu se, että rikosten ennalta estäminen, tutkiminen ja niistä syyttäminen edellyttävät, että toimivaltaiset viranomaiset voivat käsitellä rikosten ennalta estämisen, tutkimisen, paljastamisen tai rikoksiin liittyvien syytetoimien yhteydessä kerättyjä henkilötietoja myös muissa yhteyksissä ymmärtääkseen rikollista toimintaa ja havaitakseen yhteyksiä selvittävien rikosten välillä.

Rikosten ennalta estävässä ja paljastavassa tarkoituksessa tapahtuvan henkilötietojen käsittelyn osalta olisi yhtälailla huomioitava käyttötarkoitussidonnaisuuden periaate sekä muut direktiivissä asetetut käsittelyn lainmukaisuutta ja oikeasuhtaisuutta koskevat vaatimukset, joista säädetäisiin henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettavassa laissa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin henkilöryhmistä, joita koskevia henkilötietoja 1 momentissa säädettyyn käsittelytarkoitukseen saisi pääasiassa käsitellä. Momentissa ehdotetaan käytettäväksi käsittelykynnyksenä ilmaisua "voidaan olettaa syyllistyneen", joka kuvaa paremmin sitä kirjauskynnystä, joka on tarpeen rikostiedustelussa ja joka ei ole vielä esitutkinnan käynnistämiskynnyks, mutta jossa on saatu vihjeitä rikoksen jo tapahtuneen. Ilmaisulla "voidaan olettaa syyllistyneen" viitataan suunnitteilla ja tekeillä olevaan rikokseen, jonka estämiseksi rikostiedustelua tehdään. Momentissa tarkoitettaisiin henkilöitä, joiden osalta on yhteys oletettuun rikolliseen toimintaan, mutta kaikkien asiaan liittyvien henkilöiden rooli ei välttämättä ole selvä.

Momentin 1 kohdassa tarkoitettuun henkilöryhmään kuuluisivat oletettujen rikosentekijöiden lisäksi myös rikosoikeuden osallisuusopin mukaiset osalliset eli avunantajat, yllyttäjät ja rikoskumppanit.

Uuteen lakiin ehdotetaan otettavaksi rikokseen osallisia ja rikosta edistäviä henkilöitä täydentävä säännös rikokseen liittyvistä henkilöistä. Pykälän 2 momentin 2 kohdassa säädettäisiin henkilöistä, jotka ovat toistuvasti yhteydessä 1 kohdassa tarkoitettuun henkilöön tai tavataan toistuvasti tämän seurassa, ja yhteydenpidolla tai tapaamisella oletetaan olevan yhteys tullirikokseen. Tässä kohdassa ehdotettua rekisteröityjen ryhmää ei ole voimassa olevassa laissa. Tietosuojadirektiivin 6 artiklassa säädetään eri ryhmiin kuuluvien rekisteröityjen erottamisesta, jonka d) kohdassa mainitaan kontaktit ja kumppanit. Näiden henkilöiden tulee liittyä henkilöihin, joiden voidaan vakavin perustein uskoa syyllistyneen tai olevan syyllistymässä rikokseen tai ri-

koksesta tuomittuihin henkilöihin. Käsitettä ei kuitenkaan määritellä tarkemmin tietosuojadi-
rektiivissä, mistä syystä momentissa ehdotetaan huomioitavaksi tarkemmin erilaiset oletettuun
rikolliseen toimintaan kytkeytyvät henkilöryhmät.

Rikokseen syyllistyvään henkilöön toistuvasti yhteydessä olevan henkilön suhteen merkitys tu-
lisi jo arvioitavaksi silloin, kun rikosanalyysissä löydetään useampia kontakteja henkilöiden vä-
lillä, joista toinen on 1 kohdan mukainen henkilö ja toinen ei. Tällaisen suhteen olemassaololle
voi olla luonnollinen selitys, esimerkiksi asiakassuhde. Momentin 2 kohdassa tarkoitettaisiin
henkilöitä, joiden kautta voitaisiin saada 1 kohdan mukaisista henkilöistä ja analyysin kannalta
merkityksellisiä tietoja. Säännöksessä kuitenkin edellytettäisiin, että tälläkin henkilöryhmällä
on yhteys oletettuun rikokseen, ottaen huomioon rikostiedustelun mahdolliset vaikutukset ky-
seessä olevien henkilöiden asemaan ja oikeusturvaan. Näin ollen pelkkä oletamus tai tapaamis-
ten toistuvuus ei riittäisi ylittämään rekisteriin tallettamiskynnystä.

Momentin 3 kohdassa viitattaisiin Tullin rikostorjuntalain 3 luvun 9 §:n 1 momentin ja pakko-
keinolain 10 luvun 12 §:n mukaiseen tarkkailuun. Myös tällaisen tarkkailun kohteena olevien
henkilöiden tietoja voitaisiin käsitellä rikosten ennalta ehkäisemiseksi tai paljastamiseksi.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin sellaisista henkilöryhmistä, jotka eivät olisi Tullin rikos-
tiedustelun ensisijaisia kohdehenkilöitä. Näitä henkilöryhmiä olisivat rikoksen uhrin tai asian-
omistajana esiintyvät henkilöt, rikoksen ilmoittajat ja rikoksen todistajat. Todistajalla ei tässä
momentissa tarkoitettaisi välttämättä henkilöitä, jotka on jo nimetty todistajiksi rikosproses-
sissa. Tullirikoksissa pääosin asianomistajana on valtio. Muita rikosten uhreja ovat käytännössä
ainoastaan tavaramerkin haltijat, jotka voivat olla luonnollisia henkilöitä, mutta useimmissa ta-
pauksissa on kyse oikeushenkilöistä.

Näiden 3 momentin henkilöryhmiä koskevien henkilötietojen käsittely ei saisi mennä pidem-
mälle kuin on välttämätöntä tavoitteen saavuttamiseksi, kuten rikoksen ennalta estämiseksi.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin rikosten ennalta estämiseksi ja paljastamiseksi tarpeelliseen
rikosanalyysiin liittyvän henkilötietojen käsittelyn aloittamisesta. Päätöksen voisi tehdä rekis-
terinpitäjä tai rekisterinpitäjän tähän tehtävään määräämä muu Tullin toimintayksikkö. Päätös
olisi tehtävä kirjallisesti tai muuten dokumentoidusti. Lähtökohtaisesti henkilötietojen käsitte-
lystä päättää rekisterinpitäjä. Valtakunnallisen pysyvien analyysikantojen muodostamisesta
päättäisi Tulli rekisterinpitäjänä.

Rikosanalyysiä tehdään kuitenkin niin monella tasolla ja eri tarkoituksiin, ettei päätösvaltaa ole
mahdollista laissa täsmällisesti määrittää. Voimassa olevan lain 7 §:n mukaan tilapäisten ana-
lyysirekistereiden perustamisesta päättää toiminnasta vastaava Tullin toimintayksikkö. Tiedus-
telumuistion muodossa, ilman rekisteriksi muodostumista, käsiteltävien henkilötietojen aloitta-
misesta ei voimassa olevassa laissa ole säädetty lainkaan. Tältä osin säännös ei lähtökohtaisesti
toisi muutosta voimassa olevaan oikeustilaan. Tulli voisi edelleen määrätä päätösvaltaasta vas-
taavalla tavalla, jolloin Tullin toimintayksikkö voisi edelleen päättää tilapäisestä toimintaansa
varten tarpeellisesta rikosanalyysistä.

Rikosanalyysillä tarkoitetaan suunnitelmallista ja järjestelmällistä tiedonhankintakeinoilla han-
kitun tai muusta tietolähteestä saadun tiedon käsittelyä rikosten tai rikosilmiöiden samankaltai-
suuksien ja erilaisuuksien havaitsemiseksi tarkoituksena ennustaa ja estää rikoksia tulevaisuu-
dessa.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin havaintotietojen käsittelystä. Säännös vastaisi sisällöltään
voimassa olevan lain 3 §:n 3 momentin 2 kohtaa. Havaintotiedot voisivat sisältää tullimiesten

havaitsemia tai Tullille ilmoitettuja tietoja sellaisista tapahtumista tai henkilöistä, joiden voidaan olosuhteiden taikka henkilön esittämien uhkausten tai henkilön muun käyttäytymisen vuoksi arvioida liittyvän rikolliseen toimintaan. Tehokas rikosanalyysitoiminta on välttämätön edellytys suunnitelmalliselle ja järjestelmälliselle rikostorjunnalle.

Kyse olisi tiedoista, joita tullimies saa havainnoidessaan toimintaympäristöään tai tiedoista, jotka sivullinen on saattanut Tullin rikostorjunnan tietoon. Tullin rikostorjunta voisi saada esimerkiksi nimettömän vihjeen epäilyttävästi käyttäytyvistä henkilöistä tai epäilyttävästä toiminnasta, joka ei sellaisenaan välttämättä olisi lainvastaista toimintaa. Yhdistettynä muihin tekijöihin tai olosuhteisiin havaintotiedot voisivat kuitenkin viitata rikolliseen toimintaan. Tietoja analysoimalla pyritään estämään, paljastamaan ja selvittämään rikoksia ja rikoksia koskevia suunnitelmia, tunnistamaan tekijät.

Ehdotetun pykälän muotoilussa on kiinnitetty huomiota hallintovaliokunnan epäiltyjen rekisteriä koskeviin huomautuksiin (HaVM 26/2013 vp). Henkilöryhmät, joita tietojärjestelmään saisi tallettaa rikostiedustelutietojen osalta, lueteltaisiin pykälässä tyhjentävästi. Rekisteriin tallettamiselle ja muulle näihin henkilöryhmiin liittyvälle henkilötietojen käsittelylle asetettaisiin erityiset talletuskriteerit. Silloin, kun kyse olisi muista kuin varsinaisesta rikolliseen toimintaan oletettavasti kytkeytyvistä henkilöistä, tallettaminen olisi mahdollista, mutta henkilötietojen käsittelyä koskisi vaatimus siitä, että henkilötietojen käsittely on välttämätöntä tehtävän suorittamiseksi. Kun kyse olisi henkilöstä, jonka voidaan olettaa syyllistyvän tai syyllistyneen rikokseen, tietojärjestelmään tallettamiskynnys olisi matalampi kuin edellä tarkoitettujen henkilöiden osalta.

Tätä pykälää koskevan henkilötietojen käsittelyn tietoturvallisuudesta säädetään rikosasioiden tietosuojalain 32 §:ssä. Kyseisen pykälän 5 kohdan mukaan rekisterinpitäjällä olisi velvollisuus varmistaa, että automatisoidun käsittelyjärjestelmän käyttöön oikeutetut henkilöt pääsevät ainoastaan käyttöoikeuksiansa piiriin kuuluviin henkilötietoihin. Käyttöoikeudet Tullin käytössä oleviin tietojärjestelmiin myönnetään työtehtävien perusteella.

8 §. Rikosten ennalta estämiseen tai paljastamiseen liittyvien henkilötietojen sisältö. Pykälän 1 momentissa täsmennettäisiin henkilötiedot, joita 7 §:n mukaisiin tarkoituksiin saisi käsitellä 4 §:ssä tarkoitettujen henkilön perustietojen lisäksi. Momentin 1 kohdassa tarkoitettuihin Tullin tehtävään, toimenpiteeseen ja tapahtumaan liittyviin tarpeellisiin yksilöinteihin, kuvauksiin ja luokituksiin sisältyisivät erityisesti tiedustelutehtävien ja ennalta estävän toiminnan tehtävien tiedot, tiedot käytetyistä tiedonhankintakeinoista, Tullin toimenpiteistä sekä asian käsittelyn vaiheista, henkilöltä tai hänen kauttaan saadut rikosta koskevat tiedot, mukaan lukien tarvittaessa heidän suhteensa muihin henkilöihin.

Tämän kaltainen sääntely on ennalta estävän ja paljastavan toiminnan osalta aiemmin osittain sisältynyt voimassa olevan Tullin henkilötietolain 4 §:ään. Tapahtumien riittävä kuvaus ja niihin liittyvien tehtävien ja toimenpiteiden yksilöinti ovat tärkeitä Tullin tarpeisiin, laillisuusvalvontaa varten ja rekisteröidyn oikeuksien valvomiseksi ja ne tulee siksi voida yksiselitteisesti kirjata. Toiminnan dokumentoinnilla varmistetaan ensisijaisesti kohteen oikeusturva, mutta myös Tullin kyky suorittaa tarpeelliset velvoitteet. Lisäarvona tämä tuo mahdollisuuden kohdistaa kertyvällä tiedolla toimintaa tarkoituksenmukaisella tavalla ehdotetun 12 §:n 1 momentin 9 kohdan mukaisesti.

Momentin 2 kohta olisi sisällöltään tosiasiallisesti laaja ja sen nojalla Tulli saisi käsitellä henkilön toimintaa ja käyttäytymistä koskevia tarpeellisia tietoja. Tällaiset tiedot voisivat koskea esimerkiksi henkilön kontakteja, elämäntapoja, taloudellista tilannetta, harrastuksia ja muita

kiinnostuksen kohteita siltä osin kuin ne ovat tarpeellisia tullirikosten ennalta estämisen ja selvittämisen kannalta.

Momentin 3 kohdassa tarkoitetut tuntomerkkítiedot käsittäisivät muun muassa henkilön pituuden, painon ja silmien värin. Tuntomerkkítiedot kattaisivat myös muun muassa henkilön tatuoinnit tai muut vastaavat ulkoiset tuntomerkit, kuten arvet ja syntymämerkit. Tuntomerkkítiedot on kuitenkin käsitteenä laajempi, ja se kattaisi myös biometriset tiedot, kuten sormen-, käden- ja jalanjäljet, kasvokuvan, ääni-, haju- ja käsialanäytteen sekä fyysisen DNA-näytteen ja siitä määritetyn digitaalisen tai muun DNA-tunnisteen. Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien biometrinen tietojen käsittely olisi rajoitettu 6 §:n 1 momentin 2 kohtaa vastaavasti vain välttämättömien tietojen käsittelyyn. Tullin ja rekisteröitävän oikeusturvan kannalta on välttämätöntä, että tullimies pystyy varmistamaan rekisteröitävän henkilöllisyyden luotettavasti. Henkilön tuntomerkkítietoja tarvitaan henkilön luotettavaan tunnistamiseen, ja ne voivat myös olla joskus ainoita henkilön yksilöimis- ja tunnistetietoja. Esimerkiksi henkilön kuva on usein luotettavampi tunnistetieto kuin henkilön käyttämä nimi. Ehdotus ei muuttaisi voimassa olevaa oikeustilaa, vaan sisältäisi lähinnä EU:n muuttuvan tietosuojaviitekehyksen edellyttämät tarkennukset.

Momentin 4 kohta vastaisi sisällöltään ehdotetun 6 §:n 1 momentin 3 kohtaa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin ehdotettua 6 §:n 2 momenttia vastaavasti erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja koskevasta tiukemmasta käsittelykynnyksestä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin velvollisuudesta liittää henkilötietoihin arvio tietojen antajan tai lähteen luotettavuudesta ja tietojen oikeellisuudesta, jos se on mahdollista. Käytännössä kyse olisi vakiintuneesta menettelystä, jossa Tulli arvioi neliportaisella asteikolla tietojen luotettavuuden astetta. Säännöksellä huomioitaisiin tietosuojadirektiivin 7 artiklan 1 kohdan vaatimus siitä, että tosiseikkoihin perustuvat henkilötiedot erotetaan mahdollisuuksien mukaan henkilökohtaisiin arvioihin perustuvista henkilötiedoista, ottaen huomioon, että havaintotiedot voivat olla varmistamattomia. Säännöksellä myös tuettaisiin artiklan 2 kohdan vaatimusta siitä, että virheellisiä, epätäydellisiä tai vanhentuneita henkilötietoja ei luovuteta eikä aseteta saataville. Tullin olisi myös varmennettava mahdollisuuksien mukaan henkilötietojen laatu ennen niiden luovuttamista tai saataville asettamista.

9 §. Tietolähdetietojen käsittely. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi tietolähdetietojen käsittelystä. Tullin rikostorjuntalain 40 §:ssä säädetään, että tietolähdettä koskevat tiedot voidaan tallettaa henkilörekisteriin. Tietolähdetoiminta ja tietolähteen ohjattu käyttö eroavat kuitenkin useimmista Tullin rikostorjuntalain 3 luvun tiedonhankintasäännöksistä siinä suhteessa, että hankitut tiedot voivat olla merkityksellisiä kaiken tyyppisten Tullille laissa säädettyjen tullirikostorjuntatehtävien hoitamiseksi. Tullin rikostorjuntalain 39 §:n mukaan tietolähdetoiminnalla tarkoitetaan muuta kuin satunnaista luottamuksellista, Tullille laissa säädettyjen tullirikostorjuntatehtävien hoitamiseksi merkityksellisten tietojen vastaanottamista tullin- ja muun esitutkintaviranomaisen ulkopuoliselta henkilöltä. Mainitun pykälän 2 momentin mukaan Tulli saa pyytää tähän tarkoitukseen hyväksyttyä, henkilökohtaisilta ominaisuuksilta sopivaa, rekisteröityä ja tiedonhankintaan suostunutta tietolähdettä hankkimaan 1 momentissa tarkoitettuja tietoja.

Pykälässä selkiytettäisiin myös tietolähteen antamien tietojen asemaa tietolähdetietoina. Säännös mahdollistaisi myös tietolähteen käytön ja valvonnan kannalta tarpeellisten lähteen antamien tietojen varmistuksia koskevien tietojen tallettamisen (esim. lähteen ilmoittaman henkilön henkilöllisyyden varmistamisen tarkastusketjua eri järjestelmistä).

Pykälään lisättäisiin viittaus myös pakkokeinolakiin, jonka 10 luvun 39 §:ssä säädetään rikoksen selvittämiseen liittyvästä tietolähdetoiminnasta. Tietolähteen rekisteröinnistä ja kirjaamisesta säädetään lisäksi esitutkinnasta, pakkokeinoista ja salaisesta tiedonhankinnasta annetun valtioneuvoston asetuksen (122/2014) 13 §:n 2 momentissa ja 14 §:ssä.

10 §. Henkilötietojen käsittely Tullin muissa lakisääteisissä tehtävissä. Pykälässä säädetään Tullin oikeudesta käsitellä 4 §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja rajatarkastustehtävää, virka-aputehtävän suorittamista, säilytystilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämistä sekä muuta Tullille laissa säädettyä tehtävää varten.

Tullilain 31 §:n mukaan tullimiehellä on oikeus rajatarkastuksen toimittamiseen rajavartiolain 28, 28 a, 36 ja 38 §:ssä rajavartiomiehelle säädetyin toimivaltuuksin. Virka-avun antamisesta säädetään tullilain 100 §:ssä ja sen mukaan Tulli voi toimivaltuuksiensa rajoissa antaa pyynnöstä virka-apua toiselle viranomaiselle sen laissa säädetyin valvontavelvollisuuden toteuttamiseksi.

Rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 2 luvun 12 §:ssä säädetään Tullin säilyttämien vapautensa menettäneiden henkilöiden kohtelusta. Sen mukaan, pykälän 3 momentissa säädetyin poikkeuksin, Tullin säilyttämien pidätettyjen ja kiinniotettujen kohteluun sovelletaan poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annettua lakia (841/2006) ja tutkintavankeuslakia (768/2005). Tulli on myös vahvistanut hallinnoimiensa säilytystilojen järjestyssäännöt. Pykälässä säädettäisiin myös näihin Tullin lakisääteisiin säilytystilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen liittyviin tehtäviin liittyvästä henkilötietojen käsittelystä.

Esimerkkinä Tullille laissa säädetyistä muusta lakisääteisestä tehtävästä on poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annettu laki (687/2009), jonka 2 §:n 1 momentin mukaan Tulli PTR-viranomaisena voi pyynnöstä suorittaa toisen PTR-viranomaisen puolesta tämän tehtäväalueeseen kuuluvan yksittäisen rikostorjuntaan liittyvän toimenpiteen käyttäen niitä toimivaltuuksia, joita se saa käyttää omalla tehtäväalueellaan sille kuuluvissa rikostorjuntatehtävissä. Lisäksi ko. lain 8 §:n mukaan PTR-viranomaiset edistävät tehtäviensä ja toimivaltuuksiensa puitteissa toistensa tehtäviin kuuluvia yleisen järjestyksen ja turvallisuuden, tavaroiden maahantuonnin ja maastaviennin, henkilöiden maahantulon ja maastalähdön sekä ulkomaalaisten maassaolon laillisuuden valvontaa.

11 §. Teknisessä valvonnassa saatujen henkilötietojen käsittely. Pykälässä säädettäisiin Tullin oikeudesta käsitellä henkilötietoja, jotka on saatu tullilain 5 luvun 28 §:ssä tarkoitettussa teknisessä valvonnassa. Pykälän mukainen henkilötietojen käsittely käsittäisi myös biometriset tiedot. Lisäksi henkilötietoja olisi oikeus käsitellä myös automaattisessa kasvojen tunnistuksessa rikosten ennalta estämiseen, selvittämiseen, paljastamiseen tai syyteharkintaan saattamiseen liittyvään toimenpiteeseen taikka pakkokeinon käyttöön.

Tullilain 5 luvun 28 §:n 1 momentin mukaan teknisellä valvonnalla tarkoitetaan jatkuvaa tai toistuvaa ajoneuvoihin, ajoneuvon kuljettajiin, esineisiin, jalankulkijoihin tai yleisöön kohdistuvaa teknisellä laitteella tapahtuvaa katselua tai kuuntelua sekä äänen tai kuvan automaattista tallentamista. 2 momentin mukaan Tullilla on oikeus suorittaa teknistä valvontaa tullilainsäädännön ja muun lainsäädännön, jonka noudattamisen valvominen kuuluu Tullin toimivaltaan, noudattamisen valvomiseksi Suomen valtakunnan rajanylityspaikoilla sekä matkustajatermiinaaleissa, tavaraliikenteelle tarkoitetuilla satama-alueilla, tavaraliikenteelle tarkoitetuissa varastoissa ja muissa vastaavissa paikoissa ja tiloissa, joita Tulli saa valvoa, siitä ennalta ilmoitettuaan.

Pykälä poikkeaisi nykyisestä sääntelystä johtuen tämän lakiehdotuksen käyttötarkoitussidonnaisesta sääntelytavasta. Nykyisen Tullin henkilötietolaki 6 §:ssä säädetään rekisterikilpien ja konttien kuvaus- ja tunnistusjärjestelmästä (myöh. LIPRE) ja sen käyttötarkoituksesta. Järjestelmä on Tullin valtakunnalliseen käyttöön tarkoitettu pysyvä, automaattisen tietojenkäsittelyn avulla ylläpidettävä tietojärjestelmä, johon teknisessä valvonnassa Suomen valtakunnan rajan ylityspaikoilla saatavat rekisteri- ja muut tunnistetiedot sekä teknisen valvonnan kuvat kulku- neuvoista ja konteista tallentuvat. Ehdotuksen myötä LIPRE-järjestelmän käyttötarkoitus laajenisi nykyisestä rikosten estämisestä, selvittämisestä ja syyteharkintaan saattamisesta myös tulli- ja verovalvontaan. Käytännössä laajennuksen myötä järjestelmää voitaisiin hyödyntää myös tuonti- ja vientirajoituksia sekä verotus- ja tullimenettelyjä koskevien säännösten noudattamisen valvontaan. Muutos olisi omiaan estämään ennalta tullirikoksia ja lisäksi se myös sujuvoittaisi säännösten valvontaa automaatiota hyväksi käyttämällä.

LIPRE-järjestelmä on myös poliisin ja Rajavartiolaitoksen käyttöön tarkoitettu. Näiden viranomaisten oikeus käyttää kyseistä järjestelmää perustuu voimassa olevan lain 17 §:ään, jonka 1 momentin 5 ja 6 kohtien mukaan poliisille ja Rajavartiolaitokselle voidaan luovuttaa Tullin henkilörekistereistä henkilötietoja myös teknisen käyttöyhteyden avulla pykälässä tarkemmin mainittaviin käyttötarkoituksiin. Ehdotus ei muuttaisi poliisin tai Rajavartiolaitoksen mahdollisuutta hyödyntää järjestelmän tietoja nykyisestä ja siitä säädettäisiin tämän lakiehdotuksen 21 §:n 1 momentin 1 kohdassa.

Vaikka voimassa olevassa Tullin henkilötietolaissa on säännökset useasta rekisteristä eli tietojen tallennuspaikasta, ei siinä tai muuallakaan laissa kuitenkaan määritellä - rekisterikilpien ja konttien kuvaus- ja tunnistusjärjestelmää lukuun ottamatta - mihin rekisteriin tullilain 28 §:n nojalla kertynyt tallenneaineisto voidaan tallettaa.

Henkilöihin kohdistuvassa teknisessä valvonnassa kertyy yleensä aineistoa, josta ilmenee direktiivin 10 artiklassa tarkoitettuja erityisiä henkilötietoryhmiä sisältäviä tietoja. Sellaista tietoa ovat 3 artiklan 13 kohdan mukaisesti ainakin kasvokuvat, joiden perusteella luonnollinen henkilö voidaan tunnistaa tai tunnistaminen varmistaa. Tällaisen henkilötiedon käsittelylle 10 artikla asettaa erityisedellytyksiksi ensinnäkin sen, että sen on oltava ehdottoman välttämätöntä ja että rekisteröidyn oikeuksia ja vapauksia koskevat asianmukaiset suojatoimet on toteutettu. Lisäksi tällaisen käsittelyn tulee artiklan mukaan olla sallittua unionin oikeudessa tai jäsenvaltion lainsäädännössä.

Tullilainsäädännön ja muun Tullin toimivaltaan kuuluvan säännöksen noudattamisen valvomiseksi on välttämätöntä, että teknisen valvonnan tallenteista voidaan automaattisella käsittelyllä tunnistaa esimerkiksi tullirikoksista epäiltyjä taikka muutoin Tullin valvottavien säännösten vastaisesti toimineita henkilöitä. Tähän oikeuttavalla Tullin henkilötietolakiin otettavalla säännöksellä mahdollistettaisiin tullilain 28 §:n tarkoittaman teknisen valvonnan tavoitteen toteutumista.

Direktiivin 10 artiklassa olevat vaatimukset rekisteröidyn oikeuksia ja vapauksia koskevista suojatoimista toteutuisivat ensinnäkin jo sillä, että Tullin suorittama tekninen valvonta on tullilain 28 § 2 momentin mukaan mahdollista vain rajallisissa paikoissa. Säännöksen mukaan sitä voidaan toteuttaa Suomen valtakunnan rajanylityspaikoilla sekä matkustajaterminalleissa, tavaraliikenteelle tarkoitetuilla satama-alueilla, tavaraliikenteelle tarkoitetuissa varastoissa ja muissa vastaavissa paikoissa ja tiloissa, joita Tulli saa valvoa. Rekisteröidyn suojatoimia edistää myös se, että teknisestä valvonnasta on oltava tehtynä ennakkollinen ilmoitus.

Direktiivin 10 artiklan mukaisia rekisteröidyn suojatoimia varmistaa ennen kaikkea se, että tunnistettavia kasvokuvia sisältävien teknisen valvonnan tallenteiden säilytysaika olisi enintään 6 kuukautta. Jollei perustetta näiden tietojen käsittelemiseen esimerkiksi tutkinta- tai tiedustelutarkoituksiin olisi, ne poistettaisiin 6 kuukauden kuluessa, kun ne havaitaan tarpeettomiksi. Näin meneteltäisiin silloinkin, kun esimerkiksi samassa yhteydessä suoritettussa teknisessä valvonnassa tallentuneita tietoja ajoneuvojen rekisterikilvistä säilytettäisiin voimassaolevan lain 22 §:n mukaisella tavalla yhden vuoden ajan tallentumisvuoden päättymisestä.

12 §. Yhteensopiva henkilötietojen käsittely. EU:n uusi tietosuojalainsäädäntö edellyttää, että henkilötietoja käsitellään pääsääntöisesti vain siihen laissa säädettyyn tarkoitukseen, jota varten ne on kerätty. Periaate sisältyy jo voimassa olevaan henkilötietolakiin. Tietosuojalainsäädäntö mahdollistaa kuitenkin henkilötietojen käsittelyn myös muuhun tarkoitukseen, jos siitä säädetään laissa, ja käsittely on tarpeellista ja oikeasuhtaista. Ottaen huomioon perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön, sääntelyn olisi myös oltava riittävän yksityiskohtaista ja tarkkarajaista.

Ehdotetussa 12 §:ssä säädettäisiin 5–9 ja 10 ja 11 §:ssä tarkoitettujen tietojen yhteensopivasta käsittelystä. Ehdotetulla 12 §:llä korvattaisiin pääosin voimassa olevan lain 16 §:n 1–2 momentin säännökset, mutta säännöksiä laajennettaisiin ja tarkennettaisiin eräiltä osin. Pykälän 1 momentissa lueltaisiin tarkoitukset, joita pidettäisiin alkuperäisten käsittelytarkoitusten kanssa yhteensopivina käsittelytarkoituksina. Momentin 2, 6 ja 7 kohta vastaisivat asiallisesti voimassa olevaa lakia. Tietojen käsittely rikoksen selvittämiseksi olisi 2 kohdan mukaan mahdollista voimassa olevan 16 §:n 1 momentin 3 kohtaa vastaavasti ainoastaan, kun kyse on sellaisen rikoksen selvittämisestä, josta saattaa seurata vankeutta. Momentin 6 kohta vastaisi sisällöllisesti voimassa olevan 16 §:n 1 momentin 1 kohtaa, mutta kohdan sanamuotoa muutettaisiin vastaamaan henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden suojaamisen yhteydessä annetussa laissa sekä muualla lainsäädännössä omaksuttua terminologiaa. Momentin 7 kohdalla korvattaisiin 16 §:n 1 momentin 4 kohta.

Momentin 1 kohdan mukaan Tulli voisi käsitellä tietoja rikoksen ennalta ehkäisemiseksi ja paljastamiseksi. Tietojen käsittely rikoksen ennalta ehkäisemiseksi on sallittua myös voimassa olevan 16 §:n 1 momentin mukaan, mutta käsittely on rajoitettu vankeusuhkaisen rikoksen estämiseen. Momentin 3 ja 4 kohta olisivat voimassa olevaan lakiin nähden uusia. Momentin 5 kohdassa vastaisi sisällöltään osittain voimassa olevan 16 §:n 1 momentin 2 kohtaa, mutta kohdassa säädettäisiin välittömän ja vakavan yleistä turvallisuutta uhkaavan vaaran torjumisen sijaan hengelle, terveydelle tai vapaudelle aiheutuvan merkittävän vaaran estämisestä. Kohta sisältäisi aiemmasta poiketen käsittelyn perusteena myös huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon estämisen. Momentin 8–10 kohdat olisivat uusia säännöksiä. Momentin 8 kohdalla mahdollistettaisiin henkilötietojen käyttö virka-aputehtävän suorittamiseksi, 9 kohdalla Tullin toiminnan suuntaamiseksi ja 10 kohdalla Tullin perintätehtävissä.

Ehdotettujen 1, 4, 5 ja 9 kohdan mukaiset käsittelytarkoitukset vastaisivat sisällöltään Tullin rikostorjuntalain 3 luvun 53 §:n 4 ja 5 momentin ja pakkokeinolain 10 luvun 56 §:n 4 ja 5 momentin mukaisia säännöksiä salaisilla tiedonhankinta- ja pakkokeinoilla saatujen ylimääräisten tietojen käsittelystä. Ylimääräistä tietoa saa Tullin rikostorjunta- ja pakkokeinolain mukaan käyttää aina tullirikoksen estämiseksi, Tullin rikostorjunnan toiminnan suuntaamiseksi ja syyttömyyttä tukevana selvityksenä. Ylimääräistä tietoa saa käyttää myös hengelle, terveydelle tai vapaudelle aiheutuvan merkittävän vaaran taikka huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon estämiseksi. Tiedon käytöllä Tullin rikostorjunnan toiminnan suuntaamiseksi tarkoitettaisiin myös ehdotetussa 9 kohdassa tiedon välillistä hyödyntämistä niin, että tietoa ei käytetä näyttönä tai tiedonhankintakeinon käytön perusteena. Tiedon hyödyntäminen Tullin ri-

kostorjunnan toiminnan suuntaamiseksi voi liittyä esimerkiksi rikoksen estämiseen, paljastamiseen, analyysitoimintaan, esitutinnan aloittamiskynnyksen selvittämiseen tai esitutinnan suuntaamiseen (HE 224/2010 vp, s. 134).

Pykälän 2 momentissa huomioitaisiin viittaussäännöksellä henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain 5 §:n 3 momentin säännökset henkilötietojen käsittelystä yleisen edun mukaista arkistointia sekä tieteellistä, tilastollista tai historiallista tarkoitusta varten. Lisäksi 2 momentissa huomioitaisiin näihin verrattavissa olevat Tullin tarpeet käsitellä henkilötietoja laillisuusvalvonta-, analyysi-, suunnittelu- ja kehittämistoiminnassa. Henkilötietoja saisi nykyistä vastaavasti käyttää myös koulutustoiminnassa, jos ne ovat välttämättömiä koulutuksen toteuttamiseksi. Ehdotettu momentti vastaisi laillisuusvalvonta-, suunnittelu-, kehittämis- ja koulutustoiminnan osalta voimassa olevan lain 16 §:n 2 momenttia. Tämän säännöksen säilyttäminen on tärkeää, ottaen myös huomioon tarpeen vahvistaa Tullin tietojärjestelmien asianmukaista valvontaa. Momenttiin ehdotetaan selvyuden vuoksi lisättäväksi uutena kohtana analyysitoiminta, joka on luonteeltaan samankaltaista kuin voimassa olevassa 16 §:n 2 momentissa tarkoitettu suunnittelu- ja kehittämistoiminta. Tietojohdoista Tullin toimintaa tukevalla analyysitoiminnalla tarkoitettaisiin erityisesti rikollisuuden tilannekuvan ylläpitämiseksi ja rikollisuuden uhkakuvien ennakoidmiseksi suoritettavaa strategista analyysia, joka edellyttää mahdollisuuksia myös Tullin hallussa olevien henkilötietojen hyödyntämiseen. Momentissa tarkoitetuissa käsittelytarkoituksissa ei olisi kyse Tullin yksittäisen tehtävän suorittamisesta, vaan yleisemmästä tarpeesta käsitellä henkilötietoja tiettyihin tarkoituksiin.

Pykälän 3 momentissa täsmennettäisiin, että erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja saisi käsitellä tietojen alkuperäisen käsittelytarkoituksen lisäksi vain, kun se on käsittelytarkoituksen kannalta välttämätöntä.

3 luku. Tietojensaantioikeudet

13 §. *Tullin oikeus saada tietoja eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä.* Tietojensaantioikeuksien poistamista Tullin henkilötietolaista on arvioitu lakiehdotuksen valmistelun yhteydessä. Säännökset ehdotetaan kuitenkin toistaiseksi säilytettäväksi lukuun ottamatta eräitä tarkennuksia ja säädösviittauksiin esitettyjä korjauksia (1 momentti). 1 momentista on poistettu voimassa olevan lain 15 kohta, joka koskee tietojensaantioikeutta Ahvenanmaan maakunnan toimivaltaan kuuluvasta Ahvenanmaan huvivenerekisteristä. Tämän kohdan poisto perustuu perustuslakivaliokunnan lausuntoon (PeVL 2/2018 vp), jonka mukaan valtakunnan viranomaisen tiedoksisaantioikeuksista Ahvenanmaan maakunnan toimivaltaan kuuluvasta asiasta ei voida säätää valtakunnan lailla, vaan maakuntalailla tai sopimusasetuksella. 1 momenttiin on lisätty voimassaolevasta laista poiketen kohta 19, jonka mukaan Tullilla olisi oikeus saada myös hätäkeskustietojärjestelmästä hätäkeskusviranomaisen sekä hätäkeskustietojärjestelmää käyttävien viranomaisten tallettamat tiedot henkilön oman turvallisuuden tai viranomaisen henkilöstön työturvallisuuden kannalta tarpeellisista tiedoista. Nykyisellään näihin hätäkeskusjärjestelmässä oleviin tietoihin on oikeus niillä viranomaisilla, jotka Hätäkeskuslaitos on hälyttänyt tehtävään. Tullilla on oikeus saada näitä tietoja vain poliisilta ja Rajavartiolaitokselta voimassaolevan Tullin henkilötietolain perusteella.

Tullin rikostorjuntalain 2 luvun 14 §:n 1 momentin mukaan Tullilla on oikeus saada tullirikoksen estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi tarvittavat tiedot yhteisön jäsentä, tilintarkastajaa, toimitusjohtajaa, hallituksen jäsentä tai työntekijää velvoittavan yrityksen, pankki- tai vakuutuslaitoksen estämättä. Ehdotetun 13 §:n 1 momentin matkustajatietoja koskeva 1 kohta vastaisi voimassa olevan lain 13 §:n 1 momentin 1 kohtaa, joka täydentää Tullin oi-

keutta saada yksittäistapauksessa matkustajatietoja rikosten estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi. Oikeus saada kohdassa tarkoitettuja matkustajatietoja teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona koskee kaikkia liikenteenharjoittajia liikennemuodosta riippumatta. Edellä mainitut tiedot ovat tarpeellisia esimerkiksi vaarallisten aineiden kuljettamista koskevien säännösten ja määräysten valvomiseksi, kuten esimerkiksi laivaliikenteessä, jossa epäasianmukaisesti kuljetettavat vaaralliset aineet muodostavat merkittävän riskin ihmisille, omaisuudelle ja ympäristölle. Momentissa tarkoitettut rekisteritiedot ovat keskeisessä asemassa tehtäessä esimerkiksi tullirikostorjunnassa käytettävää riskianalyysiä. Myös tullirikosten esitutkinnassa on usein tärkeää saada tietoja kyseisistä rekistereistä. Kohdan mukaisesti saatuja tietoja säilytettäisiin Tullin hallussa vain tietojen käsittelyn edellyttämän lyhyen ajan, jonka jälkeen tiedot hävitettäisiin. Matkustajatietojen käsittelyn jatkaminen edellyttäisi jatkossa 2 luvussa säädettyjen käsittelyedellytysten täyttymistä.

Matkustajatietoja koskevaan 1 kohtaan ehdotetaan selvyyden vuoksi lisättäväksi informatiivinen viittaus lentoliikenteen matkustajarekisteritietojen käytöstä terrorismin ja vakavan rikollisuuden torjunnassa annettavaan lakiin (/) (HE 55/2018 vp), jossa säädettäisiin Tullin oikeudesta saada tietoja lentoliikenteen matkustajarekisteristä. Matkustajarekisteridirektiivi ja lentoliikenteen matkustajarekisteritietojen käytöstä terrorismin ja vakavan rikollisuuden torjunnassa annettava laki eivät rajoita muuhun lainsäädäntöön perustuvaa tiedonsaantioikeutta tai tietojen käsittelyä eivätkä tietojenvaihtoa ulkomaanliikenteen matkustajista, vaan asettavat täsmennetyt tietojen luovuttamisvelvoitteen lentoliikenteen harjoittajille.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säilytettäväksi voimassa olevan lain mukainen Tullin oikeus saada ja muutoin käsitellä tietoja tullilain 31 §:ssä tarkoitettua rajatarkastusta varten, noudattaen mitä henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain (579/2005) 22 §:ssä säädetään rajavartiolaitoksen oikeudesta saada ja muutoin käsitellä tietoja rajaturvallisuuden ylläpitämistä varten.

Pykälän 1 momentissa tarkoitettujen tietojensaantioikeuksien säilyttämistä ehdotetussa muodossa puoltaa mm. tarve säilyttää voimassa olevan lain 13 §:ssä Tullille säädetty oikeus tietojen saamiseen maksutta. Maksutonta tiedonsaantia koskevaa sääntelyä ei pääsääntöisesti sisälly tiedonluovutusta koskeviin säännöksiin. Maksuttomuudesta säädettäisiin ehdotetun pykälän 3 momentissa. Sääntelyn poistaminen on erältä osin arvioitu lakiteknisesti ongelmalliseksi ratkaisuksi myös siitä syystä, että tiedonsaantioikeutta vastaavaa luovutussäännöstä ei olisi mahdollista sijoittaa mihinkään voimassa olevaan erityislakiin. Sääntelyn säilyttämistä tukee lisäksi voimassa olevan lain 13 §:ssä säädetty mahdollisuus uhkasakon asettamiseen tiedonsaantioikeuden tehosteeksi tietyissä tilanteissa. Uhkasakon asettamisesta säädettäisiin ehdotetussa 19 §:ssä. Osa tiedonsaantioikeuksista olisi kuitenkin mahdollista poistaa myöhemmissä hankkeissa, mikäli sääntelyä olisi tarkasteltava uudelleen esimerkiksi julkisen hallinnon tiedonhallinnan sääntelyyn ehdotettavien laajempien muutosten toteuttamiseksi (esimerkiksi hanke VM183:00/2017).

Pykälän 4 momentissa asetettaisiin Tullille velvollisuus antaa henkilötietoja luovuttaneelle rekisterinpitäjälle tieto saamiensa henkilötietojen käsittelystä. Säännös vastaisi tältä osin sanamuodon tarkistusta lukuun ottamatta voimassa olevan lain 13 §:n 4 momenttia. Pykälä ei kuitenkaan sisältäisi voimassa olevan lain 13 §:n 4 momentissa Tullille asetettua velvoitetta varmistaa vastaanotettujen henkilötietojen tarpeellisuus, jos henkilötietoja on luovutettu pyytämättä. Rekisterinpitäjän velvollisuudesta käsitellä vain asianmukaisia ja tarpeellisia henkilötietoja sekä velvollisuudesta poistaa tarpeettomat henkilötiedot ilman aiheutonta viivytystä säädetään tietosuojasetuksessa sekä henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden yhteydessä annetussa laissa.

14 §. *Muiden viranomaisten tietojen luovuttaminen Tullille suoraikäyttöisesti tallettamalla tai tietojoukkona tallettamista varten.* Pykälän 1 momentin luettelo vastaisi pääosin voimassa olevan lain 14 §:n 1 momentin luetteloa. Momenttiin lisättäisiin uutena 3 kohtana Suojelupoliisi, jonka teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona tapahtuva tiedonvaihto Tullin kanssa perustuisi jatkossa tämän lain 3 luvun tietojen luovuttamista ja tiedonsaantioikeuksia koskevaan sääntelyyn. Suojelupoliisi voisi luovuttaa tietoja Tullin henkilörekistereihin myös suoraikäyttöisesti tallettamalla tai tietojoukkona tallettamista varten siten kuin rekisterinpitäjän kanssa sovi-taan. Ehdotetulla 3 kohdalla huomioitaisiin Suojelupoliisin muuttunut asema sisäministeriön alaisena poliisiyksikkönä. Momenttiin lisättäisiin uutena myös 5 kohta, jonka mukaan myös Metsähallituksen erätarkastaja voi luovuttaa tietoja Tullille toimivaltaansa kuuluvassa eräval-vonnassa kirjattuja tarpeellisia toimenpidetietoja.

Pykälän 2 momentissa asetettaisiin 13 §:ää vastaavasti velvollisuus antaa tieto henkilötiedot luovuttaneelle rekisterinpitäjälle niiden käsittelystä sekä varmistaa vastaanotettujen henkilötie-tojen tarpeellisuus. Momentti vastaisi voimassa olevan lain 14 §:n 2 momentin säännöstä. Py-kälä ei kuitenkaan sisältäisi voimassa olevan lain 14 §:n 2 momentissa Tullille asetettua velvoi-tetta varmistaa vastaanotettujen henkilötietojen tarpeellisuus, jos henkilötietoja on luovutettu pyytämättä. Rekisterinpitäjän velvollisuudesta käsitellä vain asianmukaisia ja tarpeellisia hen-kilötietoja sekä velvollisuudesta poistaa tarpeettomat henkilötiedot ilman aiheetonta viivytystä säädetään tietosuoja-asetuksessa sekä henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden yhteydessä annetussa laissa.

15 §. *Uhkasakko.* Ehdotettu 15 § vastaa voimassa olevan lain 31 §:n sääntelyä. Tullilla olisi 13 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan oikeus saada yhteisöjen ja yhtymien rekistereistä matkus-tajia, kulkuneuvon henkilökuntaa ja muita henkilöitä sekä kulkuneuvoja ja kuljetettavia tava-roita koskevat tarvittavat tiedot tullirikosten estämiseksi, paljastamiseksi, selvittämiseksi ja syy-teharkintaan saattamiseksi sekä etsintäkuulutettujen tavoittamiseksi. Tietojen ja niiden oikea-aikainen saaminen on ulkomaan matkustaja- ja tavaraliikenteeseen kohdistuvan tullirikostor-junnan onnistumiseksi tärkeää. Tiedon saantiin liikenteen

harjoittajilta toisinaan liittyvien käytännön vaikeuksien vuoksi Tullin tiedonsaantipyynnön te-hosteeksi olisi voimassa olevan lain mukaisesti tarpeen voida tarvittaessa asettaa ja tuomita uh-kasakko ehdotetun pykälän mukaisesti. Ehdotetun 13 §:n 1 momentin 8 kohdan mukaan Tullilla olisi oikeus saada majoitustoiminnan

harjoittajilta ja poliisilta majoitus ja ravitsemistoiminnasta annetun lain 6 §:n 1 momentissa tar-koitettuja tietoja tullirikostorjuntaa varten. Uhkasakko voitaisiin asettaa 13 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettulle yhteisölle tai yhtymälle tai momentin 8 kohdassa tarkoitettulle majoitus-toiminnan harjoittajalle, joka kieltäytyy antamasta lainkohdassa tarkoitettuja Tullin pyytämiä tietoja tai joka perusteettomasti vaikeuttaa mainittujen tietojen saamista. Momentin 8 kohdan mukaan Tulli saisi kyseisiä tietoja myös poliisilta.

16 §. *Kolmannelta valtiolta, kansainväliseltä järjestöltä tai virastolta saatujen henkilötietojen käsittely.* Säännös vastaisi osittain voimassa olevan lain 27 §:ää, jonka 3—5 momentit ehdo-teaan kuitenkin poistettavaksi tarpeettomina, koska niiden vaatimukset sisältyisivät henkilötieto-jen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden yhteydessä annettavaan lakiin. Ehdo-tettu 16 § koskisi vain kolmannelta valtiolta, kansainväliseltä järjestöltä tai virastolta saatujen henkilötietojen käsittelyä. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin voimassa olevan 27 §:n 1 mo-menttia vastaavasti salassapito- ja vaitiolovelvollisuudesta sekä velvollisuudesta noudattaa hen-kilötietojen luovuttajan asettamia rajoituksia henkilötietojen käytölle. Momentti sisältäisi pää-säännön, jonka tarkoituksena olisi varmistaa luottamus kansainvälisessä yhteistyössä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin mahdollisuudesta käyttää vastaanotettuja henkilötietoja muuhun kuin niiden alkuperäiseen tarkoitukseen silloin, kun 1 momentissa tarkoitettuja rajoituksia ei ole asetettu, ja jokin ehdotetun 12 §:n 1 momentissa luetelluista edellytyksistä täyttyy. Säännös vastaisi pääosin voimassa olevan lain 27 §:n 2 momenttia 12 §:n perusteluista ilmenevin laajennuksin.

4 luku. Henkilötietojen luovuttaminen

Luvussa säädettäisiin teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona tapahtuvasta henkilötietojen luovuttamisesta muille viranomaisille ja tietojen luovuttamisesta yleisen tietoverkon välityksellä. Luku sisältäisi myös kansainväliseen tiedonvaihtoon liittyviä säännöksiä.

Siltä osin kuin kyse on tietosuojadirektiivin ja sen täytäntöönpanolain soveltamisalaan kuuluvasta käsittelystä, henkilötietojen luovuttamiseen kolmansiin maihin ja kansainvälisille järjestöille sovellettaisiin rikosasioiden henkilötietolain 7 lukua. Ehdotettu 4 luku sisältäisi tarvittavat täydentävät säännökset tietojen luovuttamisesta kolmansiin maihin ja kansainvälisille järjestöille. Luvussa säädettäisiin myös tietojen luovuttamisesta Euroopan unionin jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisille. Lisäksi luvussa huomioitaisiin voimassa olevan lain tavoin myös lainvalvontaviranomaisten käytössä olevat EU:n laajuiset tietojärjestelmät. Kansainväliseen tulliviranomaisten yhteistyöhön liittyvää henkilötietojen luovuttamista koskeviin säännöksiin ei ehdoteta merkittäviä sisällöllisiä muutoksia verrattuna voimassa olevan Tullin henkilötietolain säännöksiin.

Ehdotettu 4 luku sisältäisi myös säännöksiä yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamisalaan kuuluvasta henkilötietojen luovuttamisesta. Tältä osin sääntelyssä olisi kyse asetuksen 6 artiklassa tarkoitetuista erityisistä säännöksistä, joilla mukautetaan asetuksen sääntöjen soveltamista. Erietyiset säännökset voivat 6 artiklan mukaan koskea myös henkilötietojen luovuttamista. Ehdotettujen säännösten suhdetta tietosuoja-asetuksen kansalliseen liikkumavaraan käsitellään tarkemmin yleisperusteluiden x luvussa / edellä 2 §:n perusteluiden yhteydessä / säätämisyjärjestysperusteluissa.

Henkilötietoja voitaisiin 4 luvun säännösten mukaan luovuttaa salassapitosäännösten estämättä. Tietoja luovutettaessa olisi kuitenkin kaikissa tilanteissa huomioitava henkilötietojen suojaa koskevat säännökset. Henkilötietojen luovuttamiseen yksittäistapauksissa (muuten kuin teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona) sovellettaisiin nykyistä vastaavasti Tullin rikostorjuntalain 4 luvun salassapitosääntelyä.

17 §. *Henkilötietojen luovuttaminen toiselle henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetussa laissa tarkoitetulle toimivaltaiselle viranomaiselle.* Pykälässä säädettäisiin rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitetuille toimivaltaisille viranomaisille käsittelytarkoituksiin, jotka kuuluvat mainitun lain soveltamisalaan. Rikosasioiden tietosuojalakia sovellettaisiin poliisin, syyttäjien, yleisten tuomioistuinten, Rikosseuraamuslaitoksen, Tullin, Rajavartiolaitoksen ja muiden toimivaltaisten viranomaisten käsittellessä henkilötietoja, kun kysymys on rikoksen ennalta estämisestä, paljastamisesta, selvittämisestä tai syyteharkintaan saattamisesta, rikokseen liittyvästä syyttäjän toiminnasta, rikosasian käsittelemisestä tuomioistuimessa, rikosoikeudellisen seuraamuksen täytäntöönpanemisesta taikka yleiseen turvallisuuteen kohdistuvilta uhkilta suojelemisesta tai tällaisten uhkien ehkäisemisestä. Lakia sovellettaisiin kansallisen ratkaisun pohjalta myös Puolustusvoimien, poliisin ja Rajavartiolaitoksen käsitellessä henkilötietoja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä.

Pykälän 1 momentin 1 kohdassa ehdotetaan säädettäväksi henkilötietojen luovuttamisesta poliisille ja Rajavartiolaitokselle. Säännöksessä huomioitaisiin henkilötietojen luovuttaminen käsittelytarkoituksiin, jotka liittyvät rikosten ennalta estämiseen, paljastamiseen, selvittämiseen ja syyteharkintaan saattamiseen rikosasioiden tietosuojalain 1 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla. Säännös mahdollistaisi myös henkilötietojen luovuttamisen Rajavartiolaitokselle direktiivin täytäntöönpanolain 1 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa. Tietoja voitaisiin siten luovuttaa Rajavartiolaitokselle myös rajavartiolain 3 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettuihin tehtäviin, jotka liittyvät kansallisen turvallisuuden suojaamiseen. Momentin 2 kohdassa säädettäisiin henkilötietojen luovuttamisesta Suojelupoliisille, jolle tietoja voitaisiin luovuttaa Suojelupoliisin lakisääteisten tehtävien suorittamista varten. Momentin 3 kohdassa huomioitaisiin henkilötietojen luovuttaminen Puolustusvoimille sekä direktiivin täytäntöönpanolain 1 §:n 1 momentin että 2 momentin mukaisesti käsittelytarkoituksiin.

Lisäksi momentissa täsmennettäisiin muut rikosasioiden tietosuojalain soveltamisalalla toimivaltaiset viranomaiset. Näiden viranomaisten osalta henkilötietoja voitaisiin luovuttaa rikosasioiden tietosuojalain 1 §:n 1 momentin mukaisesti tarkoituksiin momentin 4-8 kohdassa tarkemmin säädettyllä tavalla. Tältä osin luovutussäännökset vastaisivat pääosin voimassa olevan lain 17 §:n 11, 12 ja 14 kohtia. Momentin 4 kohdassa huomioitaisiin syyttäjien suorittama henkilötietojen käsittely, 5 kohdassa tuomioistuinten suorittama henkilötietojen käsittely, 6 kohdassa Oikeusrekisterikeskuksen suorittama henkilötietojen käsittely, 7 kohdassa Rikosseuraamuslaitoksen suorittama henkilötietojen käsittely ja 8 kohdassa oikeushallintoviranomaisten ja sotilasviranomaisten tekemiensä etsintäkuulutuksien seuraamiseksi suorittama käsittely.

Henkilötiedot saisi luovuttaa pykälässä tarkoitetuille viranomaisille teknisen käyttöyhteyden välityksellä tai tietojoukkona. Pykälässä tarkoitetuissa tilanteissa teknisen käyttöyhteyden kautta luovuttaminen olisi käytännössä pääsääntö.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja koskevasta tiukemmasta käsittelykynnyksestä. Säännös vastaisi rikosasioiden tietosuojalain 11 §:ssä säädettyä käsittelykynnystä.

18 §. Muu henkilötietojen luovuttaminen viranomaisille. Pykälässä säädettäisiin henkilötietojen luovuttamisesta teknisen käyttöyhteyden välityksellä tai tietojoukkona muihin kuin rikosasioiden tietosuojalain soveltamisalaan kuuluihin käsittelytarkoituksiin. Pykälä sisältäisi säännökset henkilötietojen luovuttamisesta myös rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitetuille toimivaltaisille viranomaisille käsittelytarkoituksiin, joihin ei sovelleta mainittua lakia. Pykälän 1 momentissa luettelaisiin viranomaiset, joille Tulli saisi luovuttaa henkilötietoja teknisen käyttöyhteyden avulla. Momentissa säädettäisiin myös niistä henkilötietojen käsittelytarkoituksista, joihin henkilötietoja saisi luovuttaa. Säännökset vastaisivat sisällöltään pääosin voimassa olevan lain 17 §:ää eräitä tarkennuksia lukuun ottamatta.

Ehdotetun 1 momentin luettelo ei olisi tyhjentävä eikä rajoittaisi muualla laissa olevien tiedon luovuttamista tai tiedonsaantia koskevien säännösten soveltamista. Oikeus luovuttaa tietoja pykälän mukaisesti ei toisaalta myöskään edellyttäisi, että vastaanottavan viranomaisen lainsäädännössä säädetään vastaavasta tiedonsaantioikeudesta, vaan tietojen luovuttaminen olisi mahdollista ehdotetun 18 §:n nojalla myös ilman vastaanottajalle muualla laissa säädettyä tiedonsaantioikeutta. Tullin henkilötietojen luovuttamisesta tai tiedonsaannista teknisen käyttöyhteyden välityksellä olisi kuitenkin perustuslakivaliokunnan kannanottojen mukaisesti aina säädetävä laissa.

Henkilötietojen luovuttamiseen muille viranomaisille yksittäistapauksissa (muuten kuin teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona) sovellettaisiin jatkossakin lakiehdotuksen sijaan

Tullin rikostorjuntalain 4 luvun 2 §:n säännöksiä salassa pidettävän tiedon antamisesta viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle yhteisölle. Lisäksi julkisia tietoja voitaisiin luovuttaa muille viranomaisille myös tietojoukkona muissakin kuin 18 §:n 1 momentin mukaisissa tapauksissa. Myös näissä luovutustilanteissa olisi kuitenkin huomioitava henkilötietojen suojaa koskevat säännökset.

Ehdotuksessa pykälän 2 momentiksi säädettäisiin, että 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettuun hätäkeskusjärjestelmään voidaan luovuttaa talletettavaksi myös Tullin henkilötietoja sisältäviä resurssitietoja. Esimerkiksi onnettomuustilanteita varten hätäkeskusjärjestelmässä tarvitaan tietoja tilannetta varten käytettävissä olevien tullimiesten määrästä ja myös tieto heidän henkilöllisyydestään. Esimerkiksi meripelastustoimintaa koskevassa lainsäädännössä on myös Tullille osoitettuja tehtäviä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin henkilötietojen vastaanottajalle velvollisuus esittää rekisterinpitäjälle luotettava selvitys henkilötietojen asianmukaisesta suojaamisesta ennen kuin henkilötietoja luovutetaan. Pykälän 4 momentissa säädettäisiin velvollisuudesta mahdollisuuksien mukaan varmentaa luovutettavien tietojen laatu ja tarvittaessa lisätä tietoja, joiden avulla vastaanottaja voi arvioida tietojen oikeellisuutta, täydellisyyttä, ajantasaisuutta ja luotettavuutta. Virheellisten tai lainvastaisesti luovutettujen tietojen luovuttamisesta olisi myös viipymättä ilmoitettava vastaanottajalle. Vaatimuksilla pyritäisiin takaamaan sekä rekisterinpitäjän että tiedon vastaanottajien mahdollisuudet varmistaa, että henkilötietoja käsitellään tietosuojalainsäädännön edellyttämällä tavalla. Rekisterinpitäjän olisi myös huomioitava luovutustilanteissa henkilötietojen käsittelyä koskevat erityiset edellytykset, jotka perustuvat henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettavaan lakiin tai yleiseen tietosuojasetukseen. Näitä olisivat muun muassa toiselta viranomaiselta tai toisesta valtiosta vastaanotettuihin henkilötietoihin liittyvät käyttörajoitukset, joista olisi tehtävä merkintä.

19 §. Henkilötietojen luovuttaminen yleisen tietoverkon välityksellä. Pykälässä säädettäisiin Tullin oikeudesta luovuttaa henkilötietoja yleisen tietoverkon välityksellä. Tiedot voitaisiin luovuttaa ehdotetussa pykälässä tarkoitetuissa tilanteissa sen estämättä, mitä julkisuuslain 16 §:n 3 momentissa säädetään. Pykälän säännös olisi Tullille uusi. Tulli saisi ehdotetun säännöksen perusteella luovuttaa henkilötietoja yleisen tietoverkon välityksellä yleisön tietoon saattamiseksi ja yleisövihjeiden saamiseksi tilanteissa, joissa tietojen luovuttaminen on tarpeen rikosten ennalta estämiseksi, omaisuuden omistajalleen palauttamiseksi tai tutkinnallisista syistä. Tietojen luovuttamistapa rajattaisiin yksityisyyden suojan takaamiseksi yksittäisiin hakuihin. Tulli voisi luovuttaa henkilötietoja 1 momentin nojalla ainoastaan siten, että tiedot olisivat haettavissa yleisessä tietoverkossa olevan palvelun kautta ennalta määritellyjä hakuehtoja käyttäen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin Tullin oikeudesta luovuttaa henkilötietoja yleisen tietoverkon välityksellä yleisön tietoon saattamiseksi ja yleisövihjeiden saamiseksi muuten kuin yksittäisinä hakuihin. Säännöksen tarkoituksena on mahdollistaa rikoksia koskeva tiedotus Tullin internet-sivuilla. Yleisen tietoverkon välityksellä voitaisiin luovuttaa ainoastaan henkilötietoja, joista olisi asian kiireellisyyden, vaaratilanteen, rikosten ennalta estämisen, omaisuuden omistajalleen palauttamisen tai tutkinnallisten syiden vuoksi tarpeen erityisesti tiedottaa. Tietojen luovuttamisen edellytykset olisi rajattu 1 momenttia tiukemmin, koska momentin perusteella tapahtuvaa luovuttamista ei ehdoteta rajattavaksi yksittäisiin hakuihin. Yleiseen tietoverkkoon luovutettavien henkilötietojen määrä olisi kuitenkin rajoitettava mahdollisimman suppeaksi.

20 §. Henkilötietojen luovuttaminen Euroopan unionin jäsenvaltion ja Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion lainvalvontaviranomaiselle. Pykälän 1 momentissa huomioitaisiin niin sanottu tietojen saatavuusperiaate, jonka mukaan henkilötietojen ja muiden tietojen tulisi olla toisen EU:n jäsenvaltion lainvalvontaviranomaisen saatavilla samoin edellytyksin kuin ne ovat Tullin käytettävissä rikoksen ennalta estämiseen, paljastamiseen ja selvittämiseen. Säännös vastaisi pääosin voimassa olevan lain 26 §:ää. Voimassa olevassa laissa tietojen luovuttamista Euroopan unionin jäsenvaltion lainvalvontaviranomaisille on kuitenkin tietyiltä osin rajattu tiukemmin kuin Tullin mahdollisuuksia käsitellä henkilötietoja muuhun kuin alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen. Tietoja voitaisiin siten ehdotetun säännöksen nojalla tietyissä tilanteissa luovuttaa voimassa olevaa sääntelyä laajemmin. Laajempaa mahdollisuutta tietojen luovuttamiseen merkitsisivät tietojen saatavuusperiaatteen vuoksi myös Tullille 12 §:ssä ehdotetut laajemmat mahdollisuudet tietojen yhteensopivaan käsittelyyn. Tiedot voitaisiin luovuttaa sähköisesti tai tietojoukkona. EU:n jäsenvaltioiden tulli- ja muut lainvalvontaviranomaiset käyttävät tiedonvaihtoon suojattua kanavaa.

Pykälän 2 momentti sisältäisi informatiivisen viittauksen Euroopan unionin jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten välisen tietojen ja tiedustelutietojen vaihdon yksinkertaistamisesta tehdyn puitepäättöksen lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäättöksen soveltamisesta annettuun lakiin (26/2009) sen varmistamiseksi, että puitepäättös on asianmukaisesti pantu täytäntöön henkilötietojen luovuttamisen osalta. Puitepäättöksen täytäntöönpanolaki olisi erityissäädös suhteessa lakiehdotukseen.

21 §. Henkilötietojen luovuttaminen Schengenin tietojärjestelmää käyttävälle valtiolle ja Schengenin tietojärjestelmään. Pykälässä säädettäisiin Tullin oikeudesta luovuttaa henkilötietoja Schengenin järjestelmää käyttävien valtioiden toimivaltaisille viranomaisille sekä Schengenin tietojärjestelmään talletettavaksi. Lisätiedot olisi luovutettava Sirene-toimistona toimivan keskusrikospoliisin välityksellä. Säännös olisi luonteeltaan informatiivinen.

22 §. Henkilötietojen luovuttaminen Europolin tietojärjestelmiin. Pykälä sisältäisi informatiivisen viittauksen Europol-asetukseen ja sitä täydentävään lakiin Euroopan unionin lainvalvontayhteistyö-virastosta (214/2017).

23 §. Tietojen luovuttamisesta päättäminen. Pykälässä säädettäisiin päätöksenteosta, joka koski oikeutta luovuttaa Tullin henkilörekisterin tietoja tietojoukkona tai teknisen käyttöyhteyden avulla sekä 3 luvussa tarkoitettujen viranomaisten oikeutta luovuttaa näillä keinoilla henkilötietoja Tullin tietojärjestelmään (1 momentti). Kun tietoja luovutetaan teknisen käyttöyhteyden avulla, rekisterinpitäjän on vaikeampi valvoa henkilötietojen suojaamista ja käyttöä. Teknisen käyttöyhteyden avulla tapahtuvasta tietojen luovuttamisesta sovittaisiin nykyistä vastaavasti aina erikseen rekisterinpitäjän ja tietojen luovuttajan tai vastaanottajan välillä. Ehdotetun 4 luvun säännökset eivät siten itsessään loisi esimerkiksi vastaanottajille oikeutta saada Tullin henkilötietoja teknisen käyttöyhteyden avulla ilman erillistä päätöstä. Päätöksen tietojen luovuttamisesta tekisi rekisterinpitäjä tai rekisterinpitäjän tähän tehtävään määräämä Tullin toimintayksikkö. Rekisterinpitäjä voisi kussakin tapauksessa erikseen arvioida, onko teknisen käyttöyhteyden avaaminen perusteltua. Pykälän 2 momentin mukaan luovuttamisesta päätettäessä olisi voimassa olevan lain 18 §:n 2 momenttia vastaavasti otettava huomioon luovutettavien tietojen laatu.

5 luku. Henkilötietojen poistaminen, tarkistaminen ja arkistointi

24 §. Rikosasiaan liittyvien henkilötietojen poistaminen. Pykälä korvaisi ne voimassa olevan lain 19 §:n säännökset, jotka koskevat rikosten esitutkintaan liittyvien tietojen ja tuntomerkki-

tietojen poistamista. Henkilötietojen säilytysaikoihin ei esitetä suuria muutoksia voimassa olevaan lakiin verrattuna. Tietojen poistamista koskevia säännöksiä ehdotetaan kuitenkin edelleen yksinkertaistettavaksi ja selkeytettäväksi. Ehdotetussa 24 §:ssä säädettäisiin rikosilmoitusten tietojen ja tuntomerkitietojen poistamisen lisäksi myös muiden rikosasiaan liittyvien henkilötietojen poistamisesta. Rikosasiaan liittyvillä henkilötiedoilla tarkoitettaisiin kaikkia esitutkintatarkoituksiin kerättyjä henkilötietoja, joiden poistamisajat on tarkoituksenmukaista yhdenmukaistaa rikosilmoitusta koskevien tietojen poistamisaikojen kanssa. Esimerkiksi tutkinnallisiin tarkoituksiin liittyvät kuulutustiedot poistettaisiin jatkossa noudattaen sen rikosasian säilytysaikaa, johon tiedot liittyisivät. Säilytysajat olisivat edelleen porrastettuja sen mukaan, miten törkeästä teosta on kysymys. Lisäksi säännöksessä huomioitaisiin alaikäisten rikolliseen tekoon syyllistyneiden henkilöiden haavoittuvampi asema.

Pykälän 1 momentin mukaisesti rikosasian tiedot poistettaisiin viiden vuoden kuluttua rikosilmoituksen siirtämisestä syyttäjälle, kun ilmoituksen törkeimmästä epäilystä rikoksesta voi seurata sakkoa tai kun asia on siirretty syyttäjälle rangaistusmääräyksen antamista varten, kymmenen vuoden kuluttua, kun ilmoituksen törkeimmästä epäilystä rikoksesta voi seurata enintään viiden vuoden vankeusrangaistus, ja kahdenkymmenen vuoden kuluttua, kun ilmoituksen törkeimmästä epäilystä rikoksesta voi seurata yli viisi vuotta vankeutta. Muun rikosasian tiedot poistettaisiin 2 momentin mukaan yhden vuoden kuluttua viimeisimmän epäillyn rikoksen syyteoikeuden vanhentumisesta, aikaisintaan kuitenkin viiden vuoden kuluttua rikosasian kirjaamisesta. Vähintään viiden vuoden säilytysaika olisi tarpeen sekä asianomistajan että Tullin virkamiehen oikeusturvan takaamiseksi. Edellä 1 tarkoitettuja tietoja ei kuitenkaan 3 momentin mukaan poistettaisi, jos rikoksen syyteoikeus ei ole vanhentunut. Näillä säilytysajoilla varmistettaisiin, että sakkorikosten tiedot säilyvät Tullin tietojärjestelmässä vähintään sen ajan kuin asian käsittely ja lainvoimaisen ratkaisun saaminen oikeuslaitoksessa kestää.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin rikoksesta epäiltyjen henkilöiden tunnistamiseksi, rikoksen selvittämiseksi ja rikoksentekijöiden rekisteröimiseksi talletettujen henkilötuntomerkkien ja muiden henkilötietojen poistamisesta. Tiedot poistettaisiin viimeistään kymmenen vuoden kuluttua viimeisen rikoksesta epäiltyä henkilöä koskevan merkinnän tekemisestä. Tiedot poistettaisiin kuitenkin viimeistään kymmenen vuoden kuluttua rekisteröidyn kuolemasta, jos törkeimmästä rekisteröintiperusteena käytetystä rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vähintään vuosi vankeutta. Esitetyillä muutoksilla lyhennettäisiin voimassa olevan lain mukaisia poistoaikoja huomattavasti lievempien rikosasioiden osalta. Tunnistamattomiksi jääneiden rikokseen liittyvän tuntemattoman tekijän taltioitujen jälkien poistamisesta ei enää säädettäisi erikseen, vaan tiedot poistettaisiin 2 momentin mukaista muun rikosasian poistoaikaa noudattaen vuoden kuluttua rikoksen syyteoikeuden vanhentumisesta.

Pykälän 5 momentissa huomioitaisiin alaikäiset rikoksentekijät. Momentin tarkoituksena on varmistaa lapsen edun huomioon ottaminen lapsen oikeuksien yleissopimuksen mukaisesti. Voimassa olevan lain 22 §:n 2 momentin mukaan rekisteröidyn, joka oli rikoksen tekohetkellä alle 15-vuotias, tiedot poistetaan hänen täytettyään 18 vuotta, ellei hän 15 vuotta täytettyään ole syyllistynyt rikokseen. Tietoja ei kuitenkaan tällä perusteella poisteta, jos ilmoitukseen liittyy muita syylliseksi epäiltyjä, joiden tietoja ei vielä poisteta tai jokin merkinnöistä koskee rikollista tekoa, josta on seuraamukseksi säädetty ainoastaan vankeutta. Mainitun säännöksen asianmukainen toteuttaminen on kuitenkin osoittautunut ongelmalliseksi. Voimassa olevan poistosäännön merkitys rekisteröidyn yksityisyyden suojan kannalta jäisi myös pieneksi sen takia, että alle 15-vuotiaita koskevissa rikosilmoituksissa on useissa tapauksissa muitakin kirjattuja henkilöitä, minkä takia poistosääntö johtaisi käytännössä tietojen poistamiseen vain vähäisellä osalla alle 15-vuotiaana rekisteröidyistä. Ehdotetun 5 momentin mukaan alle 15-vuotiaiden rekisteröityjen tuntomerkitiedot poistettaisiin viimeistään viiden vuoden kuluttua viimeisen rikoksesta epäiltyä henkilöä koskevan merkinnän tekemisestä, ellei jokin merkinnöistä koske rikosta, josta on

seuraamukseksi säädetty ainoastaan vankeutta. Muutoin alle 15-vuotiaiden rekisteröityjen tiedot poistettaisiin noudattaen ehdotetun 33 §:n yleisiä säännöksiä. Esimerkiksi rikosilmoitus, jossa kirjattuna on ainoastaan alle 15-vuotias henkilö, poistettaisiin 2 momentin mukaisesti viiden vuoden kuluttua rikosasian kirjaamisesta, koska rikosasiaa ei siirrettäisi syyttäjälle.

Pykälän 6 momentissa säädettäisiin rekisteröidyn yksityisyyden suojan takaamiseksi poikkeussäännöstä, jonka mukaan henkilöllisyyden toteamiseksi tarpeelliset tunto- ja tunto-merkkitiedot poistettaisiin viimeistään vuoden kuluttua merkinnän tekemisestä, jos tutkinnassa on selvinnyt, ettei rikosta ole tehty tai henkilöä ei enää ole syytä epäillä rikoksesta.

Pykälän 7 momentin mukaan kaikki edellä 1-5 momentissa tarkoitetut tiedot voitaisiin kuitenkin säilyttää, jos ne ovat tarpeen tutkinnallisen, valvonnallisen tai muun perustellun syyn vuoksi tai rekisteröidyn, muun asianosaisen tai Tullin henkilöstöön kuuluvan oikeuksien turvaamiseksi. Tietojen säilyttäminen olisi siten mahdollista esimerkiksi vireillä olevan virkarikostutkinnan ajan.

Tietojen säilyttäminen olisi ehdotetun 7 momentin mukaan nykyisestä poiketen mahdollista myös muun perustellun syyn vuoksi. Momentissa säädettäisiin myös velvollisuudesta arvioida tietojen säilyttämisen tarpeellisuutta vähintään viiden vuoden välein. Tarpeellisuuden arvioinnille asetettu viiden vuoden määräaika vastaisi henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden suojaamisen yhteydessä annetun lain 6 §:ssä arvioinnille säädettyä määräaika. Tietojen edelleen säilyttämisen tarpeellisuus voitaisiin nykyistä vastaavasti arvioida myös tietoryhmäkohtaisesti siten, että erillisellä päätöksellä voitaisiin poistaa esimerkiksi tiettyjä ryhmiä koskevat tiedot, ilman tarvetta käydä tietoja yksitellen läpi.

25 §. *Muiden tutkintatehtävissä käsiteltävien henkilötietojen poistaminen.* Säännöksellä katettaisiin ne 5 ja 6 §:n mukaisiin tarkoituksiin käsiteltävät henkilötiedot, jotka eivät liittyisi esitutkintaan. Pykälän nojalla poistettaisiin siten esimerkiksi tullin rikostorjuntaan liittyviin valvontatehtäviin ja virka-aputehtäviin välittömästi liittyvien henkilöiden tiedot. Pykälällä korvattaisiin voimassa olevan lain 19 §:n säännökset muiden ilmoitusten tietojen poistamisesta, tunnistettavien tietojen ja turvallisuustietojen poistamisesta sekä tiettyjen henkilökuulutustietojen poistamisesta.

Pykälän 1 momentin mukaisesti muihin kuin esitutkintatarkoituksiin käsiteltävät henkilötiedot säilytettäisiin viiden vuoden ajan ilmoituksen tai asian kirjaamisesta, jolleivät ne liity tutkittavaan rikosasiaan. Esimerkiksi liiketoimintakiellon edellytysten selvittäminen ovat tyypillisesti rikosasian tutkinnan yhteydessä selvitettäviä asioita.

Pykälän 2 momentin 1 ja 2 kohdassa huomioitaisiin poikkeukselliset säilytysajat, jotka liittyisivät muuhun lainsäädäntöön. Momentin 1 kohta koskisi liiketoimintakieltoa. Momentin 2 kohdassa säädettäisiin muiden henkilöiden tavoittamiseksi, valvomiseksi, tarkkailemiseksi ja suojaamiseksi käsiteltävien etsintäkuulutusta ja matkustuskieltoa koskevien tietojen poistamisesta. Momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettujen tietojen säilytysajat perustuisivat 1 momentin pääsäännöstä poiketen kuulutuksen tai kiellon määräämiseen, peruuttamiseen tai päättymiseen. Ilmoituksen tai asian kirjaamiseen perustuva säilytysaika voisi johtaa tilanteisiin, joissa asiaan liittyvät henkilötiedot olisi poistettava kuulutuksen tai kiellon ollessa vielä voimassa tai välittömästi voimassaolon päättyttyä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin voimassa olevaa lakia vastaavasta poikkeuksesta, joka koskisi turvallisuustietojen poistamista. Ensimmäisen momentin pääsäännöstä poiketen turvallisuustiedot poistettaisiin viimeistään yhden vuoden kuluttua rekisteröidyn kuolemasta. Tällä mahdollistettaisiin esimerkiksi henkilön vaarallisuuteen tai terveydentilaan liittyvien tietojen

säilyttäminen niin pitkään kuin se on tarpeen kyseisen henkilön oman tai Tullin henkilöstöön kuuluvan turvallisuuden varmistamiseksi. Turvallisuustietojen tarpeellisuuden varmistamiseksi tiedot on Tullin soveltaman määräyksen mukaan päivitettävä käyttötarkoitusta vastaaviksi vähintään vuoden välein. Tarkastuksen yhteydessä on tehtävä merkintä tarkastuksen suorittamisesta. Tarpeettomat tai virheelliset tiedot poistetaan järjestelmästä välittömästi.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin poikkeuksesta, joka koskisi kaikkia edellä 1-3 momentissa tarkoitettuja tietoja. Tiedot voitaisiin säilyttää edelleen, jos ne ovat tarpeen tutkinnallisen, valvonnallisen tai muun perustellun syyn vuoksi tai rekisteröidyn, muun asianosaisen tai Tullin henkilöstöön kuuluvan oikeuksien turvaamiseksi. Tietojen säilyttäminen olisi siten mahdollista esimerkiksi vireillä olevan virkarikostutinnan ajan. Tietojen säilyttäminen olisi ehdotetun 4 momentin mukaan nykyisestä poiketen mahdollista myös muun perustellun syyn vuoksi. Momentissa säädettäisiin myös 24 §:ää vastaavasti velvollisuudesta arvioida tietojen säilyttämisen tarpeellisuutta vähintään viiden vuoden välein.

26 §. Rikosten ennalta estämiseen ja paljastamiseen liittyvien henkilötietojen poistaminen. Rikosten ennalta estämiseen ja paljastamiseen liittyvät henkilötiedot olisi ehdotetun 1 momentin mukaan poistettava viimeistään kymmenen vuoden kuluttua viimeisen rikosta, rikollista toimintaa tai tehtävää koskevan merkinnän tekemisestä. Ehdotettu pääsääntö vastaisi pääosin voimassa olevan lain 20 §:n säännöstä tiedustelurekisterin tietojen poistamisesta, mutta säännös koskisi jatkossa kaikkia 7 ja 8 §:n nojalla rikosten ennalta estämiseksi ja paljastamiseksi käsiteltäviä henkilötietoja. Havaintotietoja koskisi nykyistä 19 §:n 1 momentin 2 kohtaa vastaava lyhyempi säilytysaika. Tiedot olisi poistettava kuuden kuukauden kuluttua merkinnän tekemisestä. Tällä huomioitaisiin se, että havaintotiedot ovat luonteeltaan epävarmoja eikä niitä tulisi säilyttää pidempään kuin on välttämätöntä. Rikosten ennalta estämiseksi ja paljastamiseksi käsiteltävät turvallisuustiedot olisi poistettava edellä 25 §:ssä tarkoitettuja turvallisuustietoja vastaavasti viimeistään yhden vuoden kuluttua rekisteröidyn kuolemasta. Tällä mahdollistettaisiin esimerkiksi henkilön vaarallisuuteen tai terveydentilaan liittyvien tietojen säilyttäminen niin pitkään kuin se on tarpeen kyseisen henkilön oman tai Tullin henkilöstöön kuuluvan turvallisuuden varmistamiseksi.

Ehdotetun pykälän mukaisesti poistettaisiin esimerkiksi rikosten ennalta estämiseksi tai paljastamiseksi suoritettavaan rikosanalyysiin liittyvät henkilötiedot, joita käsitellään voimassa olevan lain 7 §:n 2 momentin mukaisissa tilapäisissä analyysirekistereissä. Voimassa olevan lain 23 §:n 2 momentin mukaan tiedot poistetaan 7 §:n 2 momentissa tarkoitetuista henkilörekistereistä viiden vuoden kuluttua. Voimassa olevan lain 23 §:n 4 momentin mukaan henkilötietoja ei kuitenkaan poisteta, jos henkilön tietoihin on liitetty henkilöä koskevia, hänen omaan turvallisuuteensa tai poliisin työturvallisuuteen liittyviä tietoja.

Kaikkien 7 ja 8 §:n mukaisesti rikosten ennalta estämiseen ja paljastamiseen liittyvien henkilötietojen tuominen samojen systemaattisten säilytysaikojen piiriin selkeyttäisi ja yksinkertaistaisi tietojen poistamista sekä järjestelmien toteutuksen, että rekisteröidyn oikeusturvan kannalta. Samalla varmistettaisiin mahdollisuudet uhkapotentiaaliltaan suurimpien ja vakavimpien rikosten ennalta estämiseen ja paljastamiseen.

Pykälän ehdotettu 2 momentti sisältäisi 27 §:n 7 momenttia ja 25 §:n 4 momenttia vastaavan säännöksen, jonka mukaan henkilötiedot voitaisiin säilyttää edelleen, jos ne ovat tarpeen tutkinnallisen, valvonnallisen tai muun perustellun syyn vuoksi tai rekisteröidyn, muun asianosaisen tai poliisin henkilöstöön kuuluvan oikeuksien turvaamiseksi. Henkilötietojen edelleen säilyttämisen tarpeellisuutta olisi arvioitava vähintään viiden vuoden välein. Yksityisyyden suojan taakeena toimisivat myös Rikosasioiden tietosuojalain 6 §:n yleisesti sovellettavat säännökset henkilötietojen käsittelyn tarpeellisuudesta.

27 §. Tietolähdetietojen poistaminen. Tietolähdetietojen poistamisesta ehdotetaan säädettäväksi erillisessä pykälässä. Ehdotus vastaisi lain 2 lukuun ehdotettuja muutoksia, joilla tietolähdetietojen käsittelyä koskevat säännökset siirrettäisiin erilliseen 9 §:ään. Tiedot poistettaisiin kymmenen vuoden kuluttua viimeisen tiedon merkitsemisestä.

28 §. Teknisessä valvonnassa saatujen henkilötietojen poisto. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että teknisillä apuvälineillä talteen otetut kuva- ja äänitallenteet on poistettava kuuden kuukauden kuluttua merkinnän tekemisestä tietojärjestelmään. 2 momentissa säädettäisiin voimassa olevan lain 22 §:n mukaisesti, että rekisterikilpien kuvaus- ja tunnistamistiedot poistetaan tiedon tallentumista seuraavan kalenterivuoden päättyessä.

29 §. Virheelliseksi todettu tieto. Pykälä vastaisi sisällöltään voimassa olevan lain 24 §:ää. Henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden suojaamisen yhteydessä annetun lain 7 §:ssä säädetään, että käsiteltävien henkilötietojen on oltava täsmällisiä ja käsittelyn tarkoitus huomioon ottaen päivitettyjä. Rekisterinpitäjän on huolehdittava siitä, että kaikki kohtuulliset toimenpiteet on toteutettu sen varmistamiseksi, että käsittelyn tarkoituksiin nähden virheelliset tiedot poistetaan tai oikaistaan viipymättä. Mainitun lain 25 §:n 1 momentin mukaan rekisterinpitäjän on oma-aloitteisesti tai rekisteröidyn vaatimuksesta ilman aiheetonta viivytystä oikaistava tai täydennettävä rekisteröityä koskeva käsittelyn tarkoituksen kannalta virheellinen tai puutteellinen henkilötieto.

Ehdotetulla säännöksellä mahdollistettaisiin rekisterissä olevan virheellisen tiedon säilyttäminen korjatun tiedon yhteydessä, jos se on tarpeen rekisteröidyn, muun asianosaisen tai Tullin henkilöstöön kuuluvan oikeuksien turvaamiseksi (1 momentti). Virheellisiä tietoja ei saisi käyttää muuhun tarkoitukseen. Pykälä ei korvaisi rikosasioiden tietosuojalain 25 § 2 momentin vaatimusta henkilötietojen käsittelyn rajoittamisesta, vaan pykälän säilyttämisellä ennallaan varmistettaisiin ongelmaton siirtyminen uuden lain mukaiseen sääntelyyn.

Yleisen tietosuojasetuksen 5 artiklan mukaan henkilötietojen on oltava täsmällisiä ja tarvittaessa päivitettyjä; on toteutettava kaikki mahdolliset kohtuulliset toimenpiteet sen varmistamiseksi, että käsittelyn tarkoituksiin nähden epätarkat ja virheelliset henkilötiedot poistetaan tai oikaistaan viipymättä. Asetuksen 16 artiklan mukaan rekisteröidyllä on oikeus vaatia, että rekisterinpitäjä oikaisee ilman aiheetonta viivytystä rekisteröityä koskevat epätarkat ja virheelliset henkilötiedot. Ehdotettu säännös täydentäisi 11 ja 12 §:ssä säädettyjen käsittelytarkoitusten osalta rekisteröidylle tietosuojasetuksen 16 artiklassa säädettyä oikeutta tietojen oikaisemiseen. Säännös ei rajoittaisi mainittua oikeutta, mutta virheelliseksi todetut tiedot olisi 1 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa mahdollista säilyttää oikaistujen tietojen yhteydessä.

Pykälän 2 momentin mukaan virheelliseksi todettu tieto olisi poistettava heti, kun tiedon säilyttäminen oikeuksien turvaamiseksi ei ole enää tarpeen, viimeistään kuitenkin viiden vuoden kuluttua tiedon poistamiselle säädetyn määräajan päättymisestä.

30 §. Tietojen arkistointi. Pykälä sisältäisi informatiivisen säännöksen, jossa viitattaisiin arkistolakiin (831/1994). Säännös vastaisi voimassa olevan lain 25 §:ää.

6 luku. Rekisteröidyn oikeudet

Rekisteröidyn oikeuksia koskevat säännökset sisältyisivät pääosin rikosasioiden henkilötietolain 4 lukuun ja yleisen tietosuojasetuksen III lukuun. Tässä luvussa tarkennettaisiin kyseisiä säännöksiä rekisteröidyn tarkastusoikeuden toteuttamisen ja rekisteröidyn oikeuksiin kohdistuvien rajoitusten osalta.

Henkilötietojen käsittelyyn sovellettavat rekisteröidyn oikeudet määräytyvät tietosuoja-asetuksessa osittain käsittelyn oikeusperustan mukaan. Asetuksen 17 artiklan mukaista oikeutta tietojen poistamiseen ei sovelleta, kun henkilötietoja käsitellään rekisterinpitäjään sovellettavaan unionin oikeuteen tai jäsenvaltion lainsäädäntöön perustuvan, käsittelyä edellyttävän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi tai jos käsittely tapahtuu yleistä etua koskevan tehtävän suorittamista tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämistä varten. Asetuksen 20 artiklassa säädettyä oikeutta siirtää tiedot järjestelmästä toiseen puolestaan sovelletaan vain käsitteelyyn, joka perustuu suostumukseen tai sopimukseen. Lisäksi 21 artiklan mukainen oikeus vastustaa tietojen käsittelyä kattaa ainoastaan käsittelyn, joka perustuu yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseen, rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttöön tai rekisterinpitäjän tai kolmannen oikeutetun edun toteuttamiseen. Koska tässä laissa tarkoitettu henkilötietojen käsittely tapahtuisi Tullin lakisääteisten tehtävien suorittamiseksi, siihen ei sovellettaisi asetuksen 17 artiklaa, 20 artiklaa tai 21 artiklaa. Koska rikosasioiden henkilötietojen käsittely kuuluu tietosuojadirektiivin soveltamisalaan, ei tietosuoja-asetusta sovelleta niihin.

31 §. Rekisteröidyn tarkastusoikeuden toteuttaminen. Pykälän 1 momentissa täsmennettäisiin, että rekisterinpitäjä vastaisi tarvittavien henkilötietojen ja muiden tietojen antamisesta tarkastamista varten, kun kyse on rikosasioiden tietosuojalain 23 §:ssä tarkoitettusta tarkastusoikeudesta ja tietosuoja-asetuksen 15 artiklassa tarkoitettusta rekisteröidyn tietoon pääsystä. Rekisterinpitäjä voisi myös määrätä tehtävän Tullin toimintayksikön hoidettavaksi.

Rikosasioiden tietosuojalain 23 §:ssä säädetään, että rekisteröity voi esittää tarkastusoikeuden toteuttamista koskevan pyynnön rekisterinpitäjälle omakätisesti allekirjoitetulla asiakirjalla tai sitä vastaavalla varmennetulla tavalla tai henkilökohtaisesti rekisterinpitäjän luona. Pynnön esittäminen omakätisesti allekirjoitetulla asiakirjalla tai sitä vastaavalla varmennetulla tavalla ei kuitenkaan riittäisi varmistamaan pyynnön esittäjän henkilöllisyyttä Tullin käsittelemien henkilötietojen kannalta riittävän luotettavalla tavalla. Pykälän 2 momentissa säädetäisiin direktiivin täytäntöönpanolaista poiketen, että rekisteröidyn olisi tarkastusoikeutta käyttäessään esitettävä tätä tarkoittava pyyntö henkilökohtaisesti rekisterinpitäjälle tai 1 momentissa tarkoitettulle Tullin toimintayksikölle ja todistettava henkilöllisyytensä. Pyyntö voitaisiin vaihtoehtoisesti esittää myös rekisterinpitäjän tarjoaman sähköisen palvelun avulla käyttämällä varmennetulla tavalla luotettavaa sähköistä tunnistautumista. Tunnistautumisessa noudatettaisiin sähköistä asiointia viranomaistoiminnassa koskevan lainsäädännön mukaisia vaatimuksia. Sähköisen palvelun tarjoamisella helpotettaisiin rekisteröidyn mahdollisuuksia tarkastusoikeuden käyttämiseen rikosasioiden tietosuojadirektiivin sekä yleisen tietosuoja-asetuksen edellyttämällä tavalla. Säännöksessä huomioitaisiin kuitenkin, että sähköinen palvelu mahdollisesti toteutettaisiin rekisterinpitäjän tarkemmin määrittelemänä myöhempanä ajankohtana.

Rekisteröidyn henkilöllisyyden vahvistamiseksi pyydettyjä lisätietoja voitaisiin direktiivin johdanto-osan 41 kappaleen mukaisesti käsitellä ainoastaan tätä erityistarkoitusta varten, eikä niitä saisi säilyttää kauempaa kuin kyseisen erityistarkoituksen edellyttämän ajan.

32 §. Tarkastusoikeuden rajoittaminen. Rekisteröidyn tarkastusoikeuden rajoittamisesta yksittäistapauksissa säädetään rikosasioiden tietosuojalain 24 ja 28 §:ssä. Ehdotetussa 32 §:ssä säädetäisiin mainittuja säännöksiä täydentävästi Tullin henkilötietojen käsittelyä koskevista yleisistä poikkeuksista rikosasioiden tietosuojalain 23 §:n mukaiseen rekisteröidyn tarkastusoikeuteen. Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan tarkastusoikeutta ei olisi lain 7—9 §:ssä tarkoitettuihin rikosten ennalta estämiseksi ja paljastamiseksi käsiteltäviin henkilötietoihin eikä tietolähdetietoihin. Kohta pitäisi sisällään voimassa olevan lain 29 §:n 1 momentin 1 ja 6 kohdat. Näiden tietojen paljastuminen johtaisi vaaratilanteisiin tai luottamussuhteiden menettämiseen sekä haittaisi rikosten ennalta estämistä ja paljastamista.

Momentin 2 kohdassa rajattaisiin pois tarkastusoikeus 5 ja 6 §:ssä tarkoitettuihin henkilötietoihin sisältyviin Tullin taktisia ja teknisiä menetelmiä koskeviin tietoihin tai tekniseen tutkintaan käytettäviin tietoihin. Kohta korvaisi ja pitäisi sisällään aikaisemmassa laajuudessa voimassa olevan lain 29 §:n 1 momentin 4 kohta, mutta muotoiltaisiin uudelleen 2 lukuun esitettyjen muutosten huomioimiseksi. Samalla muotoilua yhdenmukaistettaisiin julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 5 kohdan kanssa, jossa säädetään poliisin, rajavartiolaitoksen ja tullilaitoksen sekä vankeinhoitoviranomaisen taktisia ja teknisiä menetelmiä ja suunnitelmia koskevia tietoja sisältävien asiakirjojen salassapidosta. Myös asianosaisen tiedonsaantioikeutta on näiden tietojen osalta rajoitettu julkisuuslain 11 §:n 2 momentin 1 kohdan mukaisen erittäin tärkeän yleisen edun vuoksi. Näiden tietojen paljastuminen johtaisi menetelmien paljastumiseen, sekä haittaisi rikosten selvittämistä. Tullin taktisia ja teknisiä menetelmiä koskeviin tietoihin kuuluisivat myös tiedot momentin 5 kohdan mukaisten salaisten tiedonhankintamenetelmien käyttämisestä ja itse menetelmistä. Näiden tiedonhankintamenetelmien erityisluonteeseen kuuluu, että niitä koskeva asian käsittely, päätöksenteko ja toteuttaminen tapahtuvat kohdehenkilön tietämättä tuomioistuimen päätöksellä ja kohdehenkilön informoimisesta on säädetty erikseen. Näiden menetelmien käytön valvomiseksi on toteutettu erillinen valvontamenettely. Koska salaiset pakkokeinot toteutetaan kohdehenkilön tietämättä, hänelle ei voida luovuttaa tietoja myöskään henkilötietolain perusteella.

Kohta rajaisi tarkastusoikeuden ulkopuolelle voimassa olevaa lakia vastaavasti Tullin tietojärjestelmiin tallennetut henkilöä koskevat, hänen omaan turvallisuuteensa tai tullimiehen työturvallisuuteen vaikuttavat tiedot, etsintäkuulutustietoihin talletetut henkilön tarkkailemiseksi tehdyt kuulutustiedot, etsittävien moottoriajoneuvojen tietoihin talletetut moottoriajoneuvoilla

liikkuvien tarkkailtavien henkilöiden kuulutustiedot, pidätettyjen tietoihin talletetut kohdehenkilön säilytysturvallisuuteen liittyvät tiedot, tekotapatiedot, sekä tuntomerkkitiedoista asiasanat, erityistuntomerkit, valokuvat, sormen- ja kämmenenjäljet, DNA-näytteet ja niiden luokitustiedot sekä jalkineenjäljet.

Momentin 3 kohdan mukaan tarkastusoikeutta ei olisi 11 §:n mukaisen teknisessä valvonnassa saatujen rekisterikilpien kuvaus- ja tunnistamistietoihin. Momentin kohta vastaisi voimassa olevan lain 29 §:n 1 momentin 2 kohtaa. Tarkastusoikeuden rajoituksesta olisi perusteltua säätää yksityisyyden suojan turvaamiseksi, jotta ajoneuvojen rekisteriin merkityt omistajat taikka haltijat eivät tarkastusoikeutta käyttämällä voisi selvittää ajoneuvoa luvallisesti käyttäneen henkilön matkustushistoriaa.

Momentin 4 kohta vastaisi voimassa olevan lain 29 §:n 1 momentin 5 kohtaa ja sillä suljettaisiin pois rekisteröidyn tarkastusoikeus henkilötietoihin, jotka on saatu Tullin rikostorjuntalain 2 luvun 14 §:n 1 tai 2 momentin tai 3 luvun tai pakkokeinolain 10 luvun mukaisia tiedonhankintamenetelmiä käyttäen sekä sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 19 luvun 157 §:n nojalla.

Rekisteröidyllä olisi 2 momentin mukaisesti oikeus pyytää tietosuojavaltuutettua tarkastamaan 1 momentissa tarkoitettujen henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuus rikosasioiden tietosuojalain 29 §:ssä säädetyllä tavalla. Rekisteröidyn olisi jätettävä oikeuksien käyttämistä koskeva pyyntö joko tietosuojavaltuutetulle taikka Tullille 31 §:n 2 momentissa säädetyllä tavalla, jonka jälkeen Tullin olisi toimitettava pyyntö viipymättä tietosuojavaltuutetulle. Tällöin Tulli voi varmistaa pyytäjän henkilöllisyyden ja tarkastaa pyytäjän henkilötietojen oikeellisuuden. Edellä 31 §:ssä tarkoitettua tarkastusoikeuden toteuttamista koskevan pyynnön lisäksi myös tietosuojaval-

tuutetulle toimitettavan välillisen tarkastusoikeuden käyttöä koskevan pyynnön esittäjän henkilöllisyyden varmistaminen on tarpeellista, koska pyynnön käsitteleminen edellyttää usein laajamittaistakin henkilötietojen käsittelyä.

Tarkastusoikeuden rajoituksia koskevien ehdotusten vaikutuksia yksityisyyden suojaan arvioidaan tarkemmin esityksen suhdetta perustuslakiin koskevassa osiossa.

33 §. Rekisteröidyn oikeus käsittelyn rajoittamiseen. Ehdotetulla 33 §:llä rajoitettaisiin rekisteröidylle tietosuoja-asetuksen 18 artiklan nojalla kuuluvaa oikeutta rajoittaa henkilötietojensa käsittelyä. Rajoitus perustuisi tietosuoja-asetuksen 23 artiklassa jäsenvaltioille mahdollistettuun liikkumavaraan.

Rekisteröidyllä on tietosuoja-asetuksen 18 artiklan nojalla oikeus vaatia henkilötietojensa käsittelyn rajoittamista esimerkiksi tilanteissa, joissa rekisteröity kiistää henkilötietojen paikkansapitävyyden tai katsoo henkilötietojen käsittelyn olevan lainvastaista. Jos käsittelyä on rajoitettu, henkilötietoja saa käsitellä ainoastaan rekisteröidyn suostumuksella taikka oikeudellisen vaateen laatimiseksi, esittämiseksi tai puolustamiseksi tai toisen luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön oikeuksien suojaamiseksi tai tärkeää unionin tai jäsenvaltion yleistä etua koskevista syistä. Tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 67 kappaleen mukaan henkilötietojen käsittelyä rajoittavia menetelmiä voisivat olla muun muassa valittujen tietojen siirtäminen toiseen käsittelyjärjestelmään, käyttäjien pääsyn estäminen valittuihin henkilötietoihin tai julkaistujen tietojen väliaikainen poistaminen verkkosivustolta. Automaattisissa rekistereissä käsittelyn rajoittaminen olisi lähtökohtaisesti varmistettava teknisin keinoin niin, että henkilötiedot eivät enää myöhemmin joudu käsittelytoimien kohteeksi eikä niitä enää voi muuttaa. Henkilötietojen käsittelyn rajoittaminen olisi ilmaistava järjestelmässä selvästi.

Ehdotetulla säännöksellä ei rajoitettaisiin rekisteröidyn oikeutta vaatia epätarkkojen tai virheellisten tietojen oikaisemista tietosuoja-asetuksen 16 artiklan perusteella. Rekisteröidyn oikeusturvan takeena toimisivat myös muut tietosuoja-asetuksen rekisteröidyn oikeuksia koskevassa III luvussa sekä oikeussuojakeinoja, vastuuta ja seuraamuksia koskevassa VIII luvussa säädetty oikeudet. Mikäli rekisteröity katsoisi, että hänen henkilötietojensa käsittely on lainvastaista, rekisteröidyllä olisi mahdollisuus esimerkiksi saattaa asia vireille tietosuoja-asetuksen 77 artiklan mukaisesti tekemällä valitus valvontaviranomaiselle. Rekisteröity voisi myös saattaa hallintolain nojalla vireille vaatimuksen siitä, että lainvastainen henkilötietojen käsittely on lopetettava. Viimeksi mainitussa tilanteessa rekisterinpitäjän olisi ratkaistava asia hallintolain menettelysäännöksiä noudattaen.

Ehdotuksen vaikutuksia yksityisyyden suojaan arvioidaan tarkemmin esityksen suhdetta perustuslakiin koskevassa osiossa.

7 luku. Erinäiset säännökset

34 §. Erityisten henkilötietoryhmien tietoturva. EU:n uudessa tietosuojalainsäädännössä asetetaan erityisiä vaatimuksia arkaluonteisten henkilötietojen tietoturvalle. Direktiivin 29 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on säädettävä siitä, että rekisterinpitäjä ja henkilötietojen käsittelijä, ottaen huomioon uusimman tekniikan ja toteuttamiskustannusten, käsittelyn luonteen, laajuuden, asiayhteyden ja tarkoitusten sekä luonnollisen henkilön oikeuksiin ja vapauksiin kohdistuvan todennäköisyydeltään ja vakavuudeltaan vaihtelevan riskin, toteuttaa asianmukaiset tekniset ja organisatoriset toimenpiteet varmistaa riskiä vastaavan turvallisuustason varsinkin 10 artiklassa tarkoitettujen erityisten henkilötietoryhmien osalta. Erityisillä henkilö-

tietoryhmillä tarkoitetaan arkaluonteisia tietoja. Direktiivin soveltamisalaan kuuluvan käsittelyn osalta pykälä täydentäisi rikosasioiden tietosuojalain 5 luvun tietoturvallisuutta koskevia säännöksiä.

Käsittelyn turvallisuutta koskevia vaatimuksia asetetaan myös tietosuoja-asetuksessa. Asetuksen 32 artiklan 1 kohdan mukaan rekisterinpitäjän ja henkilötietojen käsittelijän on toteutettava riskiä vastaavan turvallisuustason varmistamiseksi asianmukaiset tekniset ja organisatoriset toimenpiteet, ottaen huomioon uusin tekniikka ja toteuttamiskustannukset, käsittelyn luonne, laajuus, asiayhteys ja tarkoitukset sekä luonnollisten henkilöiden oikeuksiin ja vapauksiin kohdistuvat, todennäköisyydeltään ja vakavuudeltaan vaihtelevat riskit. Asetuksen 32 artiklan vaatimukset koskevat arkaluonteisten tietojen lisäksi myös muiden henkilötietojen käsittelyä, ja vaatimuksia sovelletaan suoraan asetuksen nojalla myös poliisiin rekisterinpitäjänä. Pykälässä asetetut yksityiskohtaisemmat vaatimukset arkaluonteisten tietojen käsittelylle olisivat asetuksen soveltamisalaan kuuluvien tietojen osalta 6 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuja erityisiä vaatimuksia, joilla varmistetaan laillinen ja asianmukainen tietojenkäsittely. Tietoturvaa koskevat erityiset vaatimukset toimisivat samalla yhtenä asetuksen 9 artiklan 2 kohdan g alakohdassa edellytettynä asianmukaisena ja erityisenä toimenpiteenä rekisteröidyn perusoikeuksien ja etujen suojaamiseksi.

Tullin tarpeet käsitellä arkaluonteisia henkilötietoja liittyvät useaan käsittelytarkoitukseen. Esimerkiksi biometrisiä tietoja käsitellään rikosasioihin liittyen. Edelleen, sekä biometrisiä tietoja (sormenjälkitiedot) että geneettisiä tietoja (DNA-jäljet) käytetään rikoksesta epäiltyjen tunnistamiseen, myös sellaisissa tietojärjestelmissä, jotka mahdollistavat laajamittaisen henkilötietojen käsittelyn ja osumahaun toisen EU:n jäsenvaltion järjestelmään. Biometristen ja geneettisten tietojen lisäksi Tulli käsittelee tehtäviensä suorittamiseksi myös muita arkaluonteisia tietoja, kuten terveydentilaa koskevia tietoja. Ehdotetun pykälän 1 momentin tarkoituksena on varmistaa, että tietosuoja-asetuksen ja tietosuojadirektiivin asettamia erityisiä tietosuojan ja tietoturvan takeita noudatetaan. Siinä asetetaan erityinen vaatimus huolehtia näiden tunnistetietojen tallettamisen ja muun käsittelyn tietoturvasta.

Pykälän 2 momentissa asetettaisiin yksityiskohtaisemmat vaatimukset siitä, mitä arkaluonteisten henkilötietojen tallettamisessa ja muussa käsittelyssä olisi huomioitava. Vaatimukset kohdistuisivat sekä tietojärjestelmiin, laitteisiin ja ohjelmistoihin että asiattoman tietoihin pääsyn estämiseen ja tietojen luottamukselliseen ja eheyteen. Lisäksi edellytettäisiin erityisiä teknisiä ja organisatorisia toimenpiteitä sen varmistamiseksi, että henkilötietojen käsittely voidaan toteuttaa tietoturvalisella ja yksityisyyden suojan turvaavalla tavalla. Pykälän 3 momentin mukaan rekisterinpitäjän velvollisuudet olisivat voimassa myös suhteessa kolmansiin osapuoliin, jotka toteuttavat kokonaan tai osittain arkaluonteisten henkilötietojen tallettamisen. Tämä tarkoittaisi sitä, että toimeksiantosopimuksessa olisi varmistettava, että kolmannella osapuolella on sama velvollisuus arkaluonteisten henkilötietojen suojaamiseen ja ettei tällä olisi oikeutta käsitellä näitä tietoja muutoin.

35 §. Rekisterinpitäjä. Pykälässä täsmennettäisiin, että Tulli toimii käsittelemiensä henkilötietojen rekisterinpitäjänä.

36 §. Voimaantulo. Pykälässä säädettäisiin lain voimaantulosta. Laki on tarkoitettu tulevan voimaan pääosin ... kuuta 2019 ja sillä kumottaisiin 22 päivänä toukokuuta 2015 annettu laki (639/2015) henkilötietojen käsittelystä Tullissa. Rekisterinpitäjä voisi ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin ennen sen voimaantuloa.

- 1.2 Laki Euroopan unionin jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten välisen tietojen ja tiedustelutietojen vaihdon yksinkertaistamisesta tehdyn neuvoston puitepäättöksen lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäättöksen soveltamisesta annetun lain muuttamisesta
- 1.3 Laki rikostorjunnasta Tullissa annetun lain muuttamisesta
- 1.4 Laki pakkokeinolain 57 §:n muuttamisesta
- 1.5 Laki poliisin, Tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetun lain 6 §:n muuttamisesta
- 1.6 Laki eräiden alusten ja niitä palvelevien satamien turvatoimista ja turvatoimien valvonnasta annetun lain 17 §:n muuttamisesta
- 1.7 Laki Eurojustia koskevan päätöksen eräiden määräysten täytäntöönpanosta annetun lain 10 §:n muuttamisesta
- 1.8 Laki Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 12 §:n muuttamisesta
- 1.9 Laki sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain 91 §:n muuttamisesta
- 1.10 Laki maataloustuotteiden markkinajärjestelystä annetun lain 46 g §:n muuttamisesta
- 1.11 Laki autoverolain 87 a §:n muuttamisesta
- 1.12 Laki Euroopan yhteisön rajan yli kuljetettavan käteisrahan valvonnasta annetun lain 7 §:n muuttamisesta
- 1.13 Laki valmisteverotuslain 4 a §:n muuttamisesta
- 1.14 Laki sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 322 §:n muuttamisesta

(Esitykseen liittyvien muutettavaksi ehdotettujen lakien osalta yksityiskohtaiset perustelut lisätään myöhemmin)

2 Tarkemmat säännökset ja määräykset

[Täydennetään tarvittaessa jatkovalmistelun aikana.]

3 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tulemaan voimaan päivänä kuuta 2019 tai mahdollisimman pian. Tietosuoja-asetusta sovelletaan 25 päivästä toukokuuta 2018. Jäsenvaltioiden on annettava ja julkaistava tietosuojadirektiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset viimeistään 6 päivänä toukokuuta 2018. Jäsenvaltioiden on sovellettava näitä säännöksiä 6 päivästä toukokuuta 2018. Jäsenvaltioiden on saatettava matkustajarekisteridirektiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan viimeistään 25 päivänä toukokuuta 2018.

4 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

4.1 Yksityiselämän suoja

Henkilötietojen käsittely

Lakiehdotuksiin sisältyvä sääntely on merkityksellistä yksityiselämän suojaa koskevan perustuslain 10 §:n kannalta. Perustuslain 10 §:ssä säädetyn yksityiselämän suojan lähtökohtana on, että yksilöllä on oikeus elää omaa elämäänsä ilman viranomaisten tai muiden ulkopuolisten tahojen mielivaltaista tai aiheetonta puuttumista hänen yksityiselämäänsä. Henkilötietojen suojasta säädetään perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan tarkemmin lailla. Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen käytännön mukaan lainsäätäjän liikkuma-alaa rajoittaa tämän säännöksen lisäksi myös se, että henkilötietojen suoja osittain sisältyy samassa momentissa turvatus yksityiselämän suojan piiriin. Kysymys on kaiken kaikkiaan siitä, että lainsäätäjän tulee turvata tämä oikeus tavalla, jota voidaan pitää hyväksyttävänä perusoikeusjärjestelmän kokonaisuuden kannalta. Valiokunta on vakiintuneesti pitänyt henkilötietojen suojan kannalta tärkeinä sääntelykohteina ainakin rekisteröinnin tavoitetta, rekisteröitävien henkilötietojen sisältöä, niiden sallittuja käyttötarkoituksia, mukaan luettuna tietojen luovutettavuus, sekä tietojen säilytysaikaa henkilörekisterissä ja rekisteröidyn oikeusturvaa. Näiden seikkojen sääntelyn lain tasolla tulee lisäksi olla kattavaa ja yksityiskohtaista. Nämä näkökohdat soveltuvat henkilötietojen käytön sääntelyyn laajemminkin (ks. esim. PeVL 29/2016 vp, PeVL 13/2016 vp, s. 3–4, PeVL 14/2009 vp, s. 2, PeVL 11/2008 vp, s. 3/I ja PeVL 51/2002 vp, s. 1–2).

Euroopan unionin perusoikeuskirjan 7 artiklassa turvataan yksityiselämän suoja ja 8 artiklassa henkilötietojen suoja. EU:n tuomioistuimen antamat tuomiot määrittävät näiltä osin yksityiselämän ja henkilötietojen suojan keskeistä sisältöä. Samoin Euroopan ihmisoikeussopimuksen yksityiselämän suojaa koskevan 8 artiklan on Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännössä katsottu kattavan myös henkilötietojen suojan. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on useaan otteeseen todennut, että pelkästään se, että henkilötiedot talletetaan viranomaisen rekisteriin, merkitsee yksityisyyden suojan rajoittamista (ks. esim. S. ja Marper v. Yhdistynyt Kuningaskunta, 4.12.2008, tuomion kohta 67, Leander v. Ruotsi, 26.3.1987, tuomion kohta 48). Sillä, mihin henkilötietoja myöhemmin käytetään, ei ole merkitystä tältä osin. (Amann v. Sveitsi, 16.2.2000, tuomion kohta 69) Sen arvioimiseksi, liittyvätkö viranomaisten keräämät tiedot yksityiselämän osa-alueisiin, tuomioistuin on kiinnittänyt huomiota erityisesti kontekstiin, jossa henkilötietoja on kerätty ja käsitelty sekä seurauksiin, joita siitä voi aiheutua (S. ja Marper v. Yhdistynyt Kuningaskunta, 4.12.2008, tuomion kohta 67, ja Peck v. Yhdistynyt Kuningaskunta, 28.1.2003, tuomion kohta 59). Jotta yksityisyyden suojan rajoittaminen olisi sallittua, sen tulee perustua lakiin, olla välttämätöntä demokraattisessa yhteiskunnassa ja olla oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään. Esimerkiksi järjestyshäiriöiden ja rikollisuuden torjuntaa sekä kansallisen turvallisuuden ylläpitoa on oikeuskäytännössä yleisesti pidetty hyväksyttävänä perusteena yksityisyyden suojan pitkällekin meneville rajoituksille. Valtiolla on myös eräissä tilanteissa laaja harkintamarginaali sen osalta, mikä on välttämätöntä, esimerkiksi henkilötietojen tallentamisessa henkilöistä, joita epäillään terrorismirikoksista (Segerstedt-Wiberg ja muut v. Ruotsi, 6.6.2006, tuomion kohdat 87 ja 88). Tuomioistuin on kiinnittänyt huomiota myös lainsäädännön sisältöön ja ennakoitavuuteen. Jotta rajoitustoimenpide olisi lain mukainen, edellytyksenä ei ole pelkästään se, että toimenpide perustuu lakiin, vaan sen on oltava rekisteröityjen henkilöiden saatavilla ja ennakoitavissa vaikutusten osalta. (Segerstedt-Wiberg ja muut v. Ruotsi, 6.6.2006, tuomion kohta 76) Tuomioistuin on todennut 8 artiklan tulleen loukatuksi muun muassa sen vuoksi, että kansallinen lainsäädäntö ei ollut sisältänyt säännöksiä tietosisällöistä, tietojen säilytysajoista ja niistä henkilöryhmistä, joista tietoja saatiin kerätä (ks. esim. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio asiassa Rotaru v. Romania 4.5.2000, tuomion kohdat 45–63).

Lakiehdotus koskee pääosin henkilötietojen käsittelyä Tullin rikostorjunnassa ja siihen liittyvässä toiminnassa, ja tarkoittaa suurelta osin yksityisyyden suojan rajoitustoimenpiteitä. Näitä rajoitustoimenpiteitä koskevista yleisistä edellytyksistä säädetään rikosasioiden tietosuojalaissa sekä yleisesti sovellettavassa EU:n tietosuoja-asetuksessa. Ollakseen hyväksyttävää, rajoitustoimenpiteiden olisi oltava sekä yleisessä tietosuojalainsäädännössä asetettujen vaatimusten, että perustuslain 10 §:n ja ihmisoikeussopimusten vaatimusten mukaisia siten kuin ne ilmenevät näiden tulkintakäytännöstä. Perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännöstä ilmenee ihmisoikeussopimusten mukaisuuden ja laissa säätämisen vaatimusten lisäksi, että perusoikeuksien rajoitusten tulee olla täsmällisiä ja tarkkarajaisia, hyväksyttäviä ja oikeasuhtaisia, eivätkä ne saisi ulottua perusoikeuden ydinalueeseen. Lisäksi perusoikeuksien rajoittamiseen tulee liittyä riittävät oikeusturvajärjestelyt. (PeVL 21/2006 vp, s. 3, PeVL 20/2005 vp, PeVL 12/1998 vp, s. 3 ja 6, PeVL 8/1995 vp, PeVM 25/1994 vp, s.4 –5). Ihmisoikeustuomioistuimen tulkintakäytäntöä vastaavasti myös perustuslakivaliokunta on katsonut, että laissa olevan sääntelyn tulee myös kaiken kaikkiaan olla siinä määrin täsmällistä, että sääntelyllä annetaan riittävä ennustettavuus viranomaistoimista (PeVL 15/1996 vp). Nimenomaisia rajoituksia säädettäisiin rekisteröidyn tarkastusoikeuteen siltä osin kuin on kyse rikosasioihin ja kansalliseen turvallisuuteen liittyvästä henkilötietojen käsittelystä. Tietosuoja-asetuksen soveltamisalaan kuuluvissa tilanteissa rekisteröidyn tarkastusoikeuden rajoittaminen olisi sallittua ainoastaan yksittäistapauksissa, jos rajoittaminen on oikeasuhtaista.

Henkilötietoja ei EU:n tietosuojalainsäädännön mukaisesti saisi käsitellä enempää kuin on välttämätöntä, eikä tarpeettomia henkilötietoja saisi käsitellä (suhteellisuusperiaate). Henkilötietoja olisi myös pääsääntöisesti käsiteltävä vain siihen laissa säädettyyn tarkoitukseen, jota varten ne on kerätty (käyttötarkoitussidonnaisuuden periaate). Perustuslakivaliokunta on korostanut tarvetta varmistaa käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatteen toteutuminen henkilötietojen käsittelyssä (PeVL 20/2016 vp, PeVL 13/2016 vp, PeVL 21/2012 vp, PeVL 47/2010 vp ja PeVL 25/2009 vp). Suhteellisuusperiaatteen ja käyttötarkoitussidonnaisuuden voidaan katsoa täyttävän perusoikeussääntelyn vaatimukset siitä, että rekisteröidyn yksityiselämän suojaa rajoitetaan ainoastaan siinä määrin kuin se on välttämätöntä ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden. Tietosuojalainsäädäntö mahdollistaa kuitenkin henkilötietojen käsittelyn myös muuhun tarkoitukseen, jos siitä säädetään laissa, ja käsittely on välttämätöntä ja oikeasuhtaista. EU:n tietosuojadirektiivi asettaa tästä huolimatta rajoituksia henkilötietojen luovuttamiselle muille kuin direktiivin soveltamisalaan kuuluville toimivaltaisille viranomaisille silloinkin, kun nämä hoitavat lakisäteisiä julkisia tehtäviään, jos tehtävään liittyvä henkilötietojen käsittely ei sellaisenaan kuulu direktiivin soveltamisalaan. Ottaen huomioon perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön, sääntelyn olisi myös oltava riittävän yksityiskohtaista ja tarkkarajaista. Nämä rajoitukset olisi huomioitava sekä henkilötietojen alkuperäistä, että yhteensopivaa käsittelyä ja henkilötietojen luovuttamista koskevissa säännöksissä.

Lakiehdotuksen 2 luvussa säädettäisiin voimassa olevan lain tavoin alkuperäisistä henkilötietojen käsittelytarkoituksista, jotka korvaisivat rikostorjunnan tietojärjestelmää, tiedustelurekisteriä sekä rekisterikilpien ja konttien kuvaus- ja tunnistusjärjestelmää koskevat säännökset sekä säännökset Tullin muista henkilörekistereistä. Laissa säädettäisiin edelleen myös yhteensopivasta henkilötietojen käsittelystä. Yhteensopivaa henkilötietojen käsittelyä ja henkilötietojen luovuttamista koskevia säännöksiä laajennettaisiin ja tarkennettaisiin eräiltä osin. Perustuslakivaliokunta on pitänyt riittävän tarkkarajaisena sääntelyä, jossa tietojärjestelmiin talletettavat tiedot on yksilöity riittävän tarkasti (PeVL 51/2002 vp, s. 2, PeVL 18/2012 vp). Sen sijaan perustuslakivaliokunta on pitänyt ongelmallisena sitä, jos säännöksen muotoilu jättää rekisteröitävien henkilötietojen sisällön viime kädessä paljolti viranomaisen omin toimin määriteltäväksi (PeVL 18/2012 vp). Rekisteröitävistä henkilötiedoista säädettäisiin kattavasti ja yksityiskohtaisesti, mutta sääntelytekniikka poikkeaisi voimassa olevasta laista. Voimassa olevan lain tavoin myös

henkilötietojen säilytysajoista säädettäisiin yksityiskohtaisesti kunkin käsittelytarkoituksen osalta.

Havaintotietojen osalta ei ehdoteta muutosta suhteessa voimassa olevaan sääntelyyn. Perustuslakivaliokunta on todennut havaintotietojen osalta, että kysymys on potentiaalisesti hyvin laajasta ihmisten yksityiselämään puuttuvasta tietojoukosta (PeVL 18/2012 vp). Lisäksi havaintotiedot ovat usein luonteeltaan epävarmoja ja niiden käyttämiseen sisältyy leimautumisen riski. Perustuslakivaliokunta on tämän luonteisten tietojen käsittelyssä kiinnittänyt edellä mainittujen yleisten seikkojen lisäksi huomiota tarpeeseen varmistaa tietojen virheettömyys ja luotettavuus (PeVL 27/2006 vp, s. 2/II) ja liittää tietoon arviot tietojenantajan luotettavuudesta ja tietojen oikeellisuudesta (PeVL 51/2002 vp, s. 2/II). Lisäksi havaintotietojen säilytysaika olisi lyhyt, jolloin luonteeltaan varmentamattomien tai merkityksen osalta epävarmojen henkilötietojen käsittely rajoittaisi yksityiselämän suojaa ainoastaan siinä määrin kuin se on välttämätöntä Tullin rikostorjuntatehtävän suorittamiseksi. Perustuslakivaliokunta ei ole pitänyt sääntelyä tällä tavoin tietosisältöjen, käyttötarkoituksen ja säilytysajan osalta rajoitettuna henkilötietojen suojan kannalta ongelmallisena. Perustuslakivaliokunta on kuitenkin katsonut havaintotietojen luonteen vuoksi olevan tärkeää, että tietojen tallettamisen edellytyksiä tulkitaan suppeasti ja etenkin niin, että havaintotieto voidaan tallettaa vain, jos on olemassa epäily rikollisesta toiminnasta (PeVL 18/2012 vp).

Voimassa olevan lain tiedustelurekisteriä koskeva säännös ehdotetaan korvattavaksi säännöksellä rikosten ennalta estämiseksi tai paljastamiseksi tapahtuvasta henkilötietojen käsittelystä. Ehdotettu 2 luvun 7 § merkitsi rekisterin tietosisällön laajenemista sekä tietosisällön että rekisteröitävien henkilöryhmien osalta. Myös tämän säännöksen soveltamisen kannalta olisi kiinnitettävä huomiota oikeasuhteisuuden ja käyttötarkoitussidonnaisuuden vaatimuksiin, joiden mukaan rekisteröidyn yksityiselämän suojaa saisi rajoittaa ainoastaan siinä määrin kuin se on välttämätöntä ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden. Säännöksessä ehdotetaan tarkennettavaksi henkilöryhmiä, joita koskevia tietoja kyseiseen käsittelytarkoitukseen saisi tallettaa ja käsitellä. Rikosten ennalta estämiseksi tai paljastamiseksi tapahtuvaa henkilötietojen käsittelyä on säännöksessä aiemmat perustuslakivaliokunnan huomautukset huomioiden rajoitettu siten, että tietojärjestelmään saisi tallettaa vain tietoja sellaisista tapahtumista tai henkilöistä, joiden voidaan olosuhteiden taikka henkilön esittämien uhkausten vuoksi arvioida liittyvän rikolliseen toimintaan. Tietoja tallettaessa niihin olisi liitettävä arvio tietojen antajan tai lähteen luotettavuudesta ja tietojen oikeellisuudesta, jos se on mahdollista.

Ehdotetussa rikosten ennalta estämiseksi tai paljastamiseksi tapahtuvaa henkilötietojen käsittelyä koskevassa säännöksessä on kiinnitetty erityistä huomiota tallettamis- ja käsittelykriteereihin, jotka koskisivat eri henkilöryhmiä, joita koskevia henkilötietoja Tullin olisi välttämätöntä käsitellä rikostiedustelun luonteen huomioiden. Säännökseen ehdotettaisiin alemmaa tallettamis- ja käsittelykynnystä siltä osin kuin on kyse varsinaisesti rikolliseen toimintaan liittyvistä henkilöistä. Eri tavoin rikokseen kytkeytyvien henkilöiden osalta myös Euroopan ihmisoikeustuomioistuim on pitänyt rikoksen selvittämisen kannalta hyväksyttävänä tallettaa varsinaisen rikoksesta epäillyn henkilötietojen lisäksi esimerkiksi muiden pidätyksen ajankohtana paikalla olleiden henkilötietojen tallettamista. (Murray v. Yhdistynyt Kuningaskunta, 28.10.1994, tuomion kohta 93). Rikosten ennalta estämiseksi tai paljastamiseksi tapahtuvan henkilötietojen käsittelyn osalta ehdotetaan, että säännöksellä mahdollistettaisiin laajasti eri tavoin rikolliseen toimintaan kytkeytyvien henkilöiden tietojen käsittely esimerkiksi näiden välisten yhteyksien selvittämiseksi, mukaan lukien rikollinen menneisyys. Euroopan ihmisoikeustuomioistuim on toisaalta kiinnittänyt huomiota siihen, että esimerkiksi erottelematon ja rajoittamaton rikosrekisteritietojen käsittely ilman selkeitä lain säännöksiä oikeusturvan takeista, kuten niiden käsittely-

kriteereistä ja säilytysajoista sekä käsittelytarkoituksista, todennäköisesti olisi Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan vastaista. (M.M. v. the United Kingdom, 13.11.2012, tuomion kohta 199).

EU:n tietosuoja-asetus ja tietosuojadirektiivi sisältävät erityisten henkilötietoryhmien käsittelyä koskevia säännöksiä, joissa asetetaan aiempaa tiukemmat vaatimukset näiden tietojen käsittelylle, mukaan lukien erityisten henkilötietoryhmien suojaamista koskevat vaatimukset. Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota esimerkiksi siihen, että arkaluonteisten tietojen käsitteleminen koskettaa yksityiselämään kuuluvan henkilötietojen suojan ydintä, minkä vuoksi tällaisten tietojen käsittelyn sallivien säännösten on oltava täsmällisiä (PeVL 25/1998 vp, s. 3, PeVL 51/2002 vp). Perustuslakivaliokunta on myös katsonut, että arkaluonteisten tietojen käsittelyä tarkoittavasta toimivallasta on säädettävä myös poliisin henkilötietojen käsittelyn osalta lailla täsmällisesti, sillä henkilötietolaki yleislakina ei luo tällaista toimivaltaa. (PeVL 51/2002 vp) Arkaluonteisten henkilötietojen käsittelyn osalta on huomattava, että rikosasioihin sovellettava tietosuojadirektiivi edellyttää korkeampaa käsittelykynnystä kuin muiden henkilötietojen käsittelyn osalta. Lakiehdotuksen 6, 8, 9 ja 12 §:ssä on huomioitu erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittely, joka on sallittua vain silloin, kun se on käsittelytarkoituksen kannalta välttämätöntä. Tämä muutos suhteessa voimassa olevaan lakiin on merkityksellinen yksityisyyden suojaa korottavana tekijänä erityisesti siltä osin kuin on kyse sormenjäljistä ja kasvokuvista, joita käsitellään useassa tietojärjestelmässä, joka mahdollistaa laajamittaisen henkilötietojen käsittelyn. Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt lausunnossaan huomiota siihen, että henkilötietolain 11 §:ssä tarkoitettuja arkaluonteisia tietoja ei voida suoraan rinnastaa yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklassa määriteltyihin erityisiin henkilötietoryhmiin (PeVL 15/2018).

EU:n tietosuojalainsäädännön, perusoikeussäätelyn ja perustuslakivaliokunnan kannanotot huomioitaisiin yleistä tietosuojasäätelyä täydentävillä säännöksillä, joilla rajoitettaisiin erityisten henkilötietoryhmien käsittelyä rikosasioissa välttämättömyys-kriteerin tasolle, sekä säännöksillä, jotka koskevat erityisten henkilötietoryhmien käsittelyn tietoturva. Pelkkää soveltamisalaa koskevaa viittaussäännöstä ei pidetä riittävänä, vaan täydentävillä säännöksillä on tarkoitus varmistaa, että aiempaa tiukempia vaatimuksia noudatetaan myös Tullin henkilötietojen käsittelyssä. Oikeusturvan takeisiin kuuluisivat myös poistosäännökset. Euroopan ihmisoikeustuomioistuim on kiinnittänyt huomiota siihen, että myös säilytysaikojen tulisi olla oikeasuhtaisia henkilötietojen käsittelyn tarkoitukseen nähden, ja että säilytysaikoja olisi rajoitettava (S. ja Marper v. Yhdistynyt Kuningaskunta, tuomion kohdat 107 ja 108). Ehdotettujen säännösten arvioidaan täyttävän perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännöstä ilmenevät vaatimukset.

Tietojen tallettaminen rekisterin ennen niiden tarpeellisuuden varmistamista on yksityisyyden suojaa rajoittava toimenpide. Rekisteriin tallentuisi väistämättä myös tietoja, jotka tarpeellisuusarvioinnissa osoittautuisivat Tullin tehtävien kannalta merkityksettömiksi. Rekisteröityjen oikeusturvaa parantaisi kuitenkin se, että tietoja saisi säilyttää korkeintaan kuuden kuukauden ajan ja tarpeettomiksi arvioidut tiedot olisi poistettava viipymättä jo ennen kuuden kuukauden määräajan täyttymistä. Tietoon pääsy rajattaisiin Tullin käyttöoikeushallinnan kautta vain niille henkilöille, joiden tehtäviin momentissa tarkoitettu merkityksellisyyden arviointi kuuluisi. Tietojen käsittely olisi muita käsittelytarkoituksia vastaavasti henkilötietojen käsittelyn ohjauksen, valvonnan ja tietojen suojaamista koskevien velvoitteiden piirissä. Käsittelyä koskisivat kaikki rekisterinpitäjälle laissa asetetut velvoitteet, kuten 7 luvun 1 §:ssä säädetty velvoite varmistaa arkaluonteisten tietojen tietoturva niiltä osin kuin käsiteltävään aineistoon sisältyisi arkaluonteisia tietoja. Rekisteröidyllä ei olisi tarkastusoikeutta 2 momentissa tarkoitettuihin tietoihin, mutta rekisteröity voisi pyytää tietosuojavaaltuutettua tarkastamaan tietojen käsittelyn lainmukaisuuden 6 luvun 2 §:n 3 momentissa säädetyllä tavalla.

Yksityisyyden suojan kannalta erityistä merkitystä on rekisteröidyn tarkastusoikeudella käsiteltäviin henkilötietoihin. Rekisteröidyn tarkastusoikeuden osalta pääsäännöt sisältyisivät rikosasioiden tietosuojalakiin sekä EU:n tietosuoja-asetukseen, mutta esityksen lakiehdotuksen 6 luvussa säädettäisiin rajoituksista rekisteröidyn tarkastusoikeuteen. Yksityiselämän suojan rajoituksella tulisi olla hyväksyttävä yhteiskunnallinen intressi ja rajoituksen tulisi olla oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään. Tämä merkitsee, että rajoitusten tulee olla välttämättömiä hyväksyttävän tarkoituksen saavuttamiseksi. Perusoikeuden rajoittaminen on sallittua ainoastaan, jos tavoite ei ole saavutettavissa perusoikeuteen vähemmän puuttuvin keinoin. Rajoitus ei saa mennä pidemmälle kuin on perusteltua ottaen huomioon rajoituksen taustalla olevan yhteiskunnallisen intressin painavuus suhteessa rajoitettavaan oikeushyvään (katso PeVM 25/1994 vp, s. 5/I—II ja esimerkiksi PeVL 56/2014 vp, s. 3/I—II ja PeVL 18/2013 vp, s. 3). Rekisteröidyn oikeuksien nimenomaiset rajoitukset vastaisivat rikosasioiden osalta pääosin voimassa olevaa lakia, minkä lisäksi rajoituksia ehdotetaan uusien rikosten ennalta estämiseen ja paljastamiseen ja henkilötietojen tarpeellisuuden arviointiin liittyvien käsittelytarkoitusten osalta. Näitä on vakiintuneesti Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ja EU:n tuomioistuimen sekä korkeimman oikeuden oikeuskäytännössä pidetty sellaisina painavina yhteiskunnallisina intresseinä, joiden osalta tavoitteet eivät olisi saavutettavissa perusoikeuteen vähemmän puuttuvin keinoin. Rekisteröidyltä ei myöskään kokonaan evättäisi mahdollisuutta valvoa henkilötietojensa käsittelyä, vaan rajoitustilanteissakin tämä voisi käyttää oikeuttaan välillisesti tietosuojaviranomaisen välityksellä. Rajoitukset eivät siten menisi pidemmälle kuin on välttämätöntä tavoitteen saavuttamiseksi.

Henkilötietojen luovuttaminen

Voimassa olevan lain tavoin lakiehdotukseen (4 luku) sisältyisivät myös säännökset henkilötietojen luovuttamisesta muille viranomaisille, Euroopan unionin jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisille ja EU:n laajuisiin tietojärjestelmiin sekä kolmansiin maihin ja kansainvälisille järjestöille. Esityksen lakiehdotuksen 4 luvun 17 ja 18 §:ään sisältyisi yksityiskohtainen luettelo viranomaisista, joille Tullilla olisi oikeus luovuttaa henkilötietoja salassapitosäännösten estämättä teknisen käyttöyhteyden välityksellä tai tietojoukkona.

EU:n uusi tietosuojalainsäädäntö ja perusoikeussäntely asettavat rajoituksia tietojen luovuttamista koskevalle sääntelylle. Perusoikeussäntelyn kannalta merkityksellinen on tietosuojadirektiivin johdanto-osan 22 kappaleeseen sisältyvä periaate. Kyseisen johdanto-osan kappaleen mukaan viranomaisia, joille luovutetaan henkilötietoja lakisääteisen velvoitteen mukaisesti julkisen vallan käyttämistä varten, kuten vero- ja tulliviranomaisia, talousrikosten tutkintayksiköitä, itsenäisiä hallintoviranomaisia tai arvopaperimarkkinoiden sääntelystä ja valvonnasta vastaavia rahoitusmarkkinaviranomaisia, ei olisi pidettävä vastaanottajina, jos ne saavat henkilötietoja, jotka ovat tarpeen tietyn tutkimuksen suorittamiseksi yleisen edun vuoksi unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti. Viranomaisten tietojenluovutuspyyntö olisi aina tehtävä kirjallisesti, se olisi perusteltava, sen olisi oltava tilapäinen ja se ei saisi koskea koko rekisteriä tai johtaa rekisterien yhteen liittämiseen. Näiden viranomaisten olisi käsiteltävä henkilötietoja sovellettavia tietosuojasääntöjä noudattaen käsittelyn tarkoitusten mukaisesti. Esityksen lakiehdotuksen säännöksissä, jotka koskevat henkilötietojen luovuttamista muille viranomaisille yksittäistapauksessa, on kuitenkin huomioitu ensinnäkin se, että Tullin voi olla tarpeen luovuttaa henkilötietoja salassapitosäännösten estämättä toiselle viranomaiselle rikoksen ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi, sekä toisaalta se, että samat tiedot voivat osoittautua asian selvittämisen yhteydessä merkityksellisiksi toisen viranomaisen lakisääteisen tehtävän suorittamiseksi. Vaikka Tullin selvittämän asian osalta Tulli päätyisi siihen, että asiassa ei ole syytä epäillä rikosta, alun perin rikokseksi epäilty toiminta voisi täyttää hallinnollisen rikkomuksen kriteerit. Hallinnollisen rikkomuksen selvittämistä olisi pidettävä yhteensopivana henkilötietojen käsittelynä alkuperäisen henkilötietojen keräämisen tarkoituksen

kanssa, ottaen huomioon oikeuskäytännössä vakiintuneen kaksinkertaisen rangaistuksen kiellon (ne bis in idem -periaate).

Perustuslakivaliokunta on käytännössään katsonut, että salassapitosäännösten edelle menevässä tietojensaantioikeudessa on viime kädessä kysymys siitä, että tietoihin oikeutettu viranomaisen omine tarpeineen syrjäyttää ne perusteet ja intressit, joita tietoja hallussaan pitävään viranomaiseen kohdistuvalla salassapitovelvollisuudella suojataan. Perustuslakivaliokunta on pitänyt merkityksellisenä yksityiselämän suojan kannalta, että salassa pidettävien henkilötietojen käyttö ja tietojen paljastaminen rekisterin tarkoituksen vastaisesti on rangaistavaa siten kuin rikoslaissa, viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa ja henkilötietolaissa säädetään. (PeVL 4/2014 vp s. 4, PeVL 39/2009 vp, s. 3). Ehdotetun tietojen luovuttamista koskevan sääntelyn ei arvioida muodostuvan perustuslain kannalta ongelmalliseksi. Säännöksissä, jotka koskevat tietojen luovuttamista muille viranomaisille, on pyritty varmistamaan, että tietojen luovuttamisen kriteerinä on voimassa olevaa henkilötietojen käsittelyä koskeva lainsäädäntöä vastaavasti henkilötietojen käsittelyn välttämättömyys toisaalta rikoksen ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi taikka toisaalta asianomaisen viranomaisen lakisääteisen tehtävän suorittamiseksi siten, että tietoja voidaan luovuttaa myös henkilörekisterin käyttötarkoituksen kanssa yhteensopivaan tarkoitukseen. Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota muun muassa siihen, miten tietojensaantioikeus sidotaan tietojen välttämättömyyteen. Tällöin tietojensaanti- ja luovuttamismahdollisuus on voinut liittyä jonkin tarkoituksen kannalta tarpeellisiin tietoihin, jos tarkoitetut tietosisällöt on pyritty luettelemaan laissa tyhjentävästi. Jos taas tietosisällöt ei ole samalla tavoin luetteloitu, sääntelyyn on pitänyt sisällyttää vaatimus tietojen välttämättömyydestä jonkin tarkoituksen kannalta (PeVL 19/2012 vp, s. 3–5, PeVL 62/2010 vp, s. 4/I). Henkilötietojen luovuttamista koskevat kriteerit eivät muutu oleellisesti uuden EU:n tietosuojalainsäädännön voimaantulon myötä. Lakiehdotuksia valmisteltaessa on pyritty huomioimaan EU:n tietosuojalainsäädännön perustelut siitä, mitä olisi pidettävä yhteensopivana henkilötietojen käsittelynä.

Mitä yleisluonteisempi tietojensaantiin oikeuttava sääntely on, sitä suurempi on vaara, että tällaiset intressit voivat syrjäytyä hyvin automaattisesti. Mitä täydellisemmin tietojensaantioikeus kytketään säännöksissä asiallisiin edellytyksiin, sitä todennäköisemmin yksittäistä tietojensaantipyyntöä joudutaan käytännössä perustelemaan. Myös tietojen luovuttajan on tällöin mahdollista arvioida pyyntöä luovuttamisen laillisten edellytysten kannalta. Tämä on huomioitu tarkistamalla tekniseen käyttöyhteyteen liittyvää sääntelyä. Tietojen luovuttaja voi lisäksi kieltäyty-mällä tietojen antamisesta saada aikaan tilanteen, jossa velvollisuus tietojen luovuttamiseen eli säännösten tulkinta saattaa tulla ulkopuolisen viranomaisen tutkittavaksi. Tämä mahdollisuus on tärkeä tiedonsaannin ja salassapitointressin yhteensovittamiseksi (PeVL 62/2010 vp, s. 3–4, PeVL 42/2010 vp, s. 3). Tullin oikeudesta saada henkilötietoja teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona säädettäisiin lakiehdotuksen 3 luvussa voimassa olevaa sääntelyä vastaavasti.

Voimassa oleva EU:n tietosuojapuitepäättös mahdollistaa henkilötietojen luovuttamisen suoraan EU:n alueella sijaitseville yksityisille yhteisöille ja elinkeinonharjoittajille. Uusi tietosuojadirektiivi ei sisällä vastaavaa nimenomaista säännöstä, mutta ei myöskään sisällä tältä osin erityistä rajoitussäännöstä. Toisaalta direktiivin 8 artiklan 1 kohdasta johtuu, että henkilötietojen käsittely on lainmukaista ainoastaan, jos ja vain siltä osin kuin se on tarpeen toimivaltaisen viranomaisen tehtävän suorittamiseksi direktiivin 1 artiklan 1 kohdan tarkoitusta varten ja perustuu unionin oikeuteen tai jäsenvaltion lainsäädäntöön. Lainsäädännössä olisi täsmennettävä 2 kohdan mukaan ainakin käsittelyn tavoitteet, käsiteltävät henkilötiedot ja käsittelyn tarkoitukset.

Lailla säättämisen vaatimus ulottuu myös mahdollisuuteen luovuttaa henkilötietoja teknisen käyttöyhteyden avulla. Perustuslakivaliokunta on katsonut, että on tarpeellista asettaa tietoja

pyytävälle etukäteen vaatimus esittää selvitys siitä, että tietojen suojauksesta huolehditaan asianmukaisesti ennen teknisen käyttöyhteyden avaamista (PeVL 12/2002 vp, s. 5). Perustuslakivaliokunta on pitänyt vaatimusta tarpeellisenä muun muassa siksi, että henkilörekisterin pitäjä voi toimia henkilötietolain 32 §:ään perustuvien velvoitteidensa mukaisesti. Perustuslakivaliokunta on kuitenkin todennut, että sääntely paljastaa samalla, että huomattava osa tietojen saamiseen ja luovuttamiseen kytkeytyvistä seikoista mukaan luettuna viime kädessä niiden taustalla olevien säännösten tulkitseminen jää merkittävästi riippumaan osapuolten välisistä käytänteistä. Kysymys on esimerkiksi siitä, millä tavoin tietojensaantioikeuden ulkopuolella lain mukaan olevat seikat todella jäävät luovuttamatta teknisessä käyttöyhteydessä ja miten tällöin eri yksittäistapauksissa todennetaan laissa mahdollisesti edellytetyn tietojen välttämättömyyskriteerin tai muun tarkoitustamäärän toteutuminen. Myös vastuukysymykset saattavat olla ongelmallisia (PeVL 14/2002 vp, s. 5-6).

Esityksen lakiehdotuksen henkilötietojen luovuttamista koskevissa säännöksissä on pyritty huomioimaan edellä olevat perustuslakivaliokunnan huomautukset aiempaa paremmin. Tekninen käyttöyhteys menee tiedonluovutuskeinona ja yksityisyyden suojan rajoitustoimenpiteenä pidemmälle kuin erilliseen tietopyyntöön perustuva luovutus, ja rekisterinpitäjällä olisi vastuu henkilötietojen asianmukaisen suojan varmistamisesta riippumatta henkilötietojen luovutustavasta. Lakiin ehdotetaan sisällytettäväksi voimassa olevan lain tavoin yksityiskohtaiset säännökset siitä, mille viranomaisille ja mihin käsittelytarkoituksiin henkilötietoja voitaisiin luovuttaa. Rekisterinpitäjän valvontavastuun toteuttamiseksi rekisterinpitäjän olisi jatkossakin erikseen arvioitava, millä edellytyksillä tekninen käyttöyhteys voitaisiin avata, jolloin rekisterinpitäjä voisi myös varmistaa vastuukysymykset organisaatioluvalla tai sopimuksella. Niissä tilanteissa, joissa Tullin olisi tarpeen luovuttaa henkilötietoja yksittäistapauksissa ilman teknistä käyttöyhteyttä, henkilötietojen luovuttaminen ehdotetaan sidottavaksi siihen, mikä on välttämätöntä. Toisaalta säännöksiä ei ehdoteta sidottavaksi yksittäisiin Tullin henkilörekistereihin, joista henkilötietoja luovutettaisiin. Ehdotetun sääntelyn arvioidaan vastaavan perusoikeussääntelyn vaatimusta siitä, että yksityisyyden suojan rajoittamisen tulee olla välttämätöntä ja oikeasuhtaista.

4.2 Yhdenvertaisuus

Perustuslain 6 §:ssä ilmaistaan yleinen yhdenvertaisuuslauseke, jonka mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Yleistä yhdenvertaisuuslauseketta täydentää syrjinnän kieltö.

Yleinen yhdenvertaisuuslauseke kohdistuu myös lainsäätäjään. Lailla ei voida mielivaltaisesti asettaa ihmisiä tai ihmisryhmiä toisia edullisempaan tai epäedullisempaan asemaan. Lausekkeella ei kuitenkaan edellytetä kaikkien ihmisten kaikissa suhteissa samanlaista kohtelua, elleivät asiaan vaikuttavat olosuhteet ole samanlaisia. Perustuslakivaliokunta onkin vakiintuneesti todennut, ettei yleisestä yhdenvertaisuusperiaatteesta johdu tiukkoja rajoja lainsäätäjän harkinnalle pyrittäessä kulloisenkin yhteiskuntakehityksen vaatimaan sääntelyyn (PeVL 11/2012 vp, s. 2, PeVL 2/2011 vp, s. 2, PeVL 64/2010 vp, s. 2, PeVL 35/2010 vp, s. 2, PeVL 5/2008 vp, s. 5, PeVL 38/2006 vp, s. 2, PeVL 1/2006 vp, s. 2, PeVL 15/2001 vp, s. 3). Keskeistä on, voidaanko kulloisetkin erottelut perustella perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävällä tavalla (PeVL 46/2006 vp, s. 2, PeVL 16/2006 vp, s. 2, PeVL 73/2002 vp). Valiokunta on eri yhteyksissä johtanut perustuslain yhdenvertaisuussäännöksistä vaatimuksen, että erottelut eivät saa olla mielivaltaisia eivätkä ne saa muodostua kohtuuttomiksi (Ks. esim. PeVL 11/2012 vp, s. 2, PeVL 37/2010 vp, s. 3, PeVM 11/2009 vp, s. 2, PeVL 18/2006 vp, s. 2.) Perustuslain 6 §:n

2 momentissa on luettelo eräistä kielletyistä erotteluperusteista. Luettelo ei kuitenkaan ole tyhjentävä. Erikseen mainittuihin kiellettyihin erotteluperusteisiin rinnastetaan muut henkilöön liittyvät syyt. Perustuslakivaliokunnan käytännössä on erottelun hyväksyttävyyden lisäksi kiinnitetty huomiota valitun keinon oikeasuhtaisuuteen (PeVL 38/2006 vp, s. 3 ja PeVL 23/2012 vp, s. 2). Tullin henkilötietojen käsittelyä koskevat toimenpiteet eivät saisi johtaa syrjivään kohteluun.

Erityisesti arkaluonteisten henkilötietojen keräämistä koskevilla velvoitteilla on merkitystä arvioitaessa yhdenvertaisuusperiaatteen toteutumista. Tulli voi joutua käsittelemään rikoksen ennalta estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi laajastikin sellaisia arkaluonteisia henkilötietoja, jotka voisivat pahimmillaan johtaa perustuslain vastaiseen syrjintään. Tällaisia tietoja voisivat olla esimerkiksi rikoksesta epäillyn kansallinen tai etninen alkuperä tai terveydentilaa koskevat tiedot taikka geneettiset tiedot (DNA-jäljet) sekä sormenjälkitiedot.

Perustuslakivaliokunta on korostanut tarvetta varmistaa käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatteen toteutuminen henkilötietojen käsittelyssä (ks. PeVL 33/2016 vp, s. 5 ja siinä viitatu lausunnot). Valiokunta on erityisesti biometristen tunnistetietojen käsittelyn kansallisen sääntelyn arvion yhteydessä korostanut, että tietojen käyttämiseen varsinaisen keräämis- ja tallettamistarkoituksen ulkopuolelle jääviin tarkoituksiin on laajojen biometrisiä tunnisteteita sisältävien rekisterien yhteydessä syytä suhtautua kielteisesti. Käyttötarkoitussidonnaisuudesta on valiokunnan mielestä voitu tehdä vain täsmällisiä ja vähäisiä luonnehdittavia poikkeuksia. Sääntely ei ole saanut johtaa siihen, että muu kuin alkuperäiseen käyttötarkoitukseen liittyvä toiminta muodostuu rekisterin pääasialliseksi tai edes merkittäväksi käyttötavaksi (ks. esim. PeVL 47/2010 vp, s. 3/II).

4.3 Sääntämisyjärjestyksen arviointi

Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Hallitus pitää kuitenkin suotavana, että esityksestä pyydetäisiin eduskuntakäsittelyn yhteydessä perustuslakivaliokunnan lausunto.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

Luonnos 26.6. 15:18

1.

Laki

henkilötietojen käsittelystä Tullissa

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Soveltaisala

Tätä lakia sovelletaan Tullille laissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi tarpeellisten henkilötietojen kokonaan tai osittain automatisoituun käsittelyyn sekä muuhun henkilötietojen käsittelyyn, kun henkilötiedot muodostavat tai niiden on tarkoitus muodostaa henkilörekisteri tai sen osa. Lisäksi tässä laissa säädetään Tullin oikeudesta saada henkilötietoja ja muita Tullille laissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi tarpeellisia tietoja.

2 §

Suhde muuhun lainsäädäntöön

Jollei tässä laissa toisin säädetä, sovelletaan:

1) henkilötietojen käsittelyyn rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi, selvittämiseksi tai syyteharkintaan saattamiseksi, mukaan lukien yleiseen turvallisuuteen kohdistuvilta uhkilta suojelemiseksi tai tällaisten uhkien ehkäisemiseksi, henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettua lakia (/);

2) muuhun henkilötietojen käsittelyyn luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2016/679 (tietosuoja-asetus) sekä tietosuojalakia (/);

3) henkilötietojen salassapitoon ja luovuttamiseen viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999).

Tullin tiedonhankinnasta ja siihen liittyvistä toimivaltuuksista säädetään erikseen.

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *tullirikoksella*:

a) rikosta, jolla rikotaan sellaista tullilain (304/2016) tai muun lain säännöstä, jonka noudattamisen valvonta tai täytäntöönpano on Tullin tehtävänä;

b) tullimieheen kohdistuvaa rikoslain (39/1889) 16 luvun 3 §:ssä tarkoitettua haitantekoa virkamiehelle sekä 4 b §:ssä tarkoitettua niskoittelua tullimiestä vastaan;

c) rikoslain 46 luvun 6 ja 6 a §:ssä tarkoitettua laitonta tuontitavaraan ryhtymistä;

d) sellaista rikosta, johon sisältyy omaisuuden maahantuontia, maastavientiä tai Suomen kautta kuljettamista;

2) *tullirikostorjunnalla* tullirikoksen estämistä, paljastamista ja selvittämistä;

3) *tullirikoksen estämisellä* toimenpiteitä, joiden tavoitteena on estää tullirikos, sen yritys tai valmistelu taikka keskeyttää jo aloitetun tullirikoksen tekeminen tai rajoittaa siitä välittömästi aiheutuvaa vahinkoa tai vaaraa;

4) *tullirikoksen paljastamisella* toimenpiteitä, joiden tavoitteena on selvittää, onko esitutkinnan aloittamiselle esitutkintalain (805/2011) 3 luvun 3 §:n 1 momentissa tarkoitettua perustetta;

5) *tullirikoksen selvittämisellä* tullirikoksen esitutkintaa;

6) *tullitoimenpiteellä* Tullin toimivaltaan kuuluvaa virkainta tullirikoksen esitutkintaa ja rajatarkastusta lukuun ottamatta;

7) *verovalvonnalla* Tullin tehtäväksi erikseen säädetyn, tiettyä verolajia koskevan, valvonta-tehtävän suorittamista;

8) *Schengenin tietojärjestelmän säädöspohjalla* toisen sukupolven Schengenin tietojärjestelmän (SIS II) perustamisesta, toiminnasta ja käytöstä annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 1987/2006, toisen sukupolven Schengenin tietojärjestelmän (SIS II) perustamisesta, toiminnasta ja käytöstä tehtyä neuvoston päätöstä 2007/533/YOS sekä ajoneuvojen rekisteröintitodistusten myöntämisestä vastaavien jäsenvaltioiden yksiköiden pääsyn sallimisesta toisen sukupolven Schengenin tietojärjestelmään (SIS II) annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 1986/2006;

9) *Schengenin tietojärjestelmällä* Schengenin tietojärjestelmän säädöspohjassa määriteltyä toisen sukupolven tietojärjestelmää (SIS II);

10) *Schengenin tietojärjestelmän kansallisella järjestelmällä* Schengenin tietojärjestelmän säädöspohjassa tarkoitettua N. SIS II -järjestelmää;

12) *Europol-asetuksella* Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2016/794 Euroopan unionin lainvalvontayhteistyövirastosta (Europol) sekä neuvoston päätösten 2009/371/YOS, 2009/934/YOS, 2009/935/YOS, 2009/936/YOS ja 2009/968/YOS korvaamisesta ja kumoamisesta;

13) *Europolin kansallisella yksiköllä*, joka toimii Euroopan unionin lainvalvontayhteistyövirastosta (Europol) annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2016/794 tarkoitettuna yhteyselimenä Europolin ja jäsenvaltion toimivaltaisten viranomaisten välillä, keskusrikospoliisia.

2 luku

Henkilötietojen käsittely

4 §

Henkilön perustietojen käsittely

Tulli voi käsitellä jäljempänä 5, 7, 10 ja 11 §:ssä säädettyihin tarkoituksiin seuraavia tarpeellisia henkilön perustietoja:

- 1) henkilön nimet;
- 2) syntymäaika ja -paikka;
- 3) henkilötunnus;
- 4) sukupuoli;
- 5) äidinkieli;
- 6) asointikieli;
- 7) siviilisääty;
- 8) kansalaisuus tai kansalaisuudettomuus ja kansallisuus;
- 9) koti- ja asuinpaikka;
- 10) ammatti ja koulutus;
- 11) yhteystiedot;
- 12) henkilöllisyyden toteamiseksi tarvittavat tiedot asiakirjoista;
- 13) ulkomaalaisen henkilön vanhempien nimet, kansalaisuus ja kansallisuus;
- 14) matkustusasiakirjan tiedot sekä muut maahantuloon ja rajanylittämiseen liittyvät tarpeelliset tiedot;
- 15) kulkuneuvon rekisteritunnus;
- 16) viranomaisen antama asiakasnumero;
- 17) tieto henkilön kuolemasta tai kuolleeksi julistamisesta;
- 18) tieto edunvalvonnasta, konkurssiin asettamisesta tai liiketoimintakieltoon määrittämisestä;
- 19) tieto asevelvollisuuden suorittamisesta.

Tulli voi lisäksi käsitellä 1 momentissa mainittuihin tietoihin rinnastettavia henkilön perustietoja, jotka ovat 5, 7, 10 ja 11 §:ssä säädettyjen käsittelytarkoitusten kannalta välttämättömiä.

5 §

Henkilötietojen käsittely tutkintatehtävissä

Tulli voi käsitellä henkilötietoja tullirikosten esitutkintaa, tullirikosten selvittämistä tai syyteharkintaan saattamiseen liittyvää muuta toimenpidettä varten.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen tietojen on liityttävä henkilöihin, jotka ovat

- 1) rikoksesta tai rikokseen osallisuudesta epäiltyjä;
- 2) alle 15-vuotiaita rikollisesta teosta epäiltyjä;
- 3) esitutkinnan tai Tullin toimenpiteen kohteena;
- 4) rikoksen ilmoittajia tai asianomistajana esiintyviä henkilöitä;
- 5) todistajia;
- 6) uhreja;
- 7) muutoin asiaan liittyviä henkilöitä.

Tulli voi käsitellä henkilötietoja myös sen arvioimiseksi, ovatko tiedot merkityksellisiä 1 momentin mukaisen käyttötarkoituksen kannalta. Tietojen merkityksellisyys on arvioitava ja tarpeettomat tiedot poistettava viipymättä, kuitenkin viimeistään kuuden kuukauden kuluttua niiden tallettamisesta.

6 §

Tutkintatehtävissä käsiteltävien henkilötietojen sisältö

Edellä 4 §:ssä tarkoitettujen henkilön perustietojen lisäksi Tulli voi käsitellä 5 §:ssä tarkoitettuja henkilöistä seuraavia henkilötietoja:

1) Tullin tehtävään, toimenpiteeseen ja tapahtumaan liittyvät tarpeelliset yksilöinnit, kuvaukset ja luokitukset;

2) henkilöllisyyden toteamiseksi tarpeelliset tunto-merkkiedot, mukaan lukien sormen-, käden- ja jalanjäljet, käsiala-, ääni- ja hajunäyte, DNA-tunniste, kasvokuva ja muut biometriset tiedot;

3) toimenpiteen kohteena olevan henkilön turvallisuuden tai viranomaisen työturvallisuuden turvaamiseksi tarpeelliset tiedot, mukaan lukien henkilön terveydentilan ja sen seurannan taikka hänen sairautensa hoidon kannalta välttämättömät tiedot ja muut erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvat tiedot;

4) tunnistetieto syyttäjän tai tuomioistuimen ratkaisusta ja tieto siitä, onko henkilön tuomittu rangaistukseen, jätetty syyttämättä tai rangaistukseen tuomitsematta, syyte hylätty, jätetty tutkimatta tai sillensä sekä tieto ratkaisun lainvoimaisuudesta.

Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittely on sallittua vain, kun se on käsitteilytarkoituksen kannalta välttämätöntä.

7 §

Henkilötietojen käsittely rikosten ennalta estämiseksi tai paljastamiseksi

Tulli voi käsitellä henkilötietoja tullirikosten ennalta estämistä tai paljastamista varten.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen tietojen on liityttävä henkilöihin:

1) joiden voidaan olettaa syyllistyneen tai syyllistyvän rikokseen;

2) jotka ovat yhteydessä 1 kohdassa tarkoitettuun henkilöön tai jotka tavataan tämän seurassa, ja yhteydenpidolla tai tapaamisella voidaan toistuvuuden, olosuhteiden tai henkilön käyttäytymisen vuoksi olettaa olevan yhteys rikokseen;

3) jotka ovat rikosten ennalta estämiseen tai paljastamiseen liittyvän toimenpiteen kohteena.

Tulli voi käsitellä 1 momentissa tarkoitettuja tietoja silloin, kun se on tullirikoksen ennalta estämiseksi tai paljastamiseksi välttämätöntä, myös seuraavista henkilöistä:

1) rikoksen todistajat;

2) rikoksen uhrin;

3) ilmoittajat tai asianomistajana esiintyvät.

Rikosten ennalta estämiseksi ja paljastamiseksi tarpeelliseen rikosanalyysiin liittyvän henkilötietojen käsittelyn aloittamisesta päättää rekisterinpitäjä tai rekisterinpitäjän tähän tehtävään määräämä muu Tullin toimintayksikkö.

Tulli voi lisäksi käsitellä tullimiesten havaitsemia tai Tullille ilmoitettuja tietoja sellaisista tapahtumista tai henkilöistä, joiden voidaan olosuhteiden taikka henkilön käyttäytymisen vuoksi perustellusti arvioida liittyvän tullirikokseen.

Tulli voi käsitellä henkilötietoja myös sen arvioimiseksi, ovatko tiedot merkityksellisiä 1 momentin mukaisen käyttötarkoituksen kannalta. Tietojen merkityksellisyys on arvioitava ja tarpeettomat tiedot poistettava viipymättä, kuitenkin viimeistään kuuden kuukauden kuluttua niiden tallettamisesta.

8 §

Rikosten ennalta estämiseen tai paljastamiseen liittyvien henkilötietojen sisältö

Edellä 4 §:ssä tarkoitettujen henkilön perustietojen lisäksi Tulli voi käsitellä 7 §:ssä tarkoitettuja henkilöistä seuraavia henkilötietoja:

1) Tullin tehtävään, toimenpiteeseen ja tapahtumaan liittyvät tarpeelliset yksilöinnit, kuvaukset ja luokitukset;

2) henkilön toimintaa ja käyttäytymistä koskevat tarpeelliset tiedot;

3) henkilöllisyyden toteamiseksi tarpeelliset tuntoerkkittiedot, mukaan lukien ääninäyte, kasvokuva ja muut biometriset tiedot;

4) toimenpiteen kohteena olevan henkilön turvallisuuden tai viranomaisen työturvallisuuden turvaamiseksi tarpeelliset tiedot, mukaan lukien henkilön terveydentilan ja sen seurannan taikka hänen sairautensa hoidon kannalta välttämättömät tiedot ja muut erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvat tiedot.

Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittely on sallittua vain, kun se on käsittelytarkoituksen kannalta välttämätöntä.

Henkilötietoihin on liitettävä arvio tietojen antajan tai lähteen luotettavuudesta ja tietojen oikeellisuudesta, jos se on mahdollista.

9 §

Tietolähdetietojen käsittely

Tulli voi käsitellä tietoja rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 3 luvun 39 §:ssä tai pakkokeinolain 10 luvun 39 §:ssä tarkoitettua tietolähteenä käytetystä henkilöstä, tietolähteen käytöstä ja valvonnasta sekä tietolähteen antamien tietojen pääasiallista sisältöä.

Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittely on sallittua vain, jos käsittely on käsittelytarkoituksen kannalta välttämätöntä.

10 §

Henkilötietojen käsittely Tullin muissa lakisääteisissä tehtävissä

Tulli voi käsitellä 4 §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja rajatarkastustehtävää, virka-aputehtävän suorittamista, säilytystilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämistä sekä muuta Tullille laissa säädettyä tehtävää varten.

11 §

Teknisessä valvonnassa saatujen henkilötietojen käsittely

Tullilla on oikeus käsitellä henkilötietoja biometriset tiedot mukaan lukien, jotka on saatu Tullilain 5 luvun 28 §:ssä tarkoitettussa teknisessä valvonnassa. Henkilötietoja on oikeus käsitellä myös automaattisessa kasvojen tunnistuksessa rikosten ennalta estämiseen, selvittämiseen, paljastamiseen tai syyteharkintaan saattamiseen liittyvään toimenpiteeseen taikka pakkokeinon käyttöön.

Yhteensopiva henkilötietojen käsittely

Jollei tässä laissa tai muualla laissa toisin säädetä, Tulli voi käsitellä 5, 7 ja 9—11 §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen silloin, kun se on tarpeen:

- 1) tullirikosten ennalta estämiseksi ja paljastamiseksi;
- 2) sellaisen tullirikoksen selvittämiseksi, josta voi seurata vankeusrangaistus;
- 3) rikoksesta etsintäkuulutetun tavoittamiseksi;
- 4) syyttömyyttä tukevana selvityksenä;
- 5) hengelle, terveydelle tai vapaudelle aiheutuvan merkittävän vaaran taikka huomattavan ympäristö-, omaisuus - tai varallisuusvahingon estämiseksi;
- 6) Tullin toimivaltaan kuuluvan kansalliseen turvallisuuteen liittyvän tehtävän suojaamiseksi;
- 7) henkilöllisyyden selvittämiseksi suoritettaessa sellaista Tullin yksittäistä tehtävää ja toimenpidettä, joka välttämättä edellyttää henkilöllisyyden varmistamista;
- 8) virka-aputehtävän suorittamiseksi;
- 9) Tullin rikostorjunnan toiminnan suuntaamiseksi;
- 10) Tullin perintätehtävissä.

Sen lisäksi, mitä henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain 5 §:n 3 momentissa säädetään, Tullin henkilörekisterin tietoja saa salassapitosäännösten estämättä käsitellä myös laillisuusvalvonta-, analyysi-, suunnittelu- ja kehittämistoiminnassa. Lisäksi tietoja saa käyttää koulutustoiminnassa, jos tiedot ovat koulutuksen toteuttamiseksi välttämättömiä.

Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittely muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen on sallittua vain, kun se on käsittelytarkoituksen kannalta välttämätöntä.

3 luku

Tietojensaantioikeudet

13 §

Tullin oikeus saada tietoja eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä

Tullilla on sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, oikeus saada tehtäviensä suorittamista ja henkilörekisteriensä ylläpitämistä varten salassapitosäännösten estämättä teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona tarpeellisia tietoja rekistereistä siten kuin asianomaisen rekisterinpitäjän kanssa sovitaan, seuraavasti:

1) tullirikosten estämiseksi, paljastamiseksi, selvittämiseksi ja syyteharkintaan saattamiseksi sekä etsintäkuulutettujen tavoittamiseksi yhteisöiltä ja yhtymiltä matkustajaa ja kulkuneuvon henkilökuntaa sekä kulkuneuvoja ja kuljetettavia tavaroita koskevista rekistereistä; sen estämättä mitä säädetään matkustajarekisteritietojen käytöstä terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden ennalta estämistä, paljastamista ja tutkintaa sekä tällaisin rikoksiin liittyviä syytetoimia varten annetussa laissa (/).;

2) Verohallinnon tietojärjestelmistä ja rekistereistä tarvittavat tiedot verovelvollista koskevine tunnistetietoineen verotusta, verovalvontaa, perintää ja tullirikostorjuntaa varten sekä lupaharkintaa varten tarvittavat tiedot luvanhakijan veronmaksuvelvollisuuden täyttämisestä ja luvanhakijan verojen maksuun liittyvästä maksujärjestelystä sekä silloin, kun se on luvan myöntämisen edellytyksenä, tullilainsäädännön tai verolainsäädännön rikkomista koskevat tiedot;

3) liikenteen palveluista annetussa laissa (320/2017) tarkoitettu liikenneasioiden rekistereistä, jotka ovat välttämättömiä Tullin laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi;

4) Patentti- ja rekisterihallituksen kaupparekisteristä tiedot elinkeinonharjoittajia koskevista ilmoituksista ja tiedonannoista tulli- ja verovalvontaa, verotusta, perintää sekä tullirikostorjuntaa varten sekä kaupparekisterin edunsaajista rekisteröitävät tiedot rekisteröitävää koskevina tunnistetietoineen tulli- ja verovalvontaa sekä rikostorjuntaa varten;

5) poliisin henkilörekistereistä tarvittavat tiedot tulli- ja verovalvontaa sekä tullirikostorjuntaa varten ja muihin tietojen keräämis- ja tallettamistarkoituksen mukaisesti Tullin tehtäviin sekä muuhun kuin tietojen keräämis- ja tallettamistarkoitukseen 12 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa;

6) Rajavartiolaitoksen henkilörekistereistä tarvittavat tiedot tulli- ja verovalvontaa sekä tullirikostorjuntaa varten ja muihin tietojen keräämis- ja tallettamistarkoituksen mukaisesti Tullin tehtäviin sekä muuhun kuin tietojen keräämis- ja tallettamistarkoitukseen 12 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa;

7) Rikosseuraamuslaitoksen henkilörekistereistä tarvittavat tiedot tullirikostorjuntaa varten sekä muuhun kuin tietojen keräämis- ja tallettamistarkoitukseen 12 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa;

8) majoitustoiminnan harjoittajilta ja poliisilta majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain (308/2006) 6 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja tullirikostorjuntaa varten;

9) väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain (661/2009) 13—17 §:ssä tarkoitettut tiedot tulli- ja verovalvontaa, verotusta, perintää sekä tullirikostorjuntaa varten;

10) sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa (672/2002) tarkoitettu sakkorekisteristä siihen talletettuja tietoja sakkorangaistuksista ja niiden täytäntöönpanosta, rikosrekisterilaissa (770/1993) tarkoitettu rikosrekisteristä henkilöä ja oikeushenkilöä koskevia tietoja viimeksi mainitun lain 4 ja 4 a §:ssä säädettyihin tarkoituksiin sekä oikeushallinnon valtakunnallisesta tietojärjestelmästä annetussa laissa (372/2010) tarkoitettu ratkaisu- ja päätösilmoitusjärjestelmästä tietoja rikosasioissa annetuista ratkaisuista ja niiden lainvoimaisuudesta sekä diaari- ja asianhallintatietojen valtakunnallisesta käsittelyjärjestelmästä tietoja syyttäväviranomaisessa tai tuomioistuimessa vireillä olevista tai olleista rikosasioista;

11) oikeushallinnon viranomaisilta tieto oikeushallinnon etsintäkuuluttamista henkilöistä;

12) ulkoasiainhallinnon tietojärjestelmistä Suomessa lähettäjävaltiota edustavan diplomaatti- ja konsuliedustuston, kansainvälisen järjestön Suomessa olevan toimielimen ja muun samassa asemassa olevan kansainvälisen toimielimen henkilökuntaan kuuluvista ja näiden perheenjäsenistä sekä yksityisessä palveluksessa olevista henkilöistä ulkomaalaislaissa (301/2004) Tullille säädettyjen tehtävien suorittamista, tulli- ja verovalvontaa sekä tullirikostorjuntaa varten;

13) Maahanmuuttoviraston tietojärjestelmistä matkustusasiakirjaa, viisumia, oleskelua, kansainvälistä suojelua, maasta poistamista, maahantulokieltoa ja kansalaisuutta koskevasta asiasta ulkomaalaislaissa Tullille säädettyjen tehtävien suorittamista, tulli- ja verovalvontaa sekä tullirikostorjuntaa varten;

14) teleyritykseltä pakkokeinolain 10 luvun 6—8 §:ssä sekä rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 2 luvun 14 §:n 2 momentissa ja 3 luvun 4 ja 5 §:ssä tarkoitettuja tietoja, jotka Tullilla on oikeus saada vain mainituissa laeissa säädettyjen edellytysten mukaisesti, tullirikostorjuntaa varten;

15) Ahvenanmaan valtionvirastolta alusrekisterilaissa (512/1993) tarkoitetuista aluksen rekisteröintiä sekä rakenteilla olevia aluksia koskevista tiedoista ja historiatiedoista tarpeelliset tiedot aluksista, niiden omistajista ja haltijoista eräiden alusten ja niitä palvelevien satamien turvatoimista ja turvatoimien valvonnasta annetussa laissa (485/2004) tarkoitettuja Tullin tehtäviä, ulkomaalaislain 179 §:ssä tarkoitettua liikenteenharjoittajan seuraamusmaksun määrittämistä, tulli- ja verovalvontaa, verotusta, perintää sekä tullirikostorjuntaa varten;

16) liikenne-, kalastus- ja ympäristöviranomaisilta sekä poliisilta, Rajavartiolaitokselta ja puolustusvoimilta tietoja kulkuneuvoista ja niiden sijainnista sekä liikenteestä tulli- ja verovalvontaa ja tullirikostorjuntaa varten;

17) virka-apua pyytäneeltä viranomaiselta välttämättömät tiedot virka-apun antamiseksi;

18) aluehallintoviraston rahanpesun valvontarekisteristä tarvittavat tiedot rekisteröitävää koskevine tunnistetietoineen tullin- ja verovalvontaa ja tullirikostorjuntaa varten;

19) hätäkeskustietojärjestelmästä hätäkeskusviranomaisen sekä hätäkeskustietojärjestelmää käyttävien viranomaisten tallettamat tiedot henkilön oman turvallisuuden tai työturvallisuuden kannalta tarpeellisista tiedoista.

Tullilla on oikeus saada ja muutoin käsitellä tietoja tullilain 31 §:ssä tarkoitettua rajatarkastusta varten noudattaen, mitä henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain (579/2005) 22 §:ssä säädetään rajavartiolaitoksen oikeudesta saada ja muutoin käsitellä tietoja rajaturvallisuuden ylläpitämistä varten.

Tullilla on oikeus saada 1 ja 2 momentissa tarkoitetut tiedot maksutta, jollei laissa toisin säädetä.

Tullin on pyynnöstä annettava asianomaiselle rekisterinpitäjälle tietoja 1 ja 2 momentin nojalla saamiensa henkilötietojen käsittelystä.

14 §

Muiden viranomaisten tietojen luovuttaminen Tullille suoraan käytettäväksi tallettamalla tai tietojoukkona tallettamista varten

Tullin henkilörekistereihin voivat, siten kuin rekisterinpitäjän kanssa sovitaan, suoraan käytettäväksi tallettamalla tai tietojoukkona tallettamista varten luovuttaa:

1) oikeushallintoviranomaiset, Rikosseuraamuslaitos sekä Oikeusrekisterikeskus etsintäkuuluttamiaan henkilöitä koskevia tietoja, Rikosseuraamuslaitos tuntomerkkitietoja vapauteen kohdistuvaa rangaistusta suorittavista tai suorittaneista henkilöistä sekä Oikeusrekisterikeskus liiketoimintakieltoja koskevia tietoja;

2) poliisi-, rajavartio- ja sotilasviranomaiset etsintäkuuluttamiaan henkilöitä koskevia tietoja sekä poliisi- ja rajavartioviranomaiset ulkomaalaisten tunnistamistietoja ja tullirikosten estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi tarpeellisia tietoja;

3) suojelupoliisi rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi sekä kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi tarpeellisia tietoja;

4) ulkoasiainministeriö Suomessa lähettävävaltiota edustavan diplomaatti- ja konsuliedustuston, kansainvälisen järjestön Suomessa olevan toimielimen, muun samassa asemassa olevan kansainvälisen toimielimen henkilökuntaan kuuluvista sekä näiden perheenjäsenistä ja yksityisessä palveluksessa olevista henkilöistä tarvittavia tietoja;

5) Metsähallituksen erätarkastaja toimivaltaansa kuuluvassa erävalvonnassa kirjattuja tarpeellisia toimenpidetietoja.

Tullin on pyynnöstä annettava 1 momentin nojalla henkilötietoja luovuttaneelle rekisterinpitäjälle tieto saamiensa henkilötietojen käsittelystä.

15 §

Uhkasakko

Tulli voi velvoittaa sen, jolta se on oikeutettu saamaan 13 §:n 1 momentin 1 ja 8 kohdissa tarkoitettuja tietoja, antamaan tiedot kohtuullisessa määräajassa. Tulli voi asettaa veloitteen noudattamisen tehosteeksi uhkasakon. Uhkasakon asettamispäätöstä on noudatettava sitä koskevasta muutoksenhausta huolimatta. Uhkasakkoa ei kuitenkaan saa asettaa, jos asianosaista on aiheutta epäillä rikoksesta ja pyydetty aineisto koskee rikosepäilyn kohteena olevaa asiaa. Uhkasakon täytäntöönpanoon sovelletaan, mitä uhkasakkolaissa (1113/1990) säädetään.

16 §

Kolmannelta valtiolta, kansainväliseltä järjestöltä tai virastolta saatujen henkilötietojen käsittely

Kolmannelta valtiolta taikka kansainväliseltä järjestöltä tai virastolta saatujen henkilötietojen käsittelyssä on noudatettava, mitä henkilötietojen luovuttajan asettamissa ehdoissa määrätään salassapidosta, vaitiolovelvollisuudesta, henkilötietojen käytön rajoituksista, henkilötietojen käytön edelleen luovutuksesta tai luovutetun aineiston palauttamisesta.

Jollei 1 momentista muuta johdu, Tulli saa käyttää sille luovutettuja henkilötietoja muuhun tarkoitukseen kuin mihin tiedot on luovutettu siten kuin 12 §:n 1 momentissa säädetään.

4 luku

Henkilötietojen luovuttaminen

17 §

Henkilötietojen luovuttaminen toiselle henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetussa laissa tarkoitetulle toimivaltaiselle viranomaiselle

Tulli saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona 5—8, 10 ja 11 §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja, jotka ovat tarpeen viranomaisen laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi, seuraavasti:

1) poliisille ja Rajavartiolaitokselle näiden käsitellessä henkilötietoja henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain 1 §:ssä säädettyä tarkoitusta varten;

2) Suojelupoliisille kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sekä valtio- ja yhteiskuntajärjestyksestä tai valtion turvallisuutta uhkaavien toimintojen, hankkeiden ja rikosten estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi;

3) puolustusvoimille asevelvollisen koulutukseen ja tehtävään määräämistä sekä palveluksen järjestämistä, kriisinhallintatehtävään määräämistä ja kriisinhallintapalveluksen järjestämistä, sotilastiedustelutehtävien hoitamista, aluevalvontatehtävien hoitamista, sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetussa laissa (255/2014) tarkoitettujen esitutkintatehtävien ja rikosten ennalta estämistä ja paljastamista koskevien tehtävien hoitamista sekä sotilasarvossa ylentämistä ja palkitsemista varten;

4) syyttäjälle syyttäjälaitoksesta annetun lain (439/2011) 25 §:ssä säädettyssä laajuudessa;

5) tuomioistuimille etsintäkuulutusten seuraamista varten;

6) Oikeusrekisterikeskukselle etsintäkuulutusten seuraamista, toiseen EU:n jäsenvaltioon toimitettavaa tunnustamis- ja täytäntöönpanohakemusta varten sekä Suomen kansalaisen tunnistamiseksi;

7) Rikosseuraamuslaitokselle henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetussa laissa (1069/2015) tarkoitettua yhdyskuntaseuraamuksen tuomitsemisen edellytyksistä tuomioistuimelle annettavaa lausuntoa, yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpanoa, tuomittuja koskevien etsintäkuulutusten ja lähestymiskieltopäätösten seuraamista, ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomittujen, tutkintavankien ja vankien sijoittamista, tutkintavankeusaikaisen tai vankeusaikaisen rikollisuuden estämistä, vankilaturvallisuuden ylläpitämistä, seuraamuksen täytäntöönpanoon liittyvien lupa-asioiden käsittelyä ja lupaehtojen noudattamisen valvontaa varten; sekä

8) oikeushallintoviranomaisille ja sotilasviranomaiselle näiden omien etsintäkuulutusten seuraamista varten.

Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja voidaan luovuttaa 1 momentissa säädettyihin tarkoituksiin vain, kun se on viranomaisen laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi välttämätöntä.

18 §

Muu henkilötietojen luovuttaminen viranomaisille

Tulli saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona 5—8 §:ssä ja 10 §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja, jotka ovat tarpeen viranomaisen laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi, seuraavasti:

1) Verohallinnolle verotuksen toimittamista, verojen ja maksujen perimistä, verotusta koskevaa muutoksenhakua ja ulosottoa tai valtion edun- ja oikeudenvalvontaa varten; tietojen luovuttamisesta Verohallinnolle eräissä tapauksissa säädetään arvonlisäverolain (1501/1993) 160 §:n 3 momentissa ja oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annetun lain (768/2016) 29 §:n 6 momentissa;

2) liikenteen palveluista annetun lain IV osan 2 luvun 2 §:n ja V osan 1 luvun 2 §:n mukaisesti tietoja, jotka ovat välttämättömiä sen laissa säädettyjen tehtävien hoitamista varten;

3) Hätäkeskuslaitokselle hätäkeskustoiminnasta annetun lain (692/2010) 19 §:n 1 momentissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi tarpeellisia tietoja alkutoimenpiteiden tai työturvallisuuden varmistamiseksi taikka asianomaisen yksikön tukemiseksi ottaen huomioon, mitä tietojen saamista koskevan oikeuden rajoittamisesta mainitun lain 19 §:n 2 momentissa säädetään sekä tämän lain 6 §:n 3 kohdassa tarkoitettuja turvallisuustietoja hätäkeskusjärjestelmään tallettavaksi;

4) pelastusviranomaisille pelastuslain (379/2011) 32 §:ssä tarkoitettua pelastustoimintaa, 41 §:ssä tarkoitettua palontutkintaa ja 80 §:ssä tarkoitettua palotarkastusta ja muita valvontatehtäviä varten;

5) poliisille ja henkilölle, joka toimii Suomen ulkomaille sijoittamana poliisin yhdyshenkilönä, henkilöiden maahantulon ja maastalähdön valvontaa ja siihen kuuluvan rajatarkastuksen suorittamista, ulkomaalaisia koskevien säännösten noudattamisen valvontaa sekä tullitoimenpiteen suorittamista, kansallisen turvallisuuden suojaamista, tietojen keräämis- ja tallettamistarkoituksen mukaisesti muihin poliisin tehtäviin ja muuhun kuin tietojen keräämis- ja tallettamistarkoitukseen 2 luvun 12 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa sekä haasteen ja muun tiedoksiannon suorittamista varten;

6) rajavartiolaitokselle henkilöiden maahantulon ja maastalähdön valvontaa ja siihen kuuluvan rajatarkastuksen suorittamista, ulkomaalaisia koskevien säännösten noudattamisen valvontaa, rajaturvallisuuden ylläpitämistä, tullitoimenpiteiden suorittamista, asevelvollisten palveluksen järjestämistä asevelvollisuuslain (1438/2007) 96 §:n 1 momentin 15 kohdassa tarkoitettuja tehtäviä varten, meripelastuslain (1145/2001) 14 §:n 2 momentin 10 kohdassa säädettyjä tehtäviä varten, tietojen keräämis- ja tallettamistarkoituksen mukaisesti muihin rajavartiolaitoksen tehtäviin ja muuhun kuin tietojen keräämis- ja tallettamistarkoitukseen 12 §:n 1 momentin mukaisissa tapauksissa sekä haasteen ja muun tiedoksiannon suorittamista varten;

7) puolustusvoimien pääesikunnalle sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain (255/2014) 86 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tehtäviä varten, turvallisuusselvityslaissa (726/2014) tarkoitettujen turvallisuusselvitysten tekemistä varten sekä asevelvollisrekisterin rekisterinpitäjälle asevelvollisuuslain (1438/2007) 96 §:n 1 momentin 15 kohdassa tarkoitettuja tehtäviä varten, tietoja Tullin asevelvolliseen kohdistamista, epäilyistä tullirikoksesta johtuvista virkatoimista ja asevelvolliseen kohdistetuista seuraamuksista, jos tiedoilla on merkitystä asevelvollisen sopivuuden arvioimiseksi asevelvollisuuslain 38 §:ssä tarkoitettuun koulutukseen ja tehtävään sekä asevelvollisen sijoitettavuuden arvioimiseksi ja hänen palveluksensa järjestämiseksi, sekä sotilastiedustelutehtäviä varten;

8) ulkoasiainministeriölle ja Suomen edustustolle näiden toimivaltaan kuuluvan passia tai muuta matkustusasiakirjaa, viisumia, työntekijän oleskelulupaa, elinkeinonharjoittajan oleskelulupaa tai muuta oleskelulupaa koskevan asian käsittelyä varten;

9) työviranomaisille työntekijän oleskeluluvan tai elinkeinonharjoittajan oleskeluluvan tai työnteon valvontaa koskevan asian käsittelyä varten;

10) Maahanmuuttovirastolle ulkomaalaisia ja Suomen kansalaisuutta koskevien sellaisten asioiden käsittelemistä ja ratkaisemista varten, jotka lailla tai asetuksella säädetään Maahanmuuttoviraston tehtäviksi;

11) ulosottomiehelle ulosottokaaren (705/2007) 3 luvun 67 §:n mukaisesti ulosottoselvitystä tai muuta ulosottoasiain täytäntöönpanoa varten;

12) haastemieslain (505/1986) 1 ja 6 §:ssä mainitulle virkamiehelle muuntorangaistuksen määräämistä koskevaan oikeudenkäyntiin haastamista varten sekä haastemiehelle haasteen ja muun tiedoksiannon toimittamista varten tarpeelliset rikostorjunnan tietojärjestelmän henkilötiedot, työturvallisuustiedot ja pidätettyjen tiedot;

13) Metsähallituksen erätarkastajalle tämän toimivaltaan kuuluvaa erävalvontaa varten;

14) vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetussa laissa (719/1994) tarkoitetuille viranomaisille vaarallisten aineiden kuljetusten valvontaa varten;

15) valtiovarainministeriölle verolainsäädännön valmistelua ja sen toimeenpanon seurantaan sekä valtion talousarvion laadintaa varten.

Edellä 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettuun hätäkeskusjärjestelmään voidaan luovuttaa tallettavaksi myös Tullin henkilötietoja sisältäviä resurssitietoja.

Ennen henkilötietojen luovuttamista niiden vastaanottajan on esitettävä rekisterinpitäjälle luotettava selvitys henkilötietojen asianmukaisesta suojaamisesta.

Luovutettavien tietojen laatu on mahdollisuuksien mukaan varmennettava ja niihin on tarvittaessa lisättävä tietoja, joiden avulla vastaanottaja voi arvioida tietojen oikeellisuutta, täydellisyyttä, ajantasaisuutta ja luotettavuutta. Jos ilmenee, että on luovutettu virheellisiä tietoja tai että tietoja on luovutettu lainvastaisesti, asiasta on ilmoitettava viipymättä vastaanottajalle.

19 §

Henkilötietojen luovuttaminen yleisen tietoverkon välityksellä

Tulli saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa yleisen tietoverkon välityksellä yleisön tietoon saattamiseksi ja yleisövihjeiden saamiseksi tietoja, joista on rikosten ennalta estämisen, omaisuuden omistajalleen palauttamisen tai tutkinnallisten syiden vuoksi tarpeen tiedottaa. Tiedot voidaan luovuttaa vain yksittäisinä hakuina.

Tulli saa lisäksi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa yleisen tietoverkon välityksellä yleisön tietoon saattamiseksi ja yleisövihjeiden saamiseksi tietoja, joista on asian kiireellisyyden, vaaratilanteen, rikosten ennalta estämisen, omaisuuden omistajalleen palauttamisen tai tutkinnallisten syiden vuoksi tarpeen erityisesti tiedottaa. Tiedot voidaan luovuttaa muuten kuin yksittäisinä hakuina ainoastaan, jos se on olennaisen tärkeää Tullille laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi, eikä tietojen luovuttaminen ole vastoin rekisteröidyn oikeutettua etua. Toiselta viranomaiselta saatuja tietoja saa luovuttaa vain tiedot luovuttaneen viranomaisen suostumuksella.

20 §

Henkilötietojen luovuttaminen Euroopan unionin jäsenvaltion ja Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion lainvalvontaviranomaiselle

Tulli voi luovuttaa salassapitosäynnösten estämättä 5—8, 10 ja 11 §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja toisen Euroopan unionin jäsenvaltion ja Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion toimivaltaiselle viranomaiselle, joka käsittelee henkilötietoja luonnollisten henkilöiden suojelusta toimivaltaisten viranomaisten suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä rikosten ennalta estämisestä, tutkimista, paljastamista tai rikoksiin liittyviä syytetoimia tai rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanoa varten sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja neuvoston puitepäättöksen 2008/977/YOS kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2016/680/EU 1 artiklan 1 kohdassa säädettyyn tarkoitukseen, samoilla edellytyksillä kuin Tulli voi itse käsitellä kyseessä olevia henkilötietoja. Tiedot voidaan luovuttaa myös tietojoukkona.

Sen lisäksi, mitä tässä laissa ja henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetussa laissa säädetään, henkilötietojen luovuttamiseen Euroopan unionin jäsenvaltion lainvalvontaviranomaiselle sovelletaan Euroopan unionin jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten välisen tietojen ja tiedustelutietojen vaihdon yksinkertaistamisesta tehdyn puitepäättöksen lainsäädännön alaan kuuluvien säynnösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäättöksen soveltamisesta annettua lakia (26/2009).

21 §

Henkilötietojen luovuttaminen Schengenin tietojärjestelmää käyttävälle valtiolle ja Schengenin tietojärjestelmään

Tulli saa salassapitosäynnösten estämättä luovuttaa Schengen-valtioiden toimivaltaisille viranomaisille sekä Schengenin tietojärjestelmään talletettavaksi Schengenin tietojärjestelmän säädöspohjassa tarkoitettuja tietoja, jotka ovat tarpeen Schengenin tietojärjestelmän säädöspohjassa säädettyihin tarkoituksiin. Schengenin tietojärjestelmän säädöspohjassa tarkoitettut lisätiedot on luovutettava Sirene-toimiston välityksellä. Sirene-toimistona toimii keskusrikospoliisi.

22 §

Henkilötietojen luovuttaminen Europolille

Tulli saa luovuttaa henkilötietoja Euroopan unionin lainvalvontayhteistyövirastolle sen mukaisesti kuin Europol-asetuksessa ja Euroopan unionin lainvalvontayhteistyövirastosta annetussa laissa (214/2017) säädetään.

23 §

Tietojen luovuttamisesta päättäminen

Oikeudesta luovuttaa Tullin henkilörekisterin tietoja teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona sekä 3 luvussa tarkoitettujen viranomaisten oikeudesta luovuttaa tietoja Tullin tietojärjestelmään tietojoukkona tai teknisen käyttöyhteyden avulla päättää rekisterinpitäjä tai rekisterinpitäjän tähän tehtävään määräämä Tullin toimintayksikkö.

Luovuttamisesta päätettäessä on rekisteröidyn tietosuojan ja tietoturvan varmistamiseksi otettava huomioon luovutettavien tietojen laatu.

5 luku

Henkilötietojen poistaminen ja arkistointi

24 §

Rikosasiaan liittyvien henkilötietojen poistaminen

Syyttäjälle ratkaistavaksi siirretyn rikosasian tiedot poistetaan:

1) viiden vuoden kuluttua rikosasian siirtämisestä syyttäjälle, kun rikosasian törkeimmistä epäilyistä rikoksesta voi seurata sakkoa tai kun asia on siirretty syyttäjälle rangaistusmääräyksen antamista varten;

2) kymmenen vuoden kuluttua tiedot rikosasian siirtämisestä syyttäjälle, kun rikosasian törkeimmistä epäilyistä rikoksesta voi seurata enintään viiden vuoden vankeusrangaistus;

3) kahdenkymmenen vuoden kuluttua tiedot rikosasian siirtämisestä syyttäjälle, kun rikosasian törkeimmistä epäilyistä rikoksesta voi seurata yli viisi vuotta vankeutta.

Muun rikosasian tiedot poistetaan yhden vuoden kuluttua viimeisimmän epäillyn rikoksen syyteoikeuden vanhentumisesta, aikaisintaan kuitenkin viiden vuoden kuluttua rikosasian kirjaamisesta.

Edellä 1 tarkoitettuja tietoja ei poisteta, jos rikoksen syyteoikeus ei ole vanhentunut.

Henkilöllisyyden toteamiseksi tarpeelliset tuntomerkitiedot poistetaan viimeistään kymmenen vuoden kuluttua viimeisen rikoksesta epäiltyä henkilöä koskevan merkinnän tekemisestä. Tiedot poistetaan kuitenkin viimeistään kymmenen vuoden kuluttua rekisteröidyn kuolemasta, jos törkeimmistä rekisteröintiperusteena käytetystä rikoksesta säädetty ankaran rangaistus on vähintään vuosi vankeutta.

Rikoksen tekohetkellä alle 15-vuotiaan tuntomerkitiedot poistetaan kuitenkin viimeistään viiden vuoden kuluttua viimeisen rikoksesta epäiltyä henkilöä koskevan merkinnän tekemisestä, ellei jokin merkinnöistä koske rikosta, josta on seuraamukseksi säädetty ainoastaan vankeutta.

Edellä 4 ja 5 momentissa tarkoitettut tiedot poistetaan viimeistään vuoden kuluttua merkinnän tekemisestä, jos tutkinnassa on selvinnyt, ettei rikosta ole tehty tai henkilöä ei enää ole syytä epäillä rikoksesta.

Edellä 1—5 momentissa tarkoitettut rikosasiaan liittyvät henkilötiedot voidaan kuitenkin säilyttää edelleen, jos ne ovat tarpeen tutkinnallisen, valvonnallisen tai muun perustellun synn vuoksi tai rekisteröidyn, muun asianosaisen tai Tullin henkilöstöön kuuluvan oikeuksien turvaamiseksi. Henkilötietojen edelleen säilyttämisen tarpeellisuutta on arvioitava vähintään viiden vuoden välein.

25 §

Muiden tutkintatehtävissä käsiteltävien henkilötietojen poistaminen

Muihin kuin 24 §:ssä säädettyihin, 5 §:ssä mainittuihin tarkoituksiin käsiteltävät henkilötiedot poistetaan viiden vuoden kuluttua ilmoituksen tai asian kirjaamisesta, jolleivät ne liity tutkittavaan rikosasiaan.

Edellä 1 momentista poiketen:

1) liiketoimintakieltoa koskevat tiedot poistetaan viiden vuoden kuluttua liiketoimintakiellon päättymisestä;

2) muut henkilöiden tavoittamiseksi, valvomiseksi, tarkkailemiseksi ja suojaamiseksi käsiteltävät etsintäkuulutusta, matkustuskieltoa koskevat tiedot poistetaan kolmen vuoden kuluttua kuulutuksen tai kiellon peruuttamisesta tai päättymisestä.

Edellä 6 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetut tiedot poistetaan kuitenkin viimeistään yhden vuoden kuluttua rekisteröidyn kuolemasta.

Edellä 1—3 momentissa tarkoitetut henkilötiedot voidaan kuitenkin säilyttää edelleen, jos ne ovat tarpeen tutkinnallisen, valvonnallisen tai muun perustellun syyn vuoksi tai rekisteröidyn, muun asianosaisen tai Tullin henkilöstöön kuuluvan oikeuksien turvaamiseksi. Henkilötietojen edelleen säilyttämisen tarpeellisuutta on arvioitava vähintään viiden vuoden välein.

26 §

Rikosten ennalta estämiseen ja paljastamiseen liittyvien henkilötietojen poistaminen

Rikosten ennalta estämiseen ja paljastamiseen liittyvät henkilötiedot tiedot poistetaan viimeistään kymmenen vuoden kuluttua viimeisen rikosta, rikollista toimintaa tai tehtävää koskevan tiedon merkitsemisestä. Edellä 7 §:n 5 momentissa tarkoitetut tiedot poistetaan kuitenkin viimeistään kuuden kuukauden kuluttua merkinnän tekemisestä ja 8 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitetut tiedot viimeistään yhden vuoden kuluttua rekisteröidyn kuolemasta.

Edellä 1 momentissa tarkoitetut henkilötiedot voidaan kuitenkin säilyttää edelleen, jos ne ovat tarpeen tutkinnallisen, valvonnallisen tai muun perustellun syyn vuoksi tai rekisteröidyn, muun asianosaisen tai Tullin henkilöstöön kuuluvan oikeuksien turvaamiseksi. Henkilötietojen edelleen säilyttämisen tarpeellisuutta on arvioitava vähintään viiden vuoden välein.

27 §

Tietolähdetietojen poistaminen

Tietolähdetiedot poistetaan viimeistään kymmenen vuoden kuluttua viimeisen tiedon merkitsemisestä.

28 §

Teknisessä valvonnassa saatujen henkilötietojen poisto

Teknisillä apuvälineillä talteen otetut kuva- ja äänitallenteet on poistettava kuuden kuukauden kuluttua merkinnän tekemisestä tietojärjestelmään.

Rekisterikilpien kuvaus- ja tunnistamistiedot poistetaan tiedon tallentumista seuraavan kalenterivuoden päättyessä.

29 §

Virheelliseksi todettu tieto

Sen estämättä, mitä henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä ja Euroopan unionin antamassa asetuksessa (EU) 2016/679 luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta, jäljempänä *tietosuoja-asetuksessa*, säädetään virheellisen tiedon korjaamisesta, virheelliseksi todettu tieto saadaan säilyttää korjatun tiedon yhteydessä, jos se on tarpeen rekisteröidyn, muun asianosaisen tai Tullin henkilöstöön kuuluvan oikeuksien turvaamiseksi. Tällaista tietoa saadaan käyttää vain mainitussa tarkoituksessa.

Virheelliseksi todettu tieto, jota 1 momentin nojalla säilytetään, on poistettava heti, kun tiedon säilyttäminen oikeuksien turvaamiseksi ei enää ole tarpeen, viimeistään kuitenkin viiden vuoden kuluttua tiedon poistamiselle säädetyn määräajan päättymisestä.

30 §

Tietojen arkistointi

Arkistotoimen tehtävistä ja arkistoon siirrettävistä asiakirjoista on voimassa, mitä arkistolaissa (831/1994) tai sen nojalla säädetään tai määrätään.

6 luku

Rekisteröidyn oikeudet

31 §

Rekisteröidyn tarkastusoikeuden toteuttaminen

Henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain 23 §:ssä tarkoitetun rekisteröidyn tarkastusoikeuden ja tietosuoja-asetuksen 15 artiklassa tarkoitetun rekisteröidyn tietoon pääsyn toteuttamiseksi rekisterinpitäjä antaa tarvittavat henkilötiedot ja muut tiedot tarkastamista varten, jollei rekisterinpitäjä ole määrännyt Tullin toimintayksikköä antamaan tiedot.

Rekisteröidyn on tarkastusoikeutta käyttäessään esitettävä tätä tarkoittava pyyntö henkilökohdaisesti rekisterinpitäjälle tai muulle 1 momentissa tarkoitetulle Tullin toimintayksikölle ja todistettava henkilöllisyytensä. Pyyntö voidaan esittää myös käyttämällä varmennetulla tavalla luotettavaa sähköistä tunnistautumista, jos tällainen palvelu on käytössä.

32 §

Tarkastusoikeuden rajoittaminen

Henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain 23 §:stä poiketen tarkastusoikeutta ei ole:

- 1) 7—9 §:ssä tarkoitettuihin henkilötietoihin;
- 2) 5 ja 6 §:ssä tarkoitettuihin henkilötietoihin sisältyviin Tullin taktisia ja teknisiä menetelmiä koskeviin tietoihin tai tekniseen tutkintaan käytettäviin tietoihin;
- 3) rekisterikilpien kuvaus- ja tunnistamistietoihin;
- 4) henkilötietoihin, jotka on saatu rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 3 luvun ja pakkokeinolain 10 luvun mukaisia tiedonhankintamenetelmiä käyttäen sekä sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 19 luvun 157 §:n nojalla.

Rekisteröidyn oikeuksien käyttämisestä tietosuojavaletuutetun välityksellä säädetään henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain 29 §:ssä. Oikeuksien käyttämistä koskeva pyyntö on esitettävä tietosuojavaletuutetulle taikka Tullille 31 §:n 2 momentissa säädetyllä tavalla. Tullille esitetty pyyntö on toimitettava viipymättä tietosuojavaletuutetulle.

33 §

Rekisteröidyn oikeus käsittelyn rajoittamiseen

Tietosuoja-asetuksen 18 artiklaa ei sovelleta tässä laissa tarkoitettuun henkilötietojen käsittelyyn.

7 luku

Erinäiset säännökset

34 §

Erityisten henkilötietoryhmien tietoturva

Käsitellessään sähköisessä muodossa olevia henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain 11 §:ssä ja tietosuoja-asetuksen 9 artiklassa tarkoitettuihin erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja, rekisterinpitäjän ja lupaviranomaisen tulee erityisesti huolehtia näiden tietojen tallettamisen ja muun käsittelyn tietoturvasta.

Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja tallettaessa ja muutoin käsiteltäessä on huolehdittava, että:

1) tunnistamisessa ja muussa henkilötietojen käsittelyssä käytettävät tietojärjestelmät, laitteet ja ohjelmistot ovat turvallisia;

2) henkilötiedot on suojattu asiattomalta pääsylvä sekä henkilötietojen luottamuksellisuuteen ja eheyteen kohdistuvilta loukkauksilta, muutoksilta ja väärentämiseltä samoin kuin muulta vahingossa tai laittomasti tapahtuvalta käsittelyltä; ja

3) tunnistamisessa ja muussa henkilötietojen käsittelyssä toteutetaan muutoinkin tarpeelliset tekniset ja organisatoriset toimenpiteet sen varmistamiseksi, että henkilötietojen käsittely voidaan toteuttaa tietoturvallisella ja yksityisyyden suojan turvaavalla tavalla.

Rekisterinpitäjä vastaa edellä tarkoitetusta tietoturvasta myös sellaisen kolmannen osapuolen osalta, joka rekisterinpitäjän toimeksiannosta joko kokonaan tai osittain toteuttaa erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittelyn. Rekisterinpitäjä vastaa siitä, että toimeksisaajalla on sama velvollisuus suojata tiedot kuin rekisterinpitäjällä, sekä siitä, ettei toimeksisaajalla ole muuta oikeutta käsitellä tietoja.

35 §

Rekisterinpitäjä

Edellä 2 luvussa tarkoitettujen henkilötietojen rekisterinpitäjä on Tulli.

36 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 2019.

Tällä lailla kumotaan henkilötietojen käsittelystä Tullissa annettu laki (639/2015).

Tässä laissa tarkoitettu tietojenkäsittely on toteutettava tämän lain mukaisena neljän vuoden kuluessa lain voimaantulosta, jollei muualla laissa toisin säädetä.

Helsingissä xx päivänä xxkuuta 2018

Pääministeri

Juha Sipilä

Valtiovarainministeri Petteri Orpo

2.

Laki

Euroopan unionin jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten välisen tietojen ja tiedustelutietojen vaihdon yksinkertaistamisesta tehdyn neuvoston puitepäättöksen lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäättöksen soveltamisesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Euroopan unionin jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten välisen tietojen ja tiedustelutietojen vaihdon yksinkertaistamisesta tehdyn neuvoston puitepäättöksen lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäättöksen soveltamisesta annetun lain (26/2009) 3 §:n 2 kohta, 5 §:n 2 ja 3 momentti sekä 6 §:n 2 ja 3 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 3 §:n 2 kohta, 5 §:n 3 momentti ja 6 §:n 3 momentti laissa 649/2015 sekä 5 §:n 2 momentti ja 6 §:n 2 momentti laissa 312/2016, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

3 §

Tiedon ja tiedustelutiedon määritelmä

Tiedon ja tiedustelutiedon määritelmä

Tässä laissa tarkoitetaan tiedoilla ja tiedustelutiedoilla:

Tässä laissa tarkoitetaan tiedoilla ja tiedustelutiedoilla:

2) henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain (639/2015) 2 luvussa tarkoitettujen Tullin henkilörekisterien tietoja;

2) henkilötietojen käsittelyssä Tullissa annetun lain (/) 4—11 §:ssä tarkoitettuja tietoja;

5 §

5 §

*Tietojen ja tiedustelutietojen luovuttaminen
pyynnöstä*

*Tietojen ja tiedustelutietojen luovuttaminen
pyynnöstä*

Tiedot ja tiedustelutiedot luovutetaan henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 17—19 §:ssä, henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain 17 §:ssä sekä henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain 26—28 §:ssä säädetyin edellytyksin.

Tiedot ja tiedustelutiedot luovutetaan henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 17—19 §:ssä, henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain 17 ja 18 §:ssä sekä henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain 26—28 §:ssä säädetyin edellytyksin.

Tietojen ja tiedustelutietojen luovuttamista koskevaan päätöksentekoon sovelletaan, mitä henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 20 §:ssä, henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain 18 §:ssä, henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain 29 §:ssä sekä muualla laissa säädetään.

Tietojen ja tiedustelutietojen luovuttamista koskevaan päätöksentekoon sovelletaan, mitä henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 20 §:ssä, henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain 23 §:ssä, henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain 29 §:ssä sekä muualla laissa säädetään.

6 §

Oma-aloitteinen tietojen ja tiedustelutietojen luovuttaminen

Tiedot ja tiedustelutiedot luovutetaan henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 17—19 §:ssä, henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain 17 §:ssä sekä henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain 26—28 §:ssä säädetyin edellytyksin.

Tietojen ja tiedustelutietojen luovuttamista koskevaan päätöksentekoon sovelletaan, mitä henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 20 §:ssä, henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain 18 §:ssä, henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain 29 §:ssä sekä muualla laissa säädetään.

6 §

Oma-aloitteinen tietojen ja tiedustelutietojen luovuttaminen

Tiedot ja tiedustelutiedot luovutetaan henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 17—19 §:ssä, henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain 17 ja 18 §:ssä sekä henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain 26—28 §:ssä säädetyin edellytyksin.

Tietojen ja tiedustelutietojen luovuttamista koskevaan päätöksentekoon sovelletaan, mitä henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 20 §:ssä, henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain 23 §:ssä, henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain 29 §:ssä sekä muualla laissa säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

rikostorjunnasta Tullissa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikostorjunnasta Tullissa annetun lain (623/2015) 2 luvun 15 §:n 2 momentti, 3 luvun 40 §:n 1 momentti, 3 luvun 54 §:n 2 momentti ja 4 luvun 6 §, sellaisina kuin ne ovat laissa 310/2016, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 luku

2 luku

Tullin toimivaltuudet tullirikostorjunnassa

Tullin toimivaltuudet tullirikostorjunnassa

15 §

15 §

Henkilöllisyyden selvittäminen

Henkilöllisyyden selvittäminen

Jos joku kieltäytyy antamasta 1 momentissa tarkoitettuja tietoja ja hänen henkilöllisyytensä ei voida muutoin selvittää, tullirikostorjunnan tullimiehellä on oikeus selvittää henkilöllisyys henkilötuntemerkkien sekä henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetussa laissa (639/2015) ja henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa (761/2003) annetun lain 2 §:ssä tarkoitettujen henkilörekistereiden perusteella. Tällöin noudatetaan, mitä pakkokeinolain 8 luvun 33 §:n 2—4 momentissa säädetään henkilöön kohdistuvan etsinnän toimittamisesta.

Jos joku kieltäytyy antamasta 1 momentissa tarkoitettuja tietoja ja hänen henkilöllisyytensä ei voida muutoin selvittää, tullirikostorjunnan tullimiehellä on oikeus selvittää henkilöllisyys henkilötuntemerkkien sekä henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetussa laissa (/) että henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa (761/2003) annetun lain 2 §:ssä tarkoitettujen henkilörekistereiden perusteella. Tällöin noudatetaan, mitä pakkokeinolain 8 luvun 33 §:n 2—4 momentissa säädetään henkilöön kohdistuvan etsinnän toimittamisesta.

3 luku

Salainen tiedonhankinta

40 §

Tietolähdettä koskevien tietojen käsittely ja palkkion maksu

Tietolähdettä koskevat tiedot voidaan tallettaa henkilörekisteriin. Tietojen käsittelystä säädetään henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetussa laissa.

54 §

Tietojen hävittäminen

Ylimääräinen tieto voidaan kuitenkin säilyttää ja tallettaa henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetussa laissa tarkoitettuun rekisteriin, jos tieto koskee 53 §:ssä tarkoitettua rikosta. Tieto, jota ei ole talletettu rekisteriin tai liitetty esitutkinta-aineistoon, on hävitettävä ilman aiheutonta viivytystä sen jälkeen, kun on käynyt ilmeiseksi, ettei tietoa voida käyttää tai sitä ei enää tarvita tullirikoksen estämisessä tai selvittämisessä.

4 luku

Vaitiolovelvollisuus ja vaitiolo-oikeus

6 §

Viittaussäännös tietojen luovuttamisesta

Tullin henkilörekisteriin talletettujen tietojen luovuttamisesta muille viranomaisille teknisen käyttöyhteyden avulla tai konekielisessä muodossa ja ulkomaille säädetään henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetussa laissa.

3 luku

Salainen tiedonhankinta

40 §

Tietolähdettä koskevien tietojen käsittely ja palkkion maksu

Tietolähdettä koskevia tietoja voidaan käsitellä henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain 9 §:n mukaisesti.

54 §

Tietojen hävittäminen

Ylimääräinen tieto voidaan kuitenkin säilyttää ja tallettaa henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain 5 ja 7 §:n mukaan, jos tieto koskee 53 §:ssä tarkoitettua rikosta. Tieto, jota ei ole talletettu tai liitetty esitutkinta-aineistoon, on hävitettävä ilman aiheutonta viivytystä sen jälkeen, kun on käynyt ilmeiseksi, ettei tietoa voida käyttää tai sitä ei enää tarvita tullirikoksen estämisessä tai selvittämisessä.

4 luku

Vaitiolovelvollisuus ja vaitiolo-oikeus

6 §

Viittaussäännös tietojen luovuttamisesta

Tullin tallettamien henkilötietojen luovuttamisesta muille viranomaisille teknisen käyttöyhteyden avulla tai konekielisessä muodossa ja ulkomaille säädetään henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetussa laissa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki

pakkokeinolain 57 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan pakkokeinolain (806/2011) 10 luvun 57 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa
112/2018, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

10 luku

10 luku

Salaiset pakkokeinot

Salaiset pakkokeinot

57 §

57 §

Tietojen hävittäminen

Tietojen hävittäminen

Ylimääräinen tieto on hävitettävä sen jälkeen, kun asia on lainvoimaisesti ratkaistu tai jätetty sillensä. Ylimääräinen tieto voidaan kuitenkin säilyttää ja tallettaa henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetussa laissa tarkoitettuun rekisteriin, henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetussa laissa (639/2015) tarkoitettuun rekisteriin tai henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetussa laissa (579/2005) tarkoitettuun rekisteriin, jos tieto koskee tämän luvun 56 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettua rikosta taikka jos tieto on tarpeen rikoslain 15 luvun 10 §:ssä tarkoitetun rikoksen estämiseksi. Tiedot, joita ei ole hävitettävä, on säilytettävä viiden vuoden ajan siitä, kun asia on lainvoimaisesti ratkaistu tai jätetty sillensä.

Ylimääräinen tieto on hävitettävä sen jälkeen, kun asia on lainvoimaisesti ratkaistu tai jätetty sillensä. Ylimääräinen tieto voidaan kuitenkin säilyttää ja tallettaa henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetussa laissa tarkoitettuun rekisteriin, henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain (/) mukaan tai henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetussa laissa (579/2005) tarkoitettuun rekisteriin, jos tieto koskee tämän luvun 56 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettua rikosta taikka jos tieto on tarpeen rikoslain 15 luvun 10 §:ssä tarkoitetun rikoksen estämiseksi. Tiedot, joita ei ole hävitettävä, on säilytettävä viiden vuoden ajan siitä, kun asia on lainvoimaisesti ratkaistu tai jätetty sillensä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .

5.

Laki

poliisin, Tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan poliisin, Tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetun lain (687/2009)
6 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 642/2015, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

6 §

6 §

Tietojen käsittely PTR-rikostiedusteluyksikössä

Tietojen käsittely PTR-rikostiedusteluyksikössä

PTR-rikostiedusteluyksikössä edustettuna oleva PTR-viranomainen voi perustaa vakavaa tai laajamittaista rikollisuutta koskevaa yksittäistä rikostorjuntatehtävää varten henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (761/2003) 6 §:n 2 momentin 2 kohdassa, henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain (579/2005) 4 §:ssä tai henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain (639/2015) 7 §:n 2 momentissa tarkoitetun tilapäisen rikosanalyysirekisterin. Rekisterinpitäjänä toimii sen perustanut PTR-viranomainen.

Henkilötietojen käsittelyssä PTR-rikostiedusteluyksikössä sovelletaan, mitä henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetussa laissa (761/2003), henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetussa laissa (579/2005) ja henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetussa laissa (/) *säädetään.*

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta
20 ____.

6.

Laki

eräiden alusten ja niitä palvelevien satamien turvatoimista ja turvatoimien valvonnasta annetun lain 17 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan eräiden alusten ja niitä palvelevien satamien turvatoimista ja turvatoimien valvonnasta annetun lain (485/2004) 17 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 651/2015, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

17 §

17 §

Tekninen valvonta

Tekninen valvonta

Teknisten valvontalaitteiden avulla saatujen tietojen käsittelyyn sovelletaan, mitä *henkilötietolaissa* (523/1999), henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetussa laissa (761/2003), rajavartiolaissa (578/2005) tai henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetussa laissa (639/2015) säädetään, riippumatta siitä, muodostavatko tallenteet henkilötietolaissa tarkoitetun henkilörekisterin.

Teknisten valvontalaitteiden avulla saatujen tietojen käsittelyyn sovelletaan, mitä *tietosuojalaissa* (/), henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetussa laissa (761/2003), rajavartiolaissa (578/2005) tai henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetussa laissa (/) säädetään, riippumatta siitä, muodostavatko tallenteet henkilötietolaissa tarkoitetun henkilörekisterin.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .

7.

Laki

Eurojustia koskevan päätöksen eräiden määräysten täytäntöönpanosta annetun lain 10 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Eurojustia koskevan päätöksen eräiden määräysten täytäntöönpanosta annetun lain (742/2010) 10 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 648/2015, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

10 §

10 §

Henkilötietojen luovuttaminen Eurojustille

Henkilötietojen luovuttaminen Eurojustille

Tietojen luovuttamiseen Eurojustille poliisin, rajavartiolaitoksen ja Tullin henkilörekistereistä sovelletaan henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (761/2003) 29 §:ää, henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain (579/2005) 38 §:ää, henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain (639/2015) 26 §:ää sekä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 30 §:ää.

Tietojen luovuttamiseen Eurojustille poliisin, rajavartiolaitoksen ja Tullin henkilörekistereistä sovelletaan henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (761/2003) 29 §:ää, henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain (579/2005) 38 §:ää, henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain (/) 20 §:ää sekä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 30 §:ää.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .

8.

Laki

Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 12 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain (1207/2010) 12 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 645/2015, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

12 §

12 §

Henkilötietojen käsittely ja tarkastusoikeus

Henkilötietojen käsittely ja tarkastusoikeus

Rekisteröidyllä ei ole kuitenkaan tarkastusoikeutta henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (761/2003) 45 §:ssä ja henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain (579/2005) 42 §:ssä tarkoitettuihin tietoihin eikä henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain (639/2015) 29 §:ssä mainituissa rekistereissä oleviin tietoihin.

Rekisteröidyllä ei ole kuitenkaan tarkastusoikeutta henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (761/2003) 45 §:ssä ja henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain (579/2005) 42 §:ssä tarkoitettuihin tietoihin eikä henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain (/) 32 §:ssä tarkoitettuihin tietoihin.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____.

9.

Laki

sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain 91 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain (255/2014) 91 §:n 1 momentin 5 kohta, sellaisena kuin se on laissa 653/2015, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

91 §

Oikeus saada tietoja eräiden viranomaisten rekistereistä rikoksia ennalta estettäessä ja paljastettaessa

Puolustusvoimien rikosten ennalta estämistä ja paljastamista hoitavilla virkamiehillä on 86 §:n 1 momentissa tarkoitetun tehtävän suorittamiseksi oikeus salassapitosäätösten estämättä saada tehtävien suorittamisen kannalta välttämättömät tiedot seuraavasti:

5) tietoja henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain (639/2015) 3 §:ssä säädetystä rikostorjunnan tietojärjestelmästä;

Ehdotus

91 §

Oikeus saada tietoja eräiden viranomaisten rekistereistä rikoksia ennalta estettäessä ja paljastettaessa

Puolustusvoimien rikosten ennalta estämistä ja paljastamista hoitavilla virkamiehillä on 86 §:n 1 momentissa tarkoitetun tehtävän suorittamiseksi oikeus salassapitosäätösten estämättä saada tehtävien suorittamisen kannalta välttämättömät tiedot seuraavasti:

5) tietoja henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain (/) 17 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Laki

maataloustuotteiden markkinajärjestelystä annetun lain 46 g §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan maataloustuotteiden markkinajärjestelystä annetun lain (999/2012) 46 g §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1114/2017, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

46 g §

46 g §

Kaupan pitämiseen liittyvien tietojen rekisteröiminen, käyttö ja luovuttaminen

Kaupan pitämiseen liittyvien tietojen rekisteröiminen, käyttö ja luovuttaminen

Tietojen rekisteriin merkitsemisestä, käytöstä ja luovuttamisesta säädetään maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmästä annetussa laissa. Tullille toimitettujen tietojen rekisteriin merkitsemisestä, käytöstä ja luovuttamisesta säädetään henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain (639/2015) 2 luvussa. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle toimitettujen tietojen rekisteriin merkitsemisestä, käsittelystä ja luovuttamisesta säädetään alkoholilain (1102/2017) 64 ja 66 §:ssä sen estämättä, mitä viimeksi mainitun lain 66 §:n 1 momentissa säädetään rekisterin pitämisestä alkoholilaissa tarkoitettujen lupa-asioiden käsittelyä ja valvontaa sekä alkoholitilastointia varten.

Tietojen rekisteriin merkitsemisestä, käytöstä ja luovuttamisesta säädetään maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmästä annetussa laissa. Tullille toimitettujen tietojen rekisteriin merkitsemisestä, käytöstä ja luovuttamisesta säädetään henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetussa laissa (/). Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle toimitettujen tietojen rekisteriin merkitsemisestä, käsittelystä ja luovuttamisesta säädetään alkoholilain (1102/2017) 64 ja 66 §:ssä sen estämättä, mitä viimeksi mainitun lain 66 §:n 1 momentissa säädetään rekisterin pitämisestä alkoholilaissa tarkoitettujen lupa-asioiden käsittelyä ja valvontaa sekä alkoholitilastointia varten.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
 20 .

11.

Laki

autoverolain 87 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan autoverolain (1482/1994) 87 a §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1192/2016, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

87 a §

87 a §

Tullin oikeudesta saada tietoja veroviranomaisen tietojärjestelmistä säädetään henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain (639/2015) 13 §:ssä.

Tullin oikeudesta saada tietoja Verohallinnon tietojärjestelmistä säädetään henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain (/) 13 §:ssä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

12.

Laki

Euroopan yhteisön rajan yli kuljetettavan käteisrahan valvonnasta annetun lain 7 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Euroopan yhteisön rajan yli kuljetettavan käteisrahan valvonnasta annetun lain (653/2007) 7 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 644/2015, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

7 §

7 §

Tietojen rekisteröinti ja julkisuus

Tietojen rekisteröinti ja julkisuus

Asetuksen 5 artiklassa tarkoitetut tiedot talletetaan henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain (639/2015) 5 §:ssä tarkoitettuun tullivalvonnan tietojärjestelmään siten kuin mainitussa artiklassa säädetään.

Asetuksen 5 artiklassa tarkoitetut tiedot talletetaan henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain (/) 10 §:n mukaan siten kuin mainitussa artiklassa säädetään.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Tämä laki tulee voimaan _____
20 . päivänä _____ kuuta

13.

Laki

valmisteverotuslain 4 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan valmisteverotuslain (182/2010) 4 a §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa
1178/2016, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

4 a §

4 a §

*Tietojenvaihto Tullin ja verohallinnon vä-
lillä*

*Tietojenvaihto Tullin ja verohallinnon vä-
lillä*

Tullin oikeudesta saada tietoja Verohallin-
non tietojärjestelmistä säädetään henkilötie-
tojen käsittelystä Tullissa annetun lain
(639/2015) 13 §:ssä.

Tullin oikeudesta saada tietoja Verohallin-
non tietojärjestelmistä säädetään henkilötie-
tojen käsittelystä Tullissa annetun lain (/)
13 §:ssä.

Tämä laki tulee voimaan _____
20 . päivänä _____ kuuta

14.

Laki

sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 322 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 322 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 118/2018, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

322 §

Eräiden muiden viranomaisten tiedonsaanti-oikeus

Viranomaisten oikeudesta saada välitystietoja rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi säädetään poliisilaissa, rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa (108/2018), henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetussa laissa (579/2005), henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetussa laissa (639/2015) ja pakkokeinolaissa.

Ehdotus

322 §

Eräiden muiden viranomaisten tiedonsaanti-oikeus

Viranomaisten oikeudesta saada välitystietoja rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi säädetään poliisilaissa, rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa (108/2018), henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetussa laissa (579/2005), henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetussa laissa (/) ja pakkokeinolaissa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .